

ISSN No:2581-7477

సాహిత్యప్రస్థానం

Sahitya Prasthanam

సంపుటి - 2

సంచిక - 3

డిసెంబర్ - 2020

కృష్ణా

పేజీలు 68

వెల రూ. 20

సాహితీస్రవంతి

దేశ
రాజధానిలో
రైతు ఘర్షణ

సాహిత్య ప్రస్థానం

డిసెంబర్ 2020

సంపాదకీయం

కరోనా కాలం... సవాళ్లు, విషాదాల మయం

ఈ ఏడాది ఇదే చివరి సంచిక. ఇటీవలి కాలంలో ఎన్నడూ లేనంత కరోనా సవాళ్లను విసిరింది 2020. గతంలో ఒక ముఖ్యమంత్రి విజన్ 2020 పేరిట ఎన్నో కలలను కురిపించారు. తర్వాత కాలంలో రాష్ట్ర విభజన, దేశంలో, రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వాల మార్పులు, సాంకేతిక మార్పులు చాలా చూశాం, అసహన రాజకీయాలు పరాకాష్ఠకు చేరడం గమనించాం. పేద, మధ్య తరగతి ఆర్థిక సమస్యలు సరేసరి. ఎపిలో అదనంగా రాజధాని సమస్య, మీడియం సమస్య అప్పుల భారం వంటివి వెంటాడాయి. ఇంకా వున్నాయి కూడా. కాని ఈ ఏడాది ప్రారంభంలోనే మొదలైన కరోనా వైరస్ జీవితాలనే మార్చేసింది. అల్లకల్లోలం, ఆర్థిక కల్లోలం కూడా సృష్టించింది. మనుషులు ఇళ్లనుంచి కదలలేని, కలవలేని పరిస్థితిని కల్పించింది. దేశ, రాష్ట్ర పాలకులు దీనిపై అనేక చర్యలు తీసుకున్నా, ప్రకటనలు కురిపించినా ఆచరణలో మాత్రం ఉద్యోగాలు, జీతాల కోత, హక్కుల కుదింపు, నిరసనల అణచివేత మాత్రమే మిగిలాయి. ప్రజల సంపదతో నిర్మించిన సంస్థలు కార్పొరేట్ల పరమవుతున్నాయి. వలస కార్మికుల దీనావస్థ దేశాన్ని కదిలించింది. ఇప్పుడు ఈ ఏడాది ముగిసిపోతుండగా మలివ్యాప్తి (సెకండ్ వేవ్) గురించిన ఆందోళన తాండవిస్తున్నది. వాక్సీన్ అందుబాటు ఇంకా అస్పష్టంగా వుంది. కవులూ, రచయితలూ వీటికి గురవుతూనే పరిస్థితిని ప్రతిబింబించే ప్రయత్నం చేశారు. నేరుగా కలుసుకోలేని నేపథ్యంలో వెబ్ నార్లు, ఫేస్ బుక్ ల ద్వారానే అక్షర సంధానం, సంఘీభావం కొనసాగించారు. బహుశా మరికొంత కాలం ఈ సవాళ్లు అనివార్యమే. పైగా దీన్ని కూడా స్వార్థానికి ఉపయోగించుకునే రాజకీయ ఆర్థిక శక్తులు వున్నాయి గనక మరింత పెరగొచ్చు కూడా. రాబోయే కాలంలో గతం కన్నా గట్టిగా నిలిస్తేనే హక్కులు కాపాడబడతాయి. ఇది రాస్తున్న సమయానికి ఢిల్లీలో రైతులు, కార్మికులు, పోలీసులకు ఎదురొడ్డి పోరాడుతున్న తీరే మనకు స్ఫూర్తిగా వుంటుంది.

◆◆◆

ఈ నెలలో చాలా మంది సాహితీ మిత్రులు మనకు దూరమైనారు. సాహితీ స్రవంతి ప్రారంభ దశనుంచి నాయకత్వ బాధ్యతలో వుండి తోడ్పడిన ప్రముఖ అనువాదకుడు, రచయిత, ఉపాధ్యాయ నేత కె.కేశవరెడ్డి కన్నుమూశారు. విశాఖ పట్టణం స్రవంతి నాయకులైన ఎవి రమణరావు కరోనాకు బలయ్యారు. ప్రముఖ అనువాదకురాలు, కొడవటిగంటి శాంత సుందరి కూడా ఈ కాలంలోనే మనకు దూరమైనారు. వీరందరికన్నా చిన్న వారు, విశాలాంధ్ర సంపాదకులుగా అరసం నాయకులుగా సేవలందించిన ముత్యాల ప్రసాద్ కరోనాతోనే కన్నుమూశారు. ప్రముఖ కవి, పాత్రికేయులు స్రవంతి సభల్లో పలుసార్లు పాల్గొన్న దేవీప్రియ దూరమైనారు. వీరితో పాటు జిల్లాల్లోనూ, దేశ వ్యాపితంగానూ కూడా ప్రజాహిత్యులైన పలువురు రచయితలు, కళాకారులు, నాయకులను మనం కోల్పోయాం. వారందరికీ ఇవే మా జోహార్లు. వారి జ్ఞాపకాలు సదా పదిల పర్చుకుంటూ అక్షర ప్రస్థానం కొనసాగిద్దాం.

<p>ప్రధాన సంపాదకుడు</p> <p>తెలకపల్లి రవి</p> <p>వర్కింగ్ ఎడిటర్</p> <p>వారప్రసాద్</p>	<p>సంపాదకవర్గం:</p> <p>కె. సత్యరంజన్ ◆ చీకటి దివాకర్</p> <p>గనారా ◆ శమంతకమణి ◆ కెంగార మోహన్</p> <p>మేనేజర్: కె.లక్ష్మయ్య</p>	<p>బొమ్మలు:</p> <p>తుంబలి శివాజి</p> <p>చిదంబరం</p>
---	--	---

Owned, Printed and Published by **V. Krishnaiah** 41-9 -16, 1st Floor, F-3, Ramalayam Street, Near Kalpana Prints, Krishna Lanka, Vijayawada (Urban) - 520013, Krishna District. Andhrapradesh. Printed at Sri Chaitanya Offset Printers, 29-7-36, Vishnuvardhan Rao Street, Suryaraopet, Vijayawada - 520 002, Andhrapradesh. Published at 27-30-4, M.B.Vignanakendram, 3rd Floor, Akulavari Veedhi, Governorpet, Vijayawada - 520 001, Andhrapradesh. Editor : Telakapalli Ravi

కథలు

మనిషితనం - దారల విజయకుమారి..... 5
 బోరింగ్ నీళ్లు - సర్వమంగళ..... 31
 మగ్గం బతుకు - కాశీవరపు వెంకటసుబ్బయ్య..... 42
 స్వాములొచ్చారు... - శ్రీనివాసమూర్తి..... 56

కవితలు

గుండె నిండిన స్వప్నాలు - కొల్లూరి..... 8
 చకోర పక్షి...నేనూ... - 'మూన్'..... 8
 పాపం పిల్లి - విజయ్ కోగంటి..... 9
 విహంగిని - సునీత గంగవరపు..... 15
 నిందితులంతా నిర్దోషలే - నిఖిలేశ్వర్..... 23
 భుజాన్ని తాకుతున్న స్పర్శ - డా. కె.జి. వేణు..... 23
 బొట్టు - వైష్ణవిశ్రీ..... 27
 ఆఖరి దిగులు ముడి - మల్లారెడ్డి మురళీమోహన్..... 27
 గుండెకోత - దాకరపు బాబూరావు..... 30
 నేనెవరు? - సింహాద్రి శిరీష..... 34
 పల్లె పొదుగుల నుంచి - పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్..... 35
 మళ్ళీ ఒకసారి - ఈతకోట సుబ్బారావు..... 35
 కల చెదిరింది - మహబూబ్ భాషా చిల్లెం..... 38
 ధరోల్పణం - కరిపె రాజకుమార్..... 41
 కమ్మటి మాట - కుంచెశ్రీ..... 41
 నేనెప్పుడో కవిత్వాన్ని - మెట్టా నాగేశ్వరరావు..... 48
 మరువకు బాధ్యతను-వేల్పుల రవీంద్రరెడ్డి..... 55
 మీకో ప్రశ్న - డా॥ స్వర్ణలత గొట్టిముక్కల..... 65
 శూన్య ఫలితం - సుజాత .పి.వి.ఎల్..... 65

వ్యాసాలు

సాహిత్య ప్రస్థానం నవంబర్ 2020 పురస్కారాలు..... 9
 అర్థం కాని కవిత్వం వ్యర్థం - దేవిప్రియ ఇంటర్వ్యూ
 - తెలకపల్లి రవి..... 10
 సాహిత్య, సామాజిక స్నేహి రమణారావు
 - తెలకపల్లి రవి..... 16
 కందుకూరి - గురజాడ: తులనాత్మక అధ్యయనం
 - ప్రొ. వెలమల సిమ్మన్న..... 18
 సగటు జీవి 'తలరాతలు'- ఎమ్మీ రామిరెడ్డి..... 24
 కరోనా కల్లోలం దృశ్యరూపం - ఇనాయతుల్లా..... 28
 ఒక సమరశీల కలం యోధుడు
 - సి. ఉమామహేశ్వర్ రావు..... 36
 అసమానతలపై అక్షర సమతా లావాగ్ని
 - డా॥ పెంకి విజయకుమార్..... 39
 శ్రామిక నవల 'జ్జెవ్వ'
 - రాచపాళెం చంద్రశేఖర రెడ్డి..... 46
 సంపద - వారసత్వం - ప్రభాత్ పట్నాయక్..... 49
 పరిసరాలు, పరిచయాలకు కావ్యగౌరవం
 - అవధానుల మణిబాబు..... 52
 ఉరుముల నృత్యం
 - డా॥ అప్పిరెడ్డి హరినాథ రెడ్డి 62
 స్వీకారం..... 66

ISSN No: 2581 - 7477

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రికను ప్రోత్సహించండి. తెలుగు భాష, సాహిత్య వికాసాలకు మీరూ తోడ్పడండి !

రచనలు, చందాలు, విరాళాలు, మనీ ఆర్డర్లు, చెక్కులు, డిడిలు పంపవలసిన చిరునామా:

సాహిత్య ప్రస్థానం, 27-30-4, ఎం.బి. విజ్ఞానకేంద్రం, 3వ అంతస్తు, ఆకులవారి వీధి, గవర్నరుపేట, విజయవాడ - 520002,
 ఫోన్: 0866-2577248, సెల్: 9490099059

ఇ-మెయిల్ : ssprasthanam@gmail.com, వెబ్సైట్ : www.prasthanam.com

1 సంవత్సర చందా రూ. 240/- ♦ 5 సంవత్సరాల చందా రూ.1000 / ♦ 10 సంవత్సరాల చందా రూ. 2000/-

Bank A/c Details: A/c Name: PRASTHANAM, SBI, Governorpet, Vijayawada. A/c No. 52001500585,
 IFSC: SBIN0020343. చెక్కులు, డిడిలపై prasthanam అని రాయగలరు.

మనిషి తనం

- ధారల విజయ కుమారి
9177192275

గుంతకల్ బస్టాండ్ ఉదయం 9.30. ఆలూరు బస్ ఎక్కి కూర్చున్నాను. ఆలూరులో చిన్న పని ఉంది. అది చూసుకుని నంద్యాల వెళ్లి పోవాలి. బస్సు ఖాళీగానే ఉంది. నన్ను బస్ ఎక్కించి అర్జంటు పని ఉందని మామయ్య వెళ్లి పోయాడు. బస్ లోకి ఒక్కొక్కరే ఎక్కుతున్నారు. బస్ నిండేదాకా బస్ కదిలేలా లేదు. “నేమకల్.. చిప్పగిరి.. రాయదుర్గం.. కమ్మర్చేడు.. చిలకలడోన.. ధనాపురం.. ఆలూరు.. రాండి.. రాండి.. ఎక్కండి” ఎవరో అరుస్తున్నారు. ఆ అరుపులకు కిటికీలోంచి చూశాను.. బస్సు పక్కగా డోర్ కు దగ్గరగా ఒకామె నిల్చిని ఈ వరుసలో ఊర్ల పేర్లు చెప్తూ అరుస్తోంది. తెల్లగా వండిపోయిన జుట్టు.. ముతక చీర.. ముదుతలు పడిన శరీరం. కానీ ఆమె గొంతు బాగా స్పష్టంగా.. గట్టిగా ఉంది. ఆమెకు ఆ గొంతుకు మ్యాచ్ కావడం లేదనిపించింది. వస్తున్న వాళ్లనంతా పిలిచి “ఏ ఊరికి పోవాలి” అని అడిగి ఆ బస్సు ఎక్కండి ఈ బస్సు ఎక్కండి అని సందడి సందడి చేస్తోంది. ఆమె అరుస్తున్న ఆ ఊర్ల పేర్లను చాలా రిథ్ మిక్ గా పలుకుతోంది. అక్కడి వాళ్ళకు ఆమె సుపరిచితురాలైనట్టే ఉంది. ఈమెను పెద్దగా పట్టించుకోవడం లేదు. నాకేమో చాలా కొత్తగా ఉంది. విల్లులా ఒంగి పోయిన ఆ ముసలామె చురుకుదనం నన్ను ముగ్ధుడిని చేస్తోంది.

అరచి అరచి కాస్సేపటికి బస్ లోపలికి వచ్చింది. “సార్ మొదటి ఐదారు సీట్లు ఆడవాళ్లవి అవి వాళ్ళకే వదిలేయండి. బస్ లో ఎవరూ బీడీలు.. సిగరెట్లు తాగరాదు.. గుట్టూ.. పాన్ పరాగ్ నమలరాదు. పిల్లలను కిటికీలోంచి చేతులు బయటికి

పెట్టరాదని మీ పిల్లలకు చెప్పండి. మన బస్సు ప్రయాణం చాలా రక్షణగా సుఖంగా ఉంటుంది లేండి సర్.. టాటా” అని చెప్పేసి బస్సు దిగబోతూ ఆగి మళ్ళీ వెనక్కి వచ్చింది.” సార్ మన డ్రైవర్ గారు డ్రైవ్ చేసేటప్పుడు సెల్ ఫోన్ లో మాట్లాడొద్దని చెప్పండి.. వినకపోతే ఈ నంబరుకు ఫోను చేసి చెప్పండి” అని అక్కడ రాసి ఉన్న ఫోన్ నెంబర్ చూపిస్తూ బస్ లోకి ఎక్కుతున్న డ్రైవర్ వైపు చూసింది. ఆయన ఆమెను కొరకొరా చూస్తున్నా పట్టించుకోకుండా ఆమె బస్ దిగేసింది.

అందరూ ఆమె చెప్పింది ఆసక్తిగా విని తేరుకున్నాక ఆమె గూర్చి చర్చించడం మొదలు పెట్టారు.

“పిచ్చామేమో” అని ఒకరంటే

“లేదు లేదు అన్ని బస్సుల్లోకి ఎక్కి ఇలాగే చెప్తుంది. ఈమెకు ఇదే పని. నేను పదేళ్ళ నుండి చుస్తున్నా”

“నువ్వన్నా పదేండ్ల నుండి నేనైతే ఎలిమెంటరీ క్లాస్ చదివేటప్పుడు నుంచీ ఈమె ఇలా చెప్పడం చూస్తున్నా. మనిషి చురుకుదనం ఏమీ తగ్గలేదు అట్లే ఉంది”

ఎవరో అడిగారు “వయస్సు అరవై ఉంటుందా” అని

“అరవయ్యేనా ఖచ్చితంగా డెబ్బై ఉంటాయి”

“ఇంతకూ ఈమెండుకలా బస్సు బస్సు ఎక్కి చెప్తుంది.. అరుస్తుంది.. ఆర్. టీ. సీ. వాళ్ళు ఏమన్నా ఇస్తారంటారా”

“జీతమనేమీ లేకుండా బస్సు కింత అని ఏమన్నా ఇస్తారేమో”

ఒక పెద్దాయన కలగ చేసుకుని “డ్రైవర్.. కండక్టర్ కలిపి ఐదు రూపాయలిస్తారు. ఒక్కోసారి ఇస్తే ఇచ్చిరి ల్యాకుంటే అదీ ల్యా”

“అయితే ఎంత లేదన్నా..రోజుకు నలభై బస్సులనుకున్నా నెలకు ఆరు వేలన్నా సంపాదన ఉంటుంది. ముసలామెకు వేలే..లాభవే ఉంది” అని అనుకుంటుంటే నాకన్నించింది..ఇది మేలా..గోంతు పగిలేలా అరిచి అరిచి, బస్సు బస్సులూ ఎక్కీ దిగి ఎంత కష్టం..అదీ ఈ ముసలి వయసులో.. ఆమెకు ఎందుకింత కష్టం అని అనిపించింది.

ఒకాయన అన్నాడు “నాకామె ఇల్లు తెలుసు.. చిన్న బోద ఇల్లు..ఆమె దగ్గర బ్యాంకులో బాగా డబ్బుంది అంటారు. ఏమీ తినదు..కట్టుకోదు ఉత్త పిసినారిది అంటారు” అని

“ఒకతే అయితే అంతా ఏం చేస్తుంది? పోయేటప్పుడు పట్టుకొని పోతామా” ఒకాయన హితవుపలికాడు.

ఆమె మాత్రం ఇవేవీ పట్టించు కోకుండా కింద డోర్ పక్కనే నిలబడి “సీట్లున్నాయి..సార్ తోసుకోకుండా ఎక్కండి. అట్ల మెట్లపైన నిలబడద్దండి నాయనా లోపలికి పోండి” అని అందర్నీ అదిలిస్తోంది.

నాకు ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టంగా తెలుస్తోంది ఆమె చెప్పేది..ఆ అజమాయిషీ బస్ లో ఎవరికీ నచ్చలేదని. నేను ఆమెనే చూస్తున్నాను. ఒకాయన “టీ తాగు పెద్దమ్మా” అని ఒక రెండు రూపాయలు ఇవ్వబోతే “నాకొద్దు నాయనా ఏపనీ చేయకుండా డబ్బులు తీసుకోను” అని తిరస్కరించేసింది. నేను చాలా ఆశ్చర్యపోయాను.కాస్త విసుగ్గా కూడా అనిపించింది. ముసలితనం..పేదరికం..ఎవరైనా ఏమైనా ఇస్తే తీసుకుంటే ఏం..దానికీ డిగ్నిటీనా అని అనుకున్నాను. గమనించనేలేదు ఆమె మెడలో ఒక బెడెంటిటీ కార్డు ఉంది. దాని గూర్చి అడిగాను పక్కనున్న అతన్ని.

“ఆ ఏముంటుంది సర్ నేను చూశాను. పెద్ద వెంకటమ్మ..ఆర్.టీ.సీ.హెల్పర్ అని ఉంటుంది” అన్నాడు. మళ్ళీ అతనే “అలాంటి పోస్ట్ ఏదీ ఆర్.టీ.సీ.లో లేదు సర్..ఈమె బాధ పడలేక ఆ డిపో మేనేజర్ ఇచ్చింటాడు” అన్నాడు.

నేను ఒకటి గమనించాను. బస్ లో అందరూ ఆమెకు వ్యతిరేకంగానే ఉన్నారు. అంత ముసలామె..ఇంత మంచి పనులు చేస్తూంటే సింపతీ లేదు..అప్రెసియేషన్ లేదు ఎందుకనీ అని అనిపించింది. అదే అడిగాను అతన్ని.

“బలే ముసలి సార్..అందర్నీ ఏదో అధికారమున్నట్లు అదలించి..రూల్సు అవీ చెప్తుంది.. ఇంట్లో నాన్న చెప్తేనే వినం.. ఈమెవి వినాలా” అన్నాడు కోపంగా.

నిజమేలే ఇది మానవ నైజం. రూల్సు అన్నా.. రూల్స్ పెట్టేవారన్నా..అలా ఉండాలి..ఇలా ఉండాలి అని శాసించే

వారు ఎవరైనా అందరికీ నచ్చరు. ఇంట్లో నాన్న స్కూల్ లో టీచరు.. హెడాస్టరు.. ఆఫీస్ లో బాస్..వాళ్ళ రూల్సు నచ్చవు దాంతో వాళ్ళూ నచ్చరు. వీళ్ళు నాన్నయినప్పుడో..ఆ వయసుకు చేరుకున్నప్పుడో అన్నీ నచ్చుతాయి. నా మట్టుకు నాకు ఆమెలో బ్రతుకు పోరాటం కన్పిస్తోంది.

ఈ వయస్సులోనూ ఆమె పట్టుదల.. ఆత్మస్థైర్యం.. గాంభీర్యం.. గర్వం.. నాకూడా ఇబ్బంది కలిగిస్తున్నాయి. ఇవన్నీ ఎవరో చదువుకున్న..బాగా డబ్బున్న..పదవి ఉన్న వారిలో చూస్తాము..ఈమె లోనూ అలాంటి లక్షణాలు మెచ్చుకోదగినవే. అయినా పెద్దగా సింపతీ అనిపించలేదు. ఆమె నా వైపు చేయి ఊపుతూ ఉంటే అటు చూశాను “సార్ చేయి లోపల పెట్టుకోండి బస్సు కదులుతోంది” అంది. నాకు సరైన కోపమొచ్చింది. ఈమె..ఈమె.. ఓవరాక్షనూ అని అనుకున్నాను.

నా రియాక్షన్ గమనించి మెల్లగా “మీకోసమే నాయనా చెప్పేది” అనింది.

బస్ బయల్దేరుతుంటే ఆమె “టాటా టాటా” అని అందరి వైపు చేయి ఊపింది. కొంతమంది పిల్లలు..ఒకరిద్దరు ఆడవాళ్ళు చేయి ఊపారు. బస్ వంపు తిరుగుతూంటే మళ్ళీ “టాటా సుఖంగా పోయిరండి నాయనా” అంటూ చేయి ఊపుతూనే ఉంది.

నాలో అప్పుడు కదిలింది ఏదో సన్నని బాధ. ఆమె తాపత్రయం..అక్కర.. జాగ్రత్త అని చెప్పడం ఏదో ఆత్మీయులను సాగనంపినట్టు. లీలగా అర్థం అయి అవనట్టు..ఇదే సర్వమానవ సంబంధం అని అనిపించింది. బస్సు బస్టాండ్ చుట్టూ తిరుగుతూ వెళ్తుంటే వెనుదిరిగి చూశాను.. ఆమె మరో బస్ దగ్గరకెళ్తోంది.

“అయ్యో ఆమెకు ఈ డ్రైవర్ డబ్బులు ఇవ్వలేదే అని” తెలియకుండానే బయటకే అనేశాను.

“అప్పుడేనా సాయంకాలం దాకా ఎన్ని ట్రీపులున్నాయి ఆ తర్వాత ఇస్తారు” అన్నాడాయన.

అంటే ఆమె ఇంకా ఎన్ని సార్లు అరవాలి..టాటాలు చెప్పాలి.. మనసు లో బాధ మెలిపెట్టింది.

కాలం దొర్లి పోతోంది..యమ్.బి.ఎ.లాస్ట్ సెమ్. కాలేజ్ కెళ్ళాక కూడా ఆ పెద్దామె ముఖం..గొంతు గుర్తొచ్చేవి. నిదానంగా మర్చిపోయా. ఈ లోగా ఎన్నెన్నో మార్పులు.. నాన్న అనారోగ్యంతో మంచమెక్కారు. ఉన్న డబ్బుంతా నాన్న ట్రీట్మెంట్ కోసం ఇంటి అవసరాలకోసం సరిపోయింది. టర్మ్ ఫీజు కట్టాలి. రేపే ఆఖరు రోజు.లాస్ట్ అవర్ లో ప్రిన్సిపాల్ గారు పిల్చారంటే వెళ్ళాను.

“గుడ్ ఈవినింగ్ సర్ ..రమ్మన్నారట”

“సత్యా..రా..కూర్చో”

“పర్వాలేదు చెప్పండి సర్”

“సత్యా తెలుసుగా ఇది పూర్తిగా ప్రైవేటు మేనేజ్మెంట్ కాలేజ్. టర్మ్ ఫీజు కట్టని వాళ్ళతో ఎగ్జామ్ ఫీజు కట్టించుకోవద్దన్నారు.. నువ్వు క్లాస్ టాపర్వి.. నేనేం చేయలేక పోతున్నాను”

“నాన్నగారు బాగ సిక్ గా ఉన్నారు..శాలరీ పెండింగ్లో పెట్టారు. ఏం చేయాలో తెలియడం లేదు సర్” అలా అంటుంటే దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. అలా మౌనంగా నిలబడ్డాను.

ఆయన కాసేపలా మౌనంగా ఉండి సడెన్ గా అన్నారు.

“నీకు అభ్యంతరం లేకుంటే ప్రతి సంవత్సరం పేద విద్యార్థులకు ఫీజు కట్టే డోనర్ ఉన్నారు. ఈ సంవత్సరం నీకు కట్టమని చెప్తాను” అని అన్నారు.

నేను సరే అని తల ఊపి నమస్కరించాను. ఆ మరుసటి రోజే నా ఫీజు కట్టేసి ఉంది. ఆ డోనర్ అడ్రస్ అడిగాను కలిసి థాంక్స్ చెప్పామని. వివరాలు చెప్పరాదని రూలుంది అన్నారు.

అమ్మతో ఈ విషయం చెప్పాను. ఆమె కూడా చాలా ఉద్వేగానికి లోనయ్యింది. ఇది జరిగాక నాలో ఏదో మార్పు. త్వరగా ఉద్యోగం సంపాదించి నేను కూడా ఎవరికైనా ఇలాగే సహాయం చేయాలని అనుకున్నాను.

అమ్మ పూజ చేస్తూ ఆ అజ్ఞాత వ్యక్తిని బాగా చూడమని దేవుడికి దండం పెట్టింది. నేనూ అదే అనుకుని దండం పెట్టుకున్నాను.

ఆన్యాయల్ డే వచ్చింది. ప్రిన్సిపాల్ చెప్పారు. ఫీజు మాత్రమే కాదు..కాలేజ్ టాపర్ కు మెడల్.. గిఫ్ట్ ఓపర్ కూడా ఆ డోనర్ ఇస్తారని. ఎలాగైనా ఈ ఫంక్షన్ కైనా వచ్చేలా చూడమని పదే పదే రిక్వెస్ట్ చేశాను.

ఫంక్షన్ డే. ఇనాగరేషన్ అయింది. వక్తలు మాట్లాడు తున్నారు. లాస్ట్ ఇయర్ టాపర్ కు ఒక విశిష్టమైన వ్యక్తి మెడల్ ఇస్తారు అని అనాన్స్ చేశారు. ఈ సారి చాలా ఎగ్జయిటింగ్ గా ఉంది. ఈ కాలేజ్ లో ఇదే ఆఖరి ఫంక్షను. అమ్మ.. చెల్లి కూడా వచ్చారు. స్టేజి పక్కనుంచీ ఆ వ్యక్తి స్టేజ్ చేరుకోగానే అందరూ గౌరవంగా లేచి నిలబడ్డారు. ప్రిన్సిపాల్ గారు చేతులు జోడించి ఏదో చెప్పున్నారు. ఆ దృశ్యం ఎక్కడో చూశాను.

ఎక్కడ ఎక్కడ అని అనుకుంటుండగానే నా పేరు

అనొన్ను చేశారు. స్టేజి పైకి చేరుకున్నాను. మెడల్ అందుకోవడానికి అలా ఎదురుగా నిలబడ్డాను.

అప్పుడు గుర్తొచ్చింది ఆ ముఖం..తెల్లని జుట్టు..ముతక చీర...ముదుతలు పడ్డ శరీరం.. గుంతకల్లు బస్టాండ్ లో అరిచే ముసలామె. నాలో బాధా.. భయమో.. దుఃఖమో.. భక్తీ.. చెప్పలేని ఫీలింగ్స్. అప్రయత్నంగా ఒంగి ఆమె పాదాలకు నమస్కరించాను.

“అయ్యో నాయనా వద్దు వద్దు..పెద్ద పెద్ద చదువులు చదివిన మీ తల ఒంగరాదు. అయినా నేను అంతటి దాన్ని కాదు” అని నన్ను తన చేతుల్లో లేపింది.

నా కళ్ళు వర్షిస్తుంటే స్టేజి దిగాను. మెడల్.. గిఫ్ట్ చెక్ అమ్మ చేతిలో పెట్టాను.

“ఏమయింది చిన్నా” నా ముఖం చూసి అమ్మ అడుగు తూంటే “నాకు ఫీజు కట్టిన డోనర్” అని స్టేజి పైనున్న ఆమెను చూపాను. అమ్మ చెల్లి ఆమెను విస్మయంగా చూస్తున్నారు.

ప్రిన్సిపాల్ గారు ఆమెను సభకు పరిచయం చేస్తూ ఆమె ఔదార్యం గూర్చి.. సేవాభావం గూర్చి చెప్పి. ఆమెను మాట్లాడమని బలవంతం చేస్తే మైకు ముందుకొచ్చి అందరికీ దండం పెట్టింది.” మీరంతా గొప్పవాళ్ళు పెద్ద పెద్ద చదువులు చదివారు.. చాలా సంతోషం..నేను బస్టాండులో ఊర్ల పేర్లు చెప్పు బతికే సాధారణ ముసలిదాన్ని. నేను ఐదోక్లాసు వరకూ చదువుకున్నాను. నేను ఒంటరిదాన్ని. నాకెవరూ లేరు. చదువన్నా.. చదువుకునే మీలాంటి వాళ్ళన్నా నాకు ఇష్టం. నేను చేసిన గొప్పేం లేదు. నా సంపాదనలో నా తిండికి పోగా మిగిలినదే మీకిలా ఇస్తున్నాను. అందురూ బాగా చదివి పెద్ద ఉద్యోగాలు చేసుకుంటూ సుఖంగా ఉండండి.” అనిమళ్ళీ ఒకసారి దండం పెట్టి కూర్చునింది.

ఆమె మాట్లాడినంత సేపూ నా కళ్ళు వర్షిస్తూనే ఉన్నాయి. గుంతకల్లు నుంచీ వచ్చే శాక ఇంట్లో ఆమె ఎలా అరిచేదో వెక్కిరించి చూపించాను. ఆ దృశ్యాలన్నీ నా కన్నీళ్ళలో కొట్టుకు పోతున్నాయి. నా కన్నీళ్ళ ద్వారా చాలా రిలీఫ్ పొందాను. ఆమె మాటలు నాకు దిశానిర్దేశం చేశాయి. అమ్మ అడిగింది “ఆమె పేరు వినలేదు ఏంటి చిన్నా” అని.

చాలా గర్వంగా చెప్పాను “పెద్ద వెంకటమ్మ” అని.

ఆ రాత్రి నా డైరీలో ఒక పేజీ ఆమెకే అంకితమిచ్చాను.

“నువ్వు విశ్వమాతవు” అని. ◆

కవిత

గుండె నిండిన స్వప్నాలు

జీవన సాఫల్య సోఫానాలు

ఎన్ని చిక్కుముళ్లున్నా లెక్కచేయని

భవిష్యత్తు కర్తవ్యాల రెక్కలు

రక్తాన్ని సలసల మరిగించి

ఆశయ గమ్యానికి పేర్చిన మెట్లు

గ్రీష్మాలు ఎన్ని ఎదురైనా

మళ్ళీ మళ్ళీ తలెత్తే సరికొత్త చిగుళ్లు

దిగులు గుదిబండ కనిగా, కర్కశంగా

బతుకుపై రాతి పాదం మోపనీయకుండా

అడ్డుపడే సరికొత్త ఆశల ఉషోదయాలు

సంక్షుభిత సంచలనాల జీవన కడలిలో

ఊహ కందని ఉదాసీనత కెరటమై

బతుకంతా అల్లకల్లోలం సృష్టించకుండా

ఒంటరిని చేసి మూగవేదనలోకి తోసేయకుండా

అశ్రు సునామీలు చుట్టుముట్టనీయకుండా

ఓదార్పునిస్తూ దారిచూపే వెలుగుదీపాలు

ఈ స్వప్నాలే లేకుంటే

ఈ సుందర ప్రపంచం ఉండేదా!

ఈ నాగరిక నడకలే ఉండేవా!

మనిషి నవనవోన్నేషకుడై

ఈ అణుగోళ కక్ష్యాంతర సీమను సందర్శించేవాడా!

విశ్వాంతరాళమై వికసించేవాడా, విస్తరించేవాడా!

పరిణామశీలతను పసిగట్టే చలనశీలతను

సాధించేవాడా!

గురుత్వాకర్షణ కేంద్ర క్రాంతదర్శి కాగలిగేవాడా!

గుండె నిండిన స్వప్నాలు

దిక్కుదిక్కులో తనో దిక్కుచిగా దీప్తి చెందేవాడా!

సప్త సముద్రాలను తన ఊహల రెక్కలతో దాటి

ఈ భూగోళాన్ని తన గుప్పెట్లో ఇముడ్చుకోగలిగేవాడా

మట్టే జీవకోటికి వునాదిగా నిలుస్తుందని

రాలే చినుకు ముత్యమవుతుందని

వీచే గాలి వేణువవుతుందని

ఎగినే మంట చలనమవుతుందని

సూర్య కిరణమే జీవన కెరటవుతుందని

ఊపిరి ఉంటేనే జీవితమని

అమానవీయ బతుక్కు మరణమే పూరణమని

తెలియజెప్పినవీ స్వప్నాలే గదా!

స్వప్నం, జీవితం.. అద్వైతం!

స్వప్నాలు మన బతుక్కి సముజ్జ్వల దీపాలు

స్వప్నాలు మన చరిత్రకు శ్వాసకోశాలు

స్వప్నాలు మన శాస్త్రీయతకు మార్గదర్శకాలు

స్వప్నాలు మన ప్రగతికి చదునైన మార్గాలు

స్వప్నాలు మన ఆధునికతకు అంతర్దాహినులు

స్వప్నాలు మనల్ని మనం మార్చుకునే సీతాకోకచిలుకలు

గుండె నిండిన స్వప్నాలు

మనిషి బతుకు సాఫల్య సార్థకాలు

మనిషిని ఆశాజీవిగా మార్చే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాలు

మనిషిని అంతరిక్ష శోధకునిగా మార్చిన

సత్యపథ సోపానాలు!

నా కన్నీటి చితుల్లో

ఒంటరి రాత్రులు కాలిపోయాయి...

మళ్ళీ నా కన్నీరే ఆ మంటల నార్పింది!

మిగలని ఏ ఒక్క జ్ఞాపకంలా..

అనుభూతుల బూడిద

విషాదపు ఇసుక తుపానులో

ఎగిరిపోయింది.. యధేచ్ఛగా!

నదీ ప్రవాహంలో కొట్టుకు పోయిన

అనుభవాలన్నీ మేటగా మారి

'మీటింగ్' పెట్టాయి!

చకోర పక్షి... నేనూ!

రేయి గడిచే కొద్దీ

చిక్కుబడిన వాక్యాలు..

నా పగటి కలల్లా భారంగా మారాయి!

నిదుర లేని రాత్రులు గడిపే

చకోర పక్షి... నేనూ...

మళ్ళీ ఒంటరిగానే మిగిలాం!

- 'మూన్'

8712312373

అదుగో మళ్ళీ వేగుచుక్క రానే

వచ్చింది..

దిన చర్య మళ్ళీ మొదలు...

ఇది "చర్చిత చరణం!!"

పురస్కారాలు

సాహిత్య ప్రస్థానం నవంబర్ 2020 పురస్కారాలు

ఊడలు ఒక సాంఘిక నాటకం - పరిశీలన

వ్యాసానికి : రూ. 500/-

రచయిత: భుజంగరావు కంచరాన

తలారి

కవితకి : రూ. 500/-

రచయిత: అపనిశ్రీ

వ్యాసానికి కల్లపాలెం రుక్మిణమ్మ పురస్కారం

కవితకి డా॥ ఎద్దుల సిద్ధారెడ్డి స్మారక పురస్కారం చెక్కలు ఈ రచయితలకు అందుతాయి

పాఠకులు తాము చదివిన కవితలు, కథలు, వ్యాసాలలో నచ్చినవి కారణాలతో సూచించవచ్చు. సీనియర్, ప్రసిద్ధ రచయితల రచనలు కాక బెత్తాహికులను, ఇటీవల రాస్తున్నవారిని ప్రోత్సహించడమే ఈ పురస్కారాల ఉద్దేశ్యంగా గ్రహించగలరు. తగిన రచనలు లేనప్పుడు పురస్కారాలు ప్రకటించబడవు.

- ఎడిటర్

బొద్దుగా

చారలతో

చాలా సార్లు

అది అక్కడే తిరిగి పోయింది

ఆ చుట్టు పక్కల దొరికే

బొద్దింకల్నీ ఎలుకల్నీ

ఆనందంగా దొరకవుచ్చుకు

చప్పరించింది కూడా

ఈ మధ్యనే ఇక్కడ

ఏదాది కోసారి కదిలే చక్రాల మధ్య

చేరి చూసింది

చల్లటి నీడ

మళ్ళీ వుత్సవానికి కదా కదిలేదన్న

భరోసా

ఇక పిల్లలు ఇక్కడే తిరిగి

పెరుగుతారన్న ఆశ

అదిలించి తోలేవారే లేకపోడంతో-

పిల్లి కాపురం వేదిక మీద

చదురుగా కుదురుకుంది

ఇంతలోనే

నిలువెత్తు రథం -

భక్తుల నమ్మకాలను నడిపించే రథం

పాపం పిల్లి

కవిత

- విజయ్ కోగంటి

8309596606

కోరికలను ఏడేర్చే రథం

రాత్రికి రాత్రే

హఠాత్తుగా అంత నిప్పంటుకుని

తగలబడుతుందనుకోలేదు

పరిగెత్తలేని దాని పిల్లలు,

అది ఎప్పటినించో కన్నెసిన

మూల కట్టిన పిచ్చిక పిల్లల గూడు

నిలువునా కాలి మసై

పోతాయనుకోలేదు

మర్నాటి పొద్దున రంగు రంగుల

జండాలు వాళ్ళంతా

వచ్చి పోట్లాడుకోవడం చూస్తోంది కానీ

ఎవరు తగలపెట్టారో

ఎందుకు తగల పెట్టారో తెలీదు

అరిష్టం పట్టేందని కొందరూ

దేముడు చూస్తూ వూరుకోడని

కొందరూ అంటున్నా

దానికర్థం కావడం లేదు కూడా

మనిషంత తెలివి లేనిది కదా

ఇంకా కనపడని పిల్లల కోసమే

వెతుకుతూ అరుస్తూ

తిరుగుతోంది పిచ్చి పిల్లి

అవును

పాపం బొత్తిగా రాజకీయం తెలియని

బొద్దుగా వున్న చారల పిచ్చి పిల్లి!

అర్థం కాని కవిత్వం వ్యర్థం

- దేవిప్రియ

జిర్నలిజం, సినిమా, అడ్వర్టయిజ్మెంట్ ఇలా వివిధ వ్యాపకాల మధ్య కవితా రచన కొనసాగించడంలో సమస్యలు సదుపాయాలు ఎలా వున్నాయి?

నాకు సాహిత్యమంటే ఏమిటో చూచాయగా తెలిసింది 1966-67 ప్రాంతాల్లోనే. తెనాలి విఎస్ఆర్ కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు మా కాలేజీ మ్యాగజైన్లో కొన్ని రచనలు చేశాను. గుంటూరు ఎసి కాలేజీలో బిఎలో చేరిన తర్వాత కరుణశ్రీ జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రి, స్పూర్తిశ్రీ వంటి అధ్యాపకుల ప్రభావం వల్ల ప్రాచీనకవిత్వం గురించి అలంకారాల గురించి కొంత వరకు తెలుసుకోగలిగాను. అలా కవిత్వం మీద ఆసక్తి అభిమానం పెరుగుతూ వచ్చాయి. అయితే జీవితం ఒక్కొక్క దశలో ఒకో పని చేస్తూ వచ్చాను. అలా వెళ్లవలసిన అవసరం నాకు ఏర్పడింది. నా లోపల కవితా దాహం మాత్రం అలాగే వుండిపోయింది. నాకు కిటికీలు ఎక్కువ. అన్నిట్లోంచి చూడటం నా నైజం. సినిమాలు, రంగస్థలం చదువుకునే రోజుల్లోనే చాలా సమయం తినేసేవి. అయితే మార్కులు కూడా బాగానే వచ్చేవి కనక టీచర్లు ఏమనేవారు కాదు. సినిమాలు చాలా ఎక్కువగా చూసేవాణ్ణి. 15, 20 సార్లు చూసినవి కూడా వున్నాయి. మెట్రికులేషన్ నాటికే ఈ సినిమా నాపై ఒక మ్యాజిక్ లా ఎఫెక్టు వేసింది. అప్పుడే నాకు సినిమాల గురించి కొన్ని ఒరిజినల్ ఐడియాలు వచ్చేవి. ఉదాహరణకు పాటలు వినేప్పుడు సంగీతపరికరాలు లేకుండా అవన్నీ వినిపించడం

అసహజమనిపించేది. సినిమా అంటే ఒక టెక్నికల్ ప్రాసెస్ అని తెలుసుకున్నాను. అడ్వర్టయిజింగ్ లక్షణాలు కూడా స్కూలు రోజుల్లోనే వుండేవి. సినిమాల శతదినోత్సవాలకు సొంత ఖర్చుతో గోడలపై రాసేవాణ్ణి. పాటలు రాసేవాణ్ణి. గుంటూరులో మెహర్బాబా గుడి వుండేది. అక్కడ విన్న పాటలకు అనుకరణలు తయారు చేసేవాణ్ణి. ఏమైనా కవిత్వం నా మొదటి ప్రేమగా వుండేది. కవిత్వం నాదారి అని నిర్ణయించుకున్నాను. ఏ విషయమూ దాన్ని డామినేట్ చేయడానికి అనుమతించలేదు. అందుకోసం ఉద్యోగానికి కవిత్వానికి సంఘర్షణ వస్తే రెండో దానికే ప్రాధాన్యత నిచ్చాను. ఆంధ్రజ్యోతిలో జీవకవిత్వం జిందాబాద్ స్పెషల్ వేసినప్పుడు ఎండి జగదీష్ ప్రసాద్ గారు సందేహం వెలిబుచ్చినా వినకుండా వేయించాను. తర్వాత ఆయనే వెంచుకున్నారనుకోండి. ఉదయంలో కూడా నారాయణరెడ్డిగారికి జ్ఞానపీఠ అవార్డు వచ్చినప్పుడు కవర్ స్టోరీ రాస్తే గజెల మల్లారెడ్డిగారు అభ్యంతరపెట్టాలని చూశారు. నేను నా నిర్ణయానికే కట్టుబడ్డాను. ఇలా కవిత్వం జీవితం మధ్య ఎంపిక వచ్చినప్పుడు నేను ఖచ్చితంగా వ్యవహరించాను. అయితే ఏ దేశంలో నైనా మన దేశంలో మరీ కవిత్వాన్ని నమ్మి జీవితం గడపగలమని అనుకోను. జీవిత కోసం ఏదో ఒకటి చేయాలి. అవి చేస్తూనే కళాభిరుచిని తృప్తి పరుచుకోడానికి చేయాల్సింది చేశాను. డబ్బు ప్రధాన

కన్సిడరేషన్ అనుకోలేదు. గద్దర్ మీద డాక్యుమెంటరీ తీయడానికి చాలా ఖర్చయింది. అది నా అభిరుచికి కన్సిక్షన్ కు సంబంధించిన విషయం కనకే వెనుకాడలేదు. ఇప్పటికీ దాన్ని ప్రమోట్ చేయలేకపోతున్నాను. అయితే ఇన్ని జీవన మార్గాలు నా అనుభవం సృజన ఎన్ రిచ్ కావడానికి దోహద పడ్డాయనడంలో సందేహంలేదు.

ఇక్కడే ఒక చిన్న ప్రశ్న. చాలా మంది మీ మిత్రులు రాసిన వ్యాసాలలో నెత్తిమీద దారిద్ర్యముంది అనే మీ కవితను ప్రస్తావించారు. కాని మీరు చాలా ఉన్నత స్థాయి ఎగ్జిక్యూటివ్ పదవులు నిర్వహించారు కదా..

నిజమే. నా జీవన శైలి వల్లనే నాకు డబ్బు సమస్య వచ్చింది. ఈ శైలిని నేను కోరుకోలేదు. కాని వచ్చింది. నా యువకదశలో అశాంతిని గుర్తుచేసుకుంటే ఈ మాత్రం సెటిల్డ్ లైఫ్ గడుపుతానని ఏనాడూ అనుకోలేదు. ఇంటి బాధ్యతలు అనారోగ్యం వగైరాల వల్ల కలిగిన సమస్యలు. నిజానికి నేను చాలా పేదరికం నుంచి వచ్చాను. కోరుకోకపోయినా పై తరగతి జీవితానికి అలవాటు పడ్డాను. మధ్య తరగతి కాంక్షలను అందుకోడానికి జరిగే పోరాటంలో ఆర్థిక సమస్యలు... దానికి తోడు అనారోగ్యం. ఈ సంగతులన్ని సన్నిహిత మిత్రులకు బాగా తెలుసు గనక వారు ఆ చరణాలను ఉటంకిస్తూ ఉంటారు.

జర్నలిజంలో, అడ్వర్టయిజింగ్ లో చాలా ప్రయోగాలు చేశారు కాని కవిత్వంలో మాత్రం మీరు సరళత్వాన్నే ఎంచుకున్నట్లు కనిపిస్తుంది. కారణమేమైనా వుందా?

ఉంది. నా ఉద్దేశంలో కవిత్వం ఒక కమ్యూనికేషన్. అది చేరవలసిన వారికి చేరకపోతే రాయడమెందుకు? అర్థం కాని కవిత్వానికి అర్థమే లేదు. అన్ని సృజనాత్మక ప్రక్రియలు కూడా ముందుగా జనానికి అర్థం కావాలని నేను కోరుకుంటాను. అందుకే నైరూప్య చిత్రాలు కూడా నాకంతగా నచ్చవు.

మరి మీరు చేసే సినిమాలలో, నర్సింగరావు గారు కొంత ఆ శైలిని అనుసరిస్తారు కదా?

నిజమే. అది కూడా నేను పూర్తిగా ఏకీభవించేది కాదు. దాని సినిమా వుందనుకోండి. అక్కడ నుంచి ఇక్కడకు రావడాన్ని అంతసేపు చూపించాలా అని నేను చాలాసార్లు అనేవాణ్ణి. అయినా ఆ సినిమా స్క్రిప్టు నాకు మంచి పేరు

తెచ్చిపెట్టింది. నాకు సంబంధించినంతవరకు కమ్యూనికేషన్ కీలకం. మిగిలినవన్నీ తర్వాతే. నీ వెంట గొప్పవాడవైతే అంత తేలిగ్గా చెప్పగలగాలి. ప్రతిభ కమ్యూనికేషన్ కు అవరోధం కాకూడదు. నేను కవిత్వం మెరుగుపరుచుకోవడానికి చాలా చదువుతాను. ఆలోచిస్తాను. అలంకారాలు ఉపమానాలు వగైరాలను పట్టించుకుంటాను. కాని అవన్ని మరింత తేలిగ్గా అర్థంకావడానికే. కమ్యూనికేషన్ కోసం కళనైనా సాక్రిఫైజ్ చేస్తానేమో గాని దీనికోసం దాన్ని బలిపెట్టను.

కవి వ్యక్తిగత అంశాలు అదేపనిగా రాయడంపై మీ అభిప్రాయం?

ప్రతికవికీ వ్యక్తిగా ఒక అస్తిత్వం వుంటుంది. అనుభవాలు సంఘర్షణల జీవితం వుంటుంది. సాంఘిక చైతన్యం, నిబద్ధత వున్న కవి వాటిని సమాజానికి అన్వయిస్తాడు. ఆ పనిలో ఎంత క్లారిటీ వుంటే అంతగా జయప్రదమవుతాడు. వ్యక్తిగత అంశాలు సోషల్ రిలవెన్స్ వున్నంత వరకు రాయవచ్చు. లేకపోతే నిరర్థకం. నేను వ్యక్తిగత అనుభవాలు అనుభూతులు రాయడానికి వ్యతిరేకం కాదు. కాని అవి అందరి సమస్యలుగా కనిపించాలి. చదివిన వాన్ని కదిలించాలి. నాకు సంక్లిష్ట కవిత్వం పట్ల నమ్మకం లేదు. వ్యక్తివాదం చేసేవారిలోనూ గొప్పకవులున్నారు. స్టైల్ గొప్ప కవి. వేగుంట మోహన ప్రసాద్ మేము విద్యార్థులుగా వున్నప్పుడు ఆయన వస్తే అంత దూరం నుంచి చూసి ఆశ్చర్యపోతుండేవాళ్లం. గుంటూరులో నేను చదువుతున్నప్పుడే భారతిలో ఆయన కవిత్వం వచ్చేది. తెలుగే కాని ఆ కవిత్వం నాకేం బోధపడేది కాదు. అప్పుడే నేను ఇలా రాయకూడదని నిర్ణయించుకున్నాను. నేను ఇవాళ ఎంతో కొంతైనా జయప్రదం కాగలిగానంటే అలా అనుకోవడమే కారణం.

ఈ తేలికైన కవిత్వం వల్ల మిమ్మల్ని ఇతరులు ఎవరైనా తేలిగ్గా చూసేవారా?

తేలిగ్గా చూడడం కాదు కాని ఒక విధమైన హాస్టిలిటీ వుండేది. అది నా కవిత్వం వల్ల కాదు, నా సామాజిక నేపథ్యం వల్ల అనుకునేవాణ్ణి. అది సంకుచిత మనస్తత్వం ఫలితం. మన సమాజంలో అనేక దురభిప్రాయాలున్నాయి. విద్యార్థి దశలోనే కాదు. తర్వాత కూడా అలాంటి ప్రతికూలతలను ఎదుర్కొన్నాను. కేవలం నా ప్రతిభ వల్లనే పైకి రాగలిగానని చెప్పగలను. బ్రాహ్మలు తప్ప అప్పట్లో పత్రికా రంగంలో పై

స్థానాలలో ఎవరూ వుండేవారు కాదు. ఉదయం అడ్వయిజరీ ఎడిటర్ గా నేను అపాయింట్ కావడం పెద్ద సంచలనం. అందుకు నేను చాలా గర్వపడుతుంటాను.

మీరు మద్రాసులో చాలా కాలం సినిమా పరిశ్రమలో పనిచేశారు. తిరిగి నర్సింగరావు ప్రభుత్వంతో కలిసి 80లలో జరిగిన ప్రయత్నాలలోనూ భాగస్వామిగా వున్నారు. మరి 50లలో అభ్యుదయ రచయితలు సినిమా రంగంలో సాధించిన పట్టును విజయాలను తర్వాత సాధించలేకపోవడానికి కారణాలేమిటంటారు?

1972 తర్వాత పదేళ్లు నేను అనిసెట్టి గారితో పాటు మద్రాసులో వుండి సినిమా రంగంలో పనిచేశాను. అప్పట్లో ఆయన డబ్బింగ్ కింగ్. సాహిత్యానికి సంబంధించిన విషయాలు అనేకం తెలియడానికి ముఖ్యంగా ఆంగ్ల సాహిత్య పరిచయం పెరగడానికి ఆయన చాలా దోహదం చేశారు. కొన్ని సినిమాలైటిల్స్ లో ఆయనపేరుతో పాటు నా పేరు కూడా వుంటుంది. అయితే నేను సినిమా రంగం నుంచి వచ్చేశాను. తిరిగి 1980లలో మరో విధంగా సినిమా రంగంలో పనిచేశాను. మీరడిగిన ప్రశ్నకు వస్తే 1950లలో తెలంగాణా పోరాటం అనంతర నిర్బంధ పరిస్థితులలో నాటి అభ్యుదయ రచయితలు పెద్ద ఎత్తున వలస పోయారు. మైగ్రేటెడ్ ఎన్ మాస్ అన్నమాట. అప్పుడు తెలుగు సినిమా పరిశ్రమ బాగా అభివృద్ధిచెందే దశలో వుంది. న్యూటాలెంట్ కోసం చూస్తూ వుంది. ఈ వెళ్లిన వారు కేవలం బ్రతుకు తెరువు కోసం, రక్షణ కోసం వెళ్లారు. అలాంటి తరుణంలో వారిని పరిశ్రమ వుపయోగించుకుంది. ఒక రకంగా వారి ప్రతిభను కొల్లగొట్టింది. వారంతా ప్రజలపక్షాన నిలవవలసిన రచయితలు. కాని సినిమా రచయితలుగా మారిపోయారు. కాని 80లలో మేము వెళ్లినప్పటి పరిస్థితి వేరు. సన్నివేశం పూర్తిగా మారిపోయింది. వ్యాపారసినిమా బాగా వేళ్లునుకుంది. సినిమా రచయితను కావాలని నేను సీరియస్ గా ప్రయత్నించలేదు. కమర్షియల్ సినిమాకు ప్రత్యామ్నాయంగా ఆర్ట్ సినిమా వుందని చెప్పడం, దాని ఉనికిని చూపడం నా ఉద్దేశం అంతే. నేను ప్రత్యామ్నాయ భావాలతో సినిమా పరిశ్రమకు వెళ్లాను. ముందే చెప్పాను కదా, చిన్నప్పటి నుంచే నాకు సినిమా అంటే చాలా ఆసక్తి అని. నేను ప్రజాతంత్ర ఎడిటర్ గా వున్నప్పుడే ఆర్ట్ సినిమా

గురించి రాసేవాణ్ణి. నిస్సంకోచంగా విమర్శలు చేసేవాణ్ణి.

దిగంబర కవిత్వానికి వ్యతిరేకంగా పైగంబర కవిత్వం రాశారు కదా, మరి అలాంటి విమర్శలే చేస్తున్నవారితో మీ సంబంధాలేలా వుండేవి?

సి.పి.ఐ, సి.పి.ఎమ్ రెండూ దిగంబర కవిత్వాన్ని గట్టిగా వ్యతిరేకించాయి. పైగంబర కవులుగా మేము రావడం వెనక సిపిఐ మాస్తం లేదా ఆ పార్టీకి సంబంధించిన మేధావుల ప్రోద్బలం వున్నాయని చాలామంది అనుకున్నారు. మేము గుంటూరులో వరుచూరి రాజారాంగారి నలహాలు తీసుకోవడం, పైగంబర కవుల తొలిసంపుటి విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్ వేడపైన ఆవిష్కరించడం ఇందుకు కారణమైవుండొచ్చు. కాని మాకు అలాంటి అభిప్రాయాలు లేవు. నిజానికి నాకు దిగంబర కవుల విషయంలో పెద్ద విభేదం వుండేది కాదు. కాని చెప్పే తీరుపైనే అభ్యంతరముండేది. అంతే శక్తివంతంగా రాసి దాన్ని ఎదుర్కొవాలనుకునేవాళ్ళం. మమ్ముల్ను పురి కొల్పినవాడు సుగమ్ బాబు.

నాకు రాజకీయంగా అంత స్పష్టత వుండేది కాదు. విశాఖలో శ్రీశ్రీ పబ్లికేషన్స్, విశాఖ విద్యార్థుల కరపత్రం వగైరాల తర్వాత విరసం ఆకర్షించింది. ఖమ్మంలో దాని మహాసభలకు వెళ్లాను. ప్రదర్శనలో ముందుభాగాన పాల్గొన్నాను. కాని అప్పటి నుంచే నాలో సందేహాలుండేవి. ఏం జరుగుతుందో తెలియకుండా ఎలా చేరడం అనిపించింది. రాజకీయాలే ప్రధానంగా అనిపించాయి. తెలియకుండానే ఆగిపోయాను. మేము ముగ్గురం ఖమ్మం వెళ్లాము. ఓల్గా, సుగమ్ బాబు విరసంలో చేరిపోయారు. నేను చేరకుండానే తిరిగొచ్చాను. వాస్తవానికి నేనెప్పుడూ ఓకల్ కాదు. రిప్రెజెంటేటివ్ వున్నా.

అంటే బ్రాడ్ లెఫ్ట్ బడియాలజీని మీరు బలపరుస్తారు కదా?

ఔను. లెఫ్ట్ లీనింగ్స్ ఎప్పుడూ వున్నాయి. ఇంకా ఇంకా పెరుగుతున్నాయి కూడా. విరసంతో సహా అన్ని ఇంకా రిలవెన్స్ కలిగివున్నాయనే నా భావం. అయితే ఈనాటి పరిస్థితులలో విరసం, అరసం అంటూ గీతలు గీచుకోవడం ఇన్ రిలవెంట్ అని, ప్రజాతంత్ర భావాలు కలవారందరిని కలుపుకొని పోవాలని-నేననుకుంటున్నాను.

మీరు చాలా సార్లు చెప్పినట్లు ఆంధ్రజ్యోతి ఆదివారం అనుబంధం ద్వారా చేరాతలు, ప్రారంభం కావడానికి దళిత

ప్రముఖ కవి దేవిప్రియ ఇకలేరు

ప్రముఖ కవి దేవిప్రియ (15.08.1949 - 21.11.2020) నవంబర్ 21న తుదిశ్వాస విడిచారు. గుంటూరు జిల్లా తాడికొండ ప్రాంతానికి చెందిన దేవిప్రియ అసలు పేరు షేక్ ఖాజాహుస్సేన్. నీలీపుట్టు, గాలిరంగు, గంధకుటీ, అమ్మచెట్టు, చేపచిలుక, గరీబ్ గీతాలు వంటి పలు పుస్తకాలు వెలువరించారు. 2017 సంవత్సరానికి 'గాలిరంగు' కవితా సంపుటికి కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు పొందారు. తెలుగు కవిత్వంలో బలమైన అభివ్యక్తి, వస్తువైవిధ్యాలతో విస్తృతంగా రాసిన కవిగా దేవిప్రియ గుర్తుండిపోతారు. ప్రగతిశీల దృక్పథంతో, లౌకిక విలువలతో కూడిన రచనలు చేశారు. స్త్రీవాదం తెలుగునాట ప్రవేశించక ముందే కమలాదాస్ వంటి రచయిత్రిని ప్రజాతంత్ర పత్రిక ద్వారా పరిచయం చేశారు. సినిమారంగంలో కూడా రచయితగా దాని, రంగులకల తదితర సినిమాలకు పనిచేశారు. పత్రికారంగంలో తనదైన ముద్ర వేశారు. ప్రజాతంత్ర పత్రికలో శ్రీశ్రీ ఆత్మకథను రికార్డు చేసిన ఘనత దేవిప్రియకు దక్కింది.

ప్రగతిశీల సాహిత్య వికాసానికి తనవంతు కృషిచేసిన దేవిప్రియ పత్రికలలో కాలమిస్ట్ గా ప్రతిభ కనబరిచారు. పత్రికలలో నిర్వహించిన 'రన్నింగ్ కామెంటరీ'కి మంచి పేరు వచ్చింది. తెలుగు కవిత్వ క్షేత్రంలో పైగంబర కవులలో ఒకరుగా ఉన్న దేవిప్రియ బలమైన కవిగా పేరు తెచ్చుకున్నారు. చివరి రోజులలో ఇంగ్లీషులో కూడా కవిత్వం రాసి మెప్పించారు. పలు తెలుగు కవితలను ఇంగ్లీషులోకి అనువాదం చేశారు. దేవిప్రియకు సాహితీస్రవంతి, సాహిత్య ప్రస్థానం తరపున ఊహోర్లర్నిస్తున్నాం.

శ్రీ, మైనార్టీ వాదాలపై చర్చలు తీవ్రం కావడానికి కారకులయ్యారు కదా. ఆయన రాతలపై అనేక అభిప్రాయాలున్నాయి. వాటిని ఆయనకే వదిలేసినా ఈ వాదాలపై మీ అభిప్రాయాలేమిటి?

స్త్రీ వాదం నిజానికి ఎప్పటినుంచో వున్నదే. రెండు వాదాలలో సామాజిక పరిస్థితుల నుంచి ఉత్పన్నం అయ్యాయి. ఆయా తరగతుల వారు అభివృద్ధి కావడం వల్ల చైతన్యం పెరగడం వల్ల వారిపై ఇతర వర్గాల ఒత్తిడిపీడన పెరగడం వల్ల వచ్చిన వాదాలని నేననుకుంటాను. ఆ రియాక్షన్ కు సాహిత్య ప్రతిస్పందనగా వచ్చాయి. ఇదివరకటి ఐడెంటిటీస్ ను ప్రశ్నించడం జరిగింది. కొత్త ప్లాట్ ఫాం కోసం అర్థ్ పెరిగింది. దాన్ని వామపక్షాలు తీసుకుంటాయని నేను ఆ రోజులలో ఆశించాను. అలా జరగనందుకు నిరుత్సాహపడ్డాను. ఏ భావమైనా మార్గదర్శకత్వం వహించే రాజకీయ సంధానకర్త లేకుండా జరుగదు. నాయకత్వం కావాలి. దేశ రాజకీయాలకు

అతీతంగా వీరు మాత్రమే సాధించగలిగింది వుండదు. అందుకే అవి టేకాఫ్ కాలేదు. మైనార్టీలలో ఈ రోజున కనపడే కొన్ని ధోరణులకు మతదృష్టి కారణమని నేననుకోను. రాజకీయ వ్యవస్థ ప్రపంచ పరిణామాల వల్ల పెరిగే నిరసన ఆ రూపంలో వ్యక్తమవుతోంది. వారు లెఫ్ట్ పార్టీలతో ఇంకా ఐడెంటిటీపై కాలేకపోతున్నారు. అందుకే వారిని ఎడ్యుకేట్ చేయాలి. అది నా ఉద్దేశం.

అసలు అంతర్జాతీయంగా అనేక తీవ్ర పరిణామాలు కలిగాయి. సోవియట్ విచ్ఛిన్నం అప్పుడు నేను హిట్లర్ నవ్వ రాశాను. కాని అక్కడ జరిగిందేమిటి, ఎందుకు జరిగింది ఇలాంటి విషయాలపై ఇప్పటికి రచయితలుగా మాకు పూర్తిగా స్పష్టతలేదు. వామపక్షాలు ఆ పని చేయాలి. అవగాహన పెంచి ఆచరణలో ఐక్యంగా ముందుకు తీసుకుపోవాలి.

ఇంటర్వ్యూ : తెలకపల్లి రవి

(ప్రస్థానం 2002 సాహిత్య ప్రత్యేక సంచిక నుండి)

కె. కేశవరెడ్డి కన్నుమూత

ప్రముఖ సాహిత్యవేత్త, ఉపాధ్యాయనేత కొమ్మారెడ్డి కేశవరెడ్డి (80) గుంటూరు జిల్లా తాడేపల్లిలోని కుంచనపల్లి వద్దగల తన స్వగృహంలో నవంబర్ 26న తుదిశ్వాస విడిచారు. ఆయనకు భార్య, ఇద్దరు కొడుకులు, ఒక కుమార్తె ఉన్నారు. గుంటూరు జిల్లా గురజాలకు మూడు

కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న అంబాపురంలో కేశవరెడ్డి జన్మించారు. ప్రాథమిక విద్య అంబాపురంలో, ఇంటర్ నరసారావుపేటలో, డిగ్రీ కర్నూలులో, బిఇడి హైదరాబాద్లో చేశారు. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ నల్గొండ జిల్లాలోని సూర్యాపేటలో గణిత ఉపాధ్యాయునిగా తన ఉద్యోగ జీవితాన్ని ప్రారంభించారు. ఉపాధ్యాయుల సంఘం యుటిఎఫ్లో క్రియాశీలంగా పనిచేశారు. ఆ సంఘానికి చెందిన 'బక్య ఉపాధ్యాయ' మాసపత్రికకు పది సంవత్సరాల పాటు సంపాదకులుగా వ్యవహరించారు. సాహితీప్రవంతి స్థాపన నాటినుండి ప్రధాన బాధ్యతల్లో కొనసాగారు. సామాజిక చైతన్యం, అంకితభావం, ఆదర్శవంతమైన విలువలతో కేశవరెడ్డి జీవితం సాగింది. మృదు స్వభావంతో అందరి అభిమానాన్ని పొందిన కేశవరెడ్డి గారు సామాజికంగా, సాహిత్యపరంగా ఎంతో విలువైన కృషి చేశారు. ప్రసిద్ధ రచయిత గోర్కీ కథలు, 'సిటీ ఆఫ్ ఎల్లో డెవిల్' నవలను 'నగరం' పేరుతో అనువదించారు. 'మానవుడు - సంపద - సమాజం', పెలిక్స్ గ్రీన్ రాసిన 'ప్రగతికి ప్రతిబంధకాలు', ఆంటన్ టామ్స్వారే రాసిన నవలను 'భూలోకంలో శని' పేరుతో, ఇఎమ్ఎస్ నంబూద్రిపాద్ రాసిన 'భారత స్వాతంత్ర్య పోరాట చరిత్ర', బిపిన్చంద్ర రాసిన 'స్వాతంత్ర్య సమరం', ఎరిక్ హాబ్స్బామ్ రచనలు, సుమిత్ర సర్కార్, ఇర్ఫాన్ హబీబ్ పుస్తకాలు తదితర వాటిని 30 పుస్తకాలకు పైగా ఇంగ్లీషు నుండి తెలుగులోకి అనువదించారు. సాహిత్య ప్రస్థానం పత్రికకు వ్యాసాలు, కథలు అందించారు. పత్రిక అభివృద్ధిలో, సాహితీప్రవంతి కార్యక్రమాలలో చురుగ్గా పాల్గొనేవారు. వారి మృతి సాహిత్యరంగానికి తీరని లోటు. సాహితీప్రవంతి, సాహిత్య ప్రస్థానం తరపున కేశవరెడ్డిగారికి జోహార్లర్పిస్తున్నాం. వారి కుటుంబానికి మా ప్రగాఢ సంతాపం తెలియజేస్తున్నాం. ♦

విశాలాంధ్ర సంపాదకులు ముత్యాల ప్రసాద్ కన్నుమూత

ప్రముఖ రచయిత, విశాలాంధ్ర సంపాదకుడు ముత్యాల ప్రసాద్ నవంబర్ 24న కన్నుమూశారు. ఆయనకు భార్య, కుమారుడు ఉన్నారు. కృష్ణాజిల్లా నూజివీడు

తాలూకా అగిరివల్లి వీరి స్వగ్రామం. ముత్యాల రాధాకృష్ణమూర్తి, అన్నపూర్ణమ్మ దంపతులకు 1966లో ముత్యాల ప్రసాద్ జన్మించారు. గన్నవరం కళాశాలలో డిగ్రీ చదివారు. 1990లో విశాలాంధ్ర దినపత్రికలో సబ్ ఎడిటర్గా చేరారు. చీఫ్ సబ్ ఎడిటర్గా, సండే ఇన్చార్జిగా 2006 వరకు పనిచేశారు. సండే మేగజైన్ను తీర్చిదిద్దడంలో ఆయన ఎంతో కృషిచేశారు. కొద్దికాలం సాక్షి దినపత్రికలో సీనియర్ సబ్ఎడిటర్గా పనిచేశారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర విభజన అనంతరం 2014 లో తిరిగి విశాలాంధ్రలో చేరి సంపాదక బాధ్యతలు చేపట్టారు. ముత్యాల ప్రసాద్ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం కార్యనిర్వాహక కార్యదర్శిగా ఉన్నారు. కృష్ణాజిల్లా అరసం కార్యదర్శిగా ఉన్న కాలంలో 'అభ్యుదయ' పేరుతో విలువైన కవితలతో కవితా సంకలనం వెలువరించారు. విశాలాంధ్ర పత్రికలో ఎంతో మంది యువరచయితలను, ఔత్సాహికులను ప్రోత్సహించారు. ప్రఖ్యాత కమ్యూనిస్టు నాయకులు దాసరి నాగభూషణరావు ప్రోత్సాహంతో ప్రగతిశీల దృష్టిని అలవర్చుకొన్నారు. విశాలాంధ్రలో ప్రసిద్ధ సాహిత్యవేత్తల గురించి విలువైన వ్యాసాలు రాసారు. ముత్యాల ప్రసాద్ సంపాదకీయాలు ఎంతో అధ్యయనం చేసి రాస్తారని పేరు పొందారు. ముత్యాల ప్రసాద్ సంపాదకీయాలు 'ముత్యాల మాల' పేరుతో పుస్తకంగా వెలువరించడానికి సిద్ధం చేశారు. చిన్నవయసులో ముత్యాల ప్రసాద్ కన్నుమూయడం తెలుగు పాత్రికేయ రంగానికి, సాహిత్య రంగానికి తీరని లోటు. సాహిత్య ప్రస్థానం, సాహితీప్రవంతి తరపున ముత్యాల ప్రసాద్కు నివాళి అర్పిస్తున్నాం. వారి కుటుంబ సభ్యులకు మా ప్రగాఢ సంతాపం తెలియజేస్తున్నాం. ♦

నివాళి

శాంతసుందరి కన్నుమూత

ప్రముఖ అనువాదకురాలు, రచయిత్రి శాంతసుందరి (08.04.1947 11.11.2020) నవంబర్ 11న కన్నుమూశారు. సుమారు 75 వుస్తకాలను అనువాదం చేసిన శాంతసుందరి ప్రముఖ రచయిత కొడవటిగంటి కుటుంబరావు కుమార్తె. 'ప్రేమ్ చంద్ ఘర్ మే' అనే పేరుతో ప్రేమ్చంద్ సతీమణి శ్రీమతి శివరాణి దేవి ప్రేమ్ చంద్ రాసిన హిందీ గ్రంథాన్ని తెలుగులో 'ఇంట్లో ప్రేమ్ చంద్'గా అనువదించి 2014 సంవత్సరపు కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డ్ ఆమె అందుకున్నారు. మద్రాసులోని అడయార్ థియోసా ఫికల్

సొసైటీ వారి బాల భారతి అనే పాఠశాలలో శాంత సుందరి చదువు మొదలయింది. హిందీ పరీక్షలు రాసి చదువు అందులోనే కొనసాగించి, హిందీ ఎమ్మెచేసి, బీఎడ్ పూర్తి చేశారు. లిబియాలో అనేక సంవత్సరాలు హైస్కూల్ టీచర్ గా పనిచేశారు. తెలుగు నించి హిందీకి, హిందీ నించి తెలుగుకీ, ఇంగ్లీష్ నించి తెలుగుకీ ఆమె చేసిన అనువాదాలలో వరపరరావు, కె.శివారెడ్డి గార్ల కవిత్వానికీ, డాక్టర్ ఎన్ గోపీ గారి కవితా సంపుటి 'కాలాన్ని నిద్రపోనివ్వను', సలీం గారి నవల 'కాలుతున్న పూల తోట'కీ, డేల్ కార్నేగీ వ్యక్తిత్వ వికాస గ్రంథాలకీ మంచి స్పందన లభించింది. ప్రఖ్యాత రచయిత చేతన్ భగత్ ఇంగ్లీషు నవలన్నింటినీ తెలుగు చేశారు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు ప్రసిద్ధ రచన 'చదువు నవలను హిందీలోకీ, 'కథాభారతి', 'కథ కాని కథ', ఆనంద్ నీలకంఠన్ 'అనురుడు', 'అజేయుడు', 'రెక్కల ఏనుగులు' బాలల కథలను తెలుగులోకీ ఆమె అనువదించారు. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ ప్రచురణ, అభయ్ మౌర్య నవలను 'విముక్తి' పేరుతో తెలుగు చేశారు. మంచి అనువాదకురాలుగా పేరుతెచ్చుకున్న శాంతసుందరి మృతి తెలుగు సాహిత్యానికి తీరని లోటు సాహిత్య ప్రస్థానంలో శాంతాసుందరి చేసిన పలు అనువాద కథలు ప్రచురించాం. శాంతాసుందరికి సాహితీస్రవంతి, సాహిత్య ప్రస్థానం తరపున జోహార్లర్నిస్తున్నాం. వారి కుటుంబ సభ్యులకు మా ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలియజేస్తున్నాం. ♦

విహంగిని - సునీత గంగవరపు

ఆమెనలా వుండనివ్వండి కాసేపైనా..
శూన్యంలో వేలాడే చినుకుచుక్క నేల గుండెను ముద్దాడేవరకైనా

రాత్రి జాము..
సముద్రపు ఒడ్డున చెక్కిట చేయి చేర్చి

అలలపడవల్లో కలలు కంటున్న ఆమెను అలా...వుండనివ్వండి చుట్టూ.. ఏ శబ్ద సంకేతాలు చొరబడని చీకట్లలో ఓ స్నేహస్పర్శకై దాహంతో దోసిలోగ్గిన ఆమె సందేశాన్ని వెన్నెల జడిలో..కాసేపలా సేదదీరనివ్వండి

అసంకల్పిత సంఘర్షణలతో ఆశల కంకుల నడుమ చిట్టి ముక్కు పిట్టలా విహరిస్తున్న

ఆమెను.. ఎవరూ కదపకండి

వేళ్లసందుల గుండా జారుతున్న జ్ఞాపకాల్లో.. గోరువెచ్చని ఊహల్ని నెమరేసుకుంటూ కంటిరెప్పల కింద నానిన అనుభూతుల పుటల్ని వేకువ పొద్దులో అభావంగా తిరగేస్తున్న ఆమెను ఎవరూ..కదల్చకండి

ఆమెనలా.. కాసేపు ఆమెతోనే వుండిపోనివ్వండి! ♦

ఎ.వి. రమణారావు

సాహిత్య సామాజిక స్నేహి రమణారావు

- తెలకపల్లి రవి

ఎవి రమణారావుగా పిలుచుకునే వెంకట రమణారావు ఇంటిపేరు అవసరాల అని నాకు ఆలస్యంగా తెలిసింది. ఆ వెంటనే ఆనక్తి మరింత పెరిగింది. ఒక చేయి బాగుండకపోయినా గురజాడ రచనలు ఒంటిచేత్తో అనువదించిన అవసరాల సూర్యారావు గురించిన ఆరాధన అందుకు కారణం. వారిద్దరికీ ప్రత్యక్ష బంధుత్వం లేదని తేలింది కానీ మరో ప్రసిద్ధ కవి ఆవంత్స సోమసుందర్, రమణారావుకు బాబాయి అవుతారని తర్వాత తెలిసింది. సోమసుందర్ అనారోగ్యంతో ఆఖరిఫుట్టంలో ఉండగా పిరాపురం వెళ్ళి సిపిఎం రాష్ట్ర కార్యదర్శి పి. మధు ద్వారా ఆయనకు సత్కారం చేసి, అభినందించి వచ్చాము. ఆయన వెళ్లిపోయాక కూడా మేము చాలాసేపు మాట్లాడాము. రమణారావు అప్పటికే వచ్చి ఉన్నారు. విశాఖ ఎప్పుడు వచ్చినా సాదరంగా స్వాగతం పలికి మళ్ళీ బయలుదేరే వరకూ తోడుగా ఉండే రమణారావులో పరిపక్వత, స్పష్టత ఎంతగానో ఆకట్టుకునేది. ఉద్యమంలోనూ, వయసులోనూ సీనియర్ అయినప్పటికీ నవయువకుడిలా చురుకుగా సంచరించడమే గాక, అందరివట్లా గౌరవం, క్రమశిక్షణ గొప్పగా పాటించేవారు. ఈ పాతికేళ్లలోనూ విశాఖ వెళ్లినప్పుడల్లా స్థానిక మిత్రులు ప్రత్యేక శ్రద్ధతో తోడుండటం ఒక మంచి అనుభవం. గత ఎనిమిదేళ్లలో మాత్రం అక్కడ దిగింది మొదలు మళ్ళీ

బయలుదేరే వరకూ రమణారావు ఆతిథ్యం, సాహచర్యం పరిపాటిగా మారాయి. పీర్లెస్లోనూ, పెన్ననల్లోనూ అన్నింటినీ మించి రెసిడెన్షియల్ అసోసియేషన్లోనూ పనిచేస్తున్న ఆయనకు వివిధ రంగాలతో మంచి పరిచయం ఉండేది. రాజకీయ పరిణామాలు, జాగ్రత్తగా గమనించడమే గాక, వాస్తవికంగా అంచనా వేసేవారు. నిర్మోహమాటంగా, నిర్మాణాత్మకంగా మాట్లాడేవారు. 2015లో గురజాడ 150వ వర్ధంతి, తర్వాత విశాఖఫెస్ట్ భారీయెత్తున నిర్వహించినప్పుడు అందులో సాహిత్య విభాగాన్ని సమన్వయం చేయడంలో నూనెల శ్రీనివాస్, విజయనగరం చీకటి దివాకర్, సత్యాజీలతోపాటు రమణారావు ముఖ్యపాత్ర వహించారు. సాహిత్య ప్రముఖులను తీసుకురావడం. వారి వసతి, ఆహారం, రాకపోకలు పద్ధతి ప్రకారం చేసేవారు. వాళ్ల ఇంట్లో కూడా పాత వస్తుకాలు చాలా ఉండేవి. చాలామంది మిత్రులు అక్కడకు వచ్చి మంచి కాఫీ తాగి మాట్లాడి వెళ్ళడం జరిగేది. విశాఖ వెళ్లినప్పుడల్లా కొనసాగింపుగా మేము వాహనం తీసుకుని విజయనగరం ఒకటి రెండుసార్లు శ్రీకాకుళం కూడా వెళ్లివచ్చాం. ఈ ఏర్పాట్లన్నీ ఏమాత్రం తేడా రాకుండా చూడటానికి మిత్రులు చాలా శ్రద్ధ తీసుకునేవారు. దారి పొడుగునా సాహిత్య, రాజకీయ చర్చలు సాగుతుండేవి.

చైతన్యవంతమైన కార్మికవర్గం, పారిశ్రామిక వాతావరణం

ఉన్నచోటనే ప్రగతిశీల సాంస్కృతిక వాతావరణం ఉంటుందనడానికి నిదర్శనం విశాఖ ప్రాంతం. గురజాడ, శ్రీశ్రీ, ఆరుద్ర, రావిశాస్త్రి వంటి హేమాహేమీలకు వుట్టినిల్లయిన ఈ గడ్డపైన కార్మికోద్యమం ప్రజాసంస్కృతిని కూడా కాపాడుకుంటూ వస్తున్నది. కమ్యూనిస్టు నాయకులు, అభిమానులు అందుకు అండగా వుంటూ వస్తున్నారు. గత నాలుగు దశాబ్దాలలోనూ నేను చూస్తున్న మేరకు నండూరి ప్రసాదరావు నుంచి బి.వి. రాఘవుల వరకూ అక్కడ పనిచేసిన చాలామంది నాయకులు సాహిత్యంపై ప్రత్యేక శ్రద్ధాసక్తులు ప్రదర్శించినవారే. సాహితీస్రవంతి ఆవిర్భావం నుంచీ చురుగ్గా ఉన్న శాఖలలో విశాఖ ఒకటిగా నిలిచింది. ఇన్నేళ్లలోనూ నాకు వ్యక్తిగతంగా చిరపరిచితులైన కళాసాహిత్యాభిమానులు చాలామంది అక్కడ ఉన్నారు గనక పేర్లన్నీ చెప్పలేకపోతున్నందుకు క్షంతవ్యుణ్ణి. అది కష్టసాధ్యం కూడా. స్రవంతిని మాజీ ఎంఎల్ఎస్ ఎం.వి.ఎస్. శర్మ, చలపతి, సత్యాజీ, అరుణజీ, స్వామి, రమణాచలం వంటి వారు వివిధ దశలలో చురుగ్గా పనిచేయిస్తూ వచ్చారు. 2009లో శ్రీశ్రీ శతజయంతి తరువాత ఆ కృషి బాగా పెరిగింది. విశాఖ ఫెస్ట్, జనకవనం, సాహిత్యశాల వంటివి తోడయ్యాయి. నిజానికి విశాఖఫెస్ట్ ఒక ప్రత్యామ్నాయ ప్రజానాగరికతకు ప్రతీకగా పెంపొందింది. నగరంలోనూ, స్టీల్ప్లాంట్లో కూడా ఏదో ఒక కార్యక్రమం జరుగుతూ వస్తున్నది. రచనల పోటీలు, పుస్తకాల ప్రచురణ జరుగుతూనే ఉన్నాయి. గత కొన్నేళ్లుగా నూనెల శ్రీనివాస్, రమణారావులు అక్కడ బాధ్యతలు చూసేవారు. ఇందులో నూనెల శ్రీనివాస్ స్వతహాగా కవి, రచయిత కాగా ఈయన మాత్రం ప్రధానంగా ఒక బాధ్యతగానూ, సాహిత్యాభిమానిగానూ పనిచేశారు. బయట నుంచి రామతీర్థ, జగద్ధాత్రి వంటి వారు నిరంతరం సహకరిస్తుండేవారు. గత ఏడాది వారిద్దరు ముందూ వెనుకగా దూరం కావడమే సాహిత్యలోకాన్ని కలిచివేసింది. రమణారావు ఇంటిదగ్గరే ప్రముఖ రచయిత గొల్లపూడి మారుతీరావు ఉండేవారు. నేను సంకలనం చేసిన 'మన సినిమాలు' పుస్తకంలో తన వ్యాసం ఒకటుంటే వెళ్లి ఇచ్చివచ్చే బాధ్యత రమణారావు తీసుకున్నారు. అప్పటికే ఆయన చెన్నై వెళ్లిపోయినందున సహాయకులకు ఇచ్చి వచ్చినట్లు చెప్పారు. కొంతకాలానికే మారుతీరావు కూడా మరణించిన సంగతి తెలిసిందే.

శ్రీశ్రీ శతజయంతికి కేంద్రబిందువుగా వుండిన విశాఖలోనే ఆయన 110వ జయంతి కూడా జరపాలని సిపాచ్ నరసింగరావు తదితరులతో మాట్లాడుకున్నాం. హాల్తో సహా అన్ని సన్నాహాలు చేసుకున్నాక కరోనా లాక్డౌన్ వచ్చి అది ఆగిపోయిందని రమణారావు మెసేజ్ పంపించారు. దానికి ముందు మార్చి 15న విజయవాడలో సిఎఎ వ్యతిరేక జనకవనం సదస్సులో మేము ఆఖరిసారి ప్రత్యక్షంగా కలుసుకున్నాం. విచారకరమైన విషయమేమంటే నావల్ డాక్యూర్లులో పనిచేసే శ్రీనివాస్ కూడా ఈ మధ్యనే కరోనాతో కన్నుమూశారు. ఆయన చికిత్స కోసం నాయకులతోపాటు రమణారావు కూడా సేవలందించినా ఆలస్యం కావడం వల్ల ఫలితం లేకపోయింది. ఆ సమయంలోనూ మేమిద్దరమూ చాలాసేపు బాధగా మాట్లాడుకున్నాం. కొద్దిరోజుల్లోనే తనే దూరం కావడం అది కూడా దూరంగా రాజస్థాన్లో సంభవించడం మరింత బాధ కలిగించింది. వీరిద్దరూ లేకపోవడం స్రవంతికి సంస్థాగతంగా ఒక పెద్దలోటు. అయితే వ్యక్తిగతంగానూ మాలాంటి వారికి చాలా బాధ కలిగించే విషయం. తనతోపాటు ఉద్యమంలో పాల్గొంటూ ఎంతో ఒద్దికగానూ, అంకితభావంతోనూ వ్యవహరించే ఆయన భార్య పద్మావతి గారికి, వారి పిల్లలకు ఈ విచారకర సమయంలో సాహితీస్రవంతి తరపున ప్రగాఢ సానుభూతిని తెలియజేస్తున్నాను. ప్రజాచిత్రకారుడు పావెల్ కూడా ఇటీవలే కన్నుమూశారు. వివిధ ప్రజాఉద్యమాలకు వారు అందించిన సేవలను గుర్తించుకోవడంతోపాటు కరోనా బెడద తొలగిపోగానే విశాఖలో సాహిత్య కార్యక్రమాలు మరోసారి ముమ్మరం చేయడం ద్వారా రమణారావు, శ్రీనివాస్, పావెల్ ఆశయాలు ముందుకు తీసుకుపోగలమని ఆశిస్తున్నాను. వారికివే నా జోహార్లు. ఎవిఆర్ అనుకోగానే ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియం, ఆ మైదానంలో విశాఖఫెస్ట్ సంరంభం, విశాఖ పౌరగ్రంథాలయ సభావేదిక, విజయనగరం మార్గం గుర్తుకు వస్తూనే ఉంటాయి! అక్షర స్ఫూర్తినిస్తుంటాయి. గత వందేళ్లలోనూ విశాఖ ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం, పరిశ్రమలు, కళాసాహిత్య రంగాలకూ, ఉద్యమ చైతన్యానికీ అందించిన దోహదాన్ని అక్షరీకరించాలని మేము చాలాసార్లు అనుకున్న విషయం అమలు చేయడానికి కూడా కృషి జరగాల్సి ఉంటుంది.

కందుకూరి - గురజాడ తులనాత్మక అధ్యయనం

- ప్రొఫెసర్ వెలమల సిమ్మన్న
9440641617

“రస ప్రపంచంలో గురజాడ ధ్రువతార అయితే వీరేశలింగం ఒక విజ్ఞాన సర్వస్వం. దురాచారాల గాఢాంధకారంలో నిద్రపోతున్న జాతిని మేల్కొలిపి, విజ్ఞానపు వెలుగులు ప్రసరించిన మహనీయుడు. ఆంధ్రుల అభ్యుదయోద్యమానికి మూల పురుషుడు. ప్రతికూల శక్తుల ఝంఝా ప్రభంజనానికి చెక్కు చెదరకుండా నిలబడి శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించిన పటవృక్షం. తెలుగులో మొట్టమొదటి వాస్తవిక నాటకం గురజాడ రచిస్తే, మొట్టమొదటి వాస్తవిక నవలను వీరేశలింగం రచించాడు. తన కథలలో, కవిత్వంలో గురజాడ భావ విప్లవం తీసుకువస్తే, వీరేశలింగం తన జీవితంలో దాన్ని ప్రత్యక్షంగా ప్రదర్శించాడు. విభిన్న భావాల సంఘర్షణలో తటస్థానికి విరుగుడు శాస్త్రీయ విజ్ఞానమేనని ఇద్దరూ తమ రచనల ద్వారా ప్రచారం చేశారు గిడుగు, గురజాడ, వీరేశలింగం వీరు జల్లిపోయిన విజ్ఞాన బీజాలు యిప్పుడిప్పుడే ఫలవంతమవుతున్నాయి. అభ్యుదయ రచయితలమైన మనం, గిడుగు సాంప్రదాయాలలో, గురజాడ కావ్య వాహినులలో, వీరేశలింగం విప్లవధోరణులలో, ప్రాణవాయువులు పీల్చుకుంటున్న మనం నిస్సందేహంగా ఆంధ్రసాహిత్య పరిణామంలో అగ్రశ్రేణిలో పయనిస్తున్నాం” - శ్రీశ్రీ.

నవయుగవైతాళికుడు కందుకూరి, నవ్యాంధ్ర యుగకర్త గురజాడ, తొలి తెలుగు భాషా శాస్త్రవేత్త గిడుగు. ఈ ముగ్గురూ మూడు మార్గాలవైపు పయనించి విజయం సాధించారు. ఈ ముగ్గురూ సమాజంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ, భాషలోనూ, పెను

మార్పులు రావాలని మనసారా కోరుకున్నారు. తమ ఆశయ సాధనకోసం జీవితాంతం కృషిచేశారు. ఈ ముగ్గురు “సంస్కర్త త్రయం”. వీరిపై సామినేని ముద్దు నారసింహనాయుడు గారి రచనల ప్రభావం చాలా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. కందుకూరి సాహిత్యం ద్వారా సాంఘిక పోరాటం చేశారు. గురజాడది సంస్కరణ దృష్టి. అందుకోసం కళాత్మక సాహిత్య మార్గాన్ని ఎన్నుకొని ముందుకు సాగారు. ప్రజల భాషను ప్రేమించని వాడు ప్రజల్ని ప్రేమించలేదని గురజాడ వదేవదే నొక్కి వక్కాణించారు. గిడుగు వ్యవహారిక భాషోద్యమానికి సారధ్యం వహించారు. అందుకే నార్లవారు ఈ ముగ్గురు గూర్చి ఇలా అన్నారు.

“కందుకూరి వీరేశలింగం మహాపురుషుడు కాగా, గిడుగు రామమూర్తి మహాపండితుడు కాగా, గురజాడ అప్పారావు మహాకవి అయ్యారు. కందుకూరి సంస్కరణలకు పెద్దపీట వేశాడు. గురజాడ ఆధునిక సాహిత్య విప్లవానికి నాంది వలికాడు. గిడుగు వ్యవహారిక భాషోద్యమానికి మూలపురుషుడు అయ్యాడు. గురజాడ సామాజిక అభ్యుదయాన్ని, సాహిత్య విప్లవాన్ని మనసారా కోరుకున్నాడు.”

కందుకూరి వీరేశలింగం

వీరేశలింగం 1848 ఏప్రిల్ 16వ తేదీన జన్మించారు 1919 మే 27న చెన్నపురిలో ‘వేదవిలాసభవనం’లో కన్నుమూశారు. నవయుగ చైతన్య ప్రతీక కందుకూరి. తన పనిని తాను చేసుకుపోవడం అతనికి అలవాటు. ఎన్ని ఆటంకాలు వచ్చినా ముందుకే వెళ్లారు. అందుకే వీరేశలింగం

గూర్చి కాళోజీ నారాయణరావు 'కర్మయోగి' అన్నారు సంస్కరణోద్యమానికి బాటలు వేసిన మార్గదర్శి, బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి కందుకూరి.

రాజశేఖర చరిత్ర, సత్యరాజా పూర్వదేశయాత్రలు, సత్యవతీ చరిత్ర, చంద్రమతీ చరిత్ర అనే నవలలు రాశారు. శుద్ధాంధ్రనిరోధ్య నిర్వచననైషధం, శుద్ధాంధ్ర భారత సంగ్రహం శుద్ధాంధ్రోత్తర రామాయణం, అభాగ్యోపాఖ్యానం, సరస్వతీ నారద విలాపం, స్త్రీనీతి దీపిక, రసిక జన మనోరంజనం మొదలైన పద్యకావ్యాలు రాశారు. మార్కండేయ శతకం, వేణు గోపాల శతకం అనే రెండు శతకాలు వెలువరించారు ఆంధ్రకవుల చరిత్ర, జీవిత చరిత్రలు, స్వీయచరిత్ర, స్వదేశీ సంస్థానముల చరిత్ర, శంకరాచార్య చరిత్ర మొదలైన చరిత్ర గ్రంథాలు రాశారు. ఇంకా ఖగోళ శాస్త్రం, భౌతిక భూగోళశాస్త్రం, జ్యోతిశాస్త్ర సంగ్రహం, శారీర శాస్త్ర సంగ్రహం, ఆంధ్రతర్క సంగ్రహం, మొదలైన శాస్త్ర గ్రంథాలు వెలువరించారు. సంగ్రహ వ్యాకరణం, నవ్యాంధ్ర వ్యాకరణం రాశారు. నీతికథా మంజరి వెలువరించారు. సంధి, విగ్రహం నీతి గ్రంథాలు రాశారు. స్త్రీల కోసం ప్రత్యేకంగా సత్య సంజీవని, దేహ రోగ్య ధర్మ బోధిని, పత్నిహితసురీచిని, స్త్రీ నీతి దీపిక రాశారు. అరవైకి పైగా ప్రహసనాలు రాశారు వివేకవర్ధిని, సత్యవాదిని, సతీహితబోధిని, హాస్య సంవర్ధిని, చింతామణి, తెలుగు జనానా పత్రికలకు సంపాదకత్వం వహించారు. "ఆంధ్ర పత్రికా పితామహుడు" అనే పేరు తెచ్చుకున్నారు. వీరు రాసిన అనేక గ్రంథాలు అసమగ్రంగా వున్నాయి. అముద్రితంగా వున్నాయి. సామాజిక బాధ్యతగా రచనలు చేసిన "క్రాంతదర్శి" కందుకూరి

వీరేశలింగం బాల్య వివాహాల నిషేధం, వృద్ధుల వివాహాల పట్ల నిరసన, కన్యాశుల్కాన్ని ఖండించడం, వరకటాన్ని అంతమొందించడం, వేశ్యా వృత్తిని తొలగించి సమాజంలో వారికి గౌరవ స్థానాన్ని కల్పించడం, కులాంతర వివాహాలు ప్రోత్సహించడం, అస్పృశ్యతను తొలగించడం, దురాచారాలు మూఢనమ్మకాలు లాంటి ఎన్నో సంస్కరణల్ని చేపట్టి, ప్రముఖ సంఘ సంస్కర్తగా విఖ్యాతిగాంచారు. కందుకూరి వారు తన రచనల్ని సంఘ సంస్కరణ కోసం రాశారు. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే తన జీవితాన్ని, ధనాన్ని, సమయాన్ని సమాజ సంస్కరణ కోసం అంకితం చేసిన మహానుభావుడు వీరేశలింగం. అందుకే నవ్యాంధ్ర వైతాళికుడు అయ్యారు.

దక్షిణ భారత విద్యాసాగరుడు"గా, "గద్యతిక్కన"గా పేరు ప్రఖ్యాతులు తెచ్చుకున్నవారు వీరేశలింగం. వీరు 1878లో రాజమండ్రిలో "సంఘ సంస్కర్త సమాజం" స్థాపించారు అంతేకాదు. తన సంఘ సంస్కరణ ఉద్యమానికి సాహిత్యాన్ని ఒక సాధనంగా ఎంచుకున్నారు. అందుకే నవల, ప్రహసనం నాటకం మొదలైన ప్రక్రియలన్నింటినీ ఈ లక్ష్యంతోనే రాశారు సాహిత్యానికి సామాజిక ప్రయోజనానికి మధ్యగల సంబంధాన్ని గ్రహించడంలో కందుకూరి వారి కృషి, చైతన్య స్ఫూర్తి చాలా గొప్పది అనితర సాధ్యమైంది.

గురజాడ అప్పారావు

గురజాడ 1862 సెప్టెంబర్ 21వ తేదీన పుట్టారు 1915 నవంబర్ 30వ తేదీన చనిపోయారు. వస్త్రవులోనూ భావంలోనూ, భాషలోనూ, పాత్రలోనూ, ఛందస్సులోనూ ఒకటేమిటి అన్ని అంశాల్లోనూ నవ్యత కనబరిచిన మార్గదర్శకుడు గురజాడ. తాను చేపట్టిన అన్ని ప్రక్రియల్లోనూ ఆధునికతకు పెద్దపీట వేసిన అగ్రగణ్యులు అప్పారావు. అటు సామాజిక సంస్కరణలోనూ, ఇటు భాషా సంస్కరణలోనూ ఎనలేని కీర్తిప్రతిష్టలు గడించిన ఆదర్శ దృక్పథం గల మహనీయుడు గురజాడ. రెండు సంస్కరణల్ని ఏకకాలంలో సంస్కరించి, మేటి అన్నించుకున్న ఏకైక సాహితీ శిఖరం అప్పారావు, అందుకే ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి యుగకర్తగా నిలిచారు

గురజాడ అప్పారావు కన్యాశుల్కం, కొండు భట్టియం (అసంపూర్ణం), బిల్వణీయం (అసంపూర్ణం) నాటకాలు రాశారు నీలగిరి పాటలు, ముత్యాల సరాలు, ఇంగ్లీషు కవితలు మొదలైనవి రాశారు. కథలు ఐదు రాశారు. సౌదామని (అసంపూర్ణం) నవల రాశారు. వ్యాసాలు, డైరీలు, లేఖలు పీఠికలు, డిసెంట్ పత్రం, చెప్పుకోదగ్గవి. కళింగ చరిత్ర (అముద్రితం), మాటామంతి, వ్యాస చంద్రిక, చంద్రహాసం మొదలైనవి రాశారు. తన రచనలతో తెలుగు సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేశారు

కందుకూరి - గురజాడ

రాజీవదని మనస్తత్వం కందుకూరిలో కనిపిస్తుంది ఆయన రచనలో శిల్పం, భాషా సొగసులు, సాహిత్యపు విలువలు, కళాదృష్టి ఇవి పెద్దగా కనిపించవు. కందుకూరి ఆ దృష్టితో రచనలు చేయలేదు. సంఘ సంస్కరణకు, సాహిత్యాన్ని ఒక ప్రచార సాధనంగా ఉపయోగించుకున్నారు. గురజాడ

దీనికి పూర్తిగా భిన్నంగా నడిచారు. అన్ని కోణాల్లోనూ సమగ్రంగా పరిపూర్ణమైన మానవ జీవితాన్ని చాలా చక్కగా ఆవిష్కరించారు.

కందుకూరి కోపంతో, ఆవేశంతో, త్వరత్వరగా రాయడం వల్ల, ఆయన రచనల్లో కొన్ని లోపాలు చాలా స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. తాను రాసిన విషయాన్ని మరల చూసే అలవాటు కందుకూరికి ఏనాడూ లేదు. రాసింది రాసినట్లు ముద్రణకు ఇచ్చేవారు. ఇలా చేయడం వల్ల సాధారణంగా తప్పులు వుంటాయి. తాను అనుకున్న సమాచారాన్ని వేగంగా ప్రజలకు అందించాలన్న తపనతో వెనుకకు చూసుకోలేదు తాను రాసింది బాగుందా? లేదా? అని తిరిగి చూసుకోవాలి. ఈ లోపం కందుకూరిలో కొట్టవచ్చేటట్లు కనిపిస్తుంది. అందుకే కందుకూరి -

“ఈశ్వరుడు నాకు వేగముగా వ్రాయు శక్తిని ప్రసాదించి యున్నాడు. పద్యమును గాని, వచనమును గాని నేనొక సారియే వ్రాయుచుండును. వ్రాసిన దానిని మరల దిద్ది వ్రాయుట నాకలవాటు లేదు. అందుచేత నావ్రాత దిద్ది దిద్ది మరల మరల వ్రాయు చుండువారి దానివలె నంత మెఱగుగా నుండదనుకొనెదను” అని అన్నారు.

ఏదైనా ఒక సంఘటన జరిగితే అంతే వేగంగా రచన చేసేవారు కందుకూరి. వేగంగా రచనలు చేయడం వల్ల అందులో లోపాలు సహజంగానే వుంటాయి. ఈ విషయాన్ని వీరేశలింగమే తన స్వీయచరిత్రలో చెప్పారు. స్వీయచరిత్రలో తన సాహిత్యాన్ని గూర్చి చెప్పతూ “తాను సాంఘిక మత విషయసంస్కరణలలో మునిగి వుండకపోతే, రచయితగా మరింత రాణించి వుండేవాడినేమో” నని రాసుకున్నారు. ఆయన రచనలు ఎక్కువ భాగం ఇలాగే జరిగాయి. ఈ విషయాన్ని కందుకూరి గమనించాడు. రచనకే ఎక్కువ సమయాన్ని కేటాయించి వుంటే ఆయన ద్వారా ఉత్తమ గ్రంథాలు వచ్చి వుండేవి. సాహిత్యానికి మేలు జరిగేది. తాను ఎక్కువ సమయాన్ని సాహిత్యం కోసం వెచ్చించి వుంటే ఇంతకన్నా ఉత్తమ గ్రంథాల్ని రాసివుండవచ్చునన్నారు అందుకే ఈ విషయాన్ని గూర్చి ‘స్వీయచరిత్ర’లో వీరేశలింగం-

“నేనా రంభించిన కాలమునందు తెలుగులో నిప్పటివలె వివిధములైన వుస్తకములు లేవు. వివిధములేమి ఇంచుమించుగా నేవిధమైనవియు వచన రూపమున లేవనియే చెప్పవచ్చును. సౌలభ్యములు తక్కువ. అయినను ప్రథమ

ప్రయత్నము లెప్పుడును ప్రథమ ప్రయత్నములే. అవి దోష బహుళములయి యుండుట స్వాభావికము. మనము వృద్ధి పొందగలుగుట చేసిన తప్పులను బట్టియే కాబట్టి మొదట చేయబడిన నా వుస్తకములను తరువాతి వారి గురుతర వుస్తక రచనకు గొంత తోడు పడవచ్చు’ అని అన్నారు.

అందుకే నార్ల వారు “సృజనాత్మక రచయితగా ఆయనలో వున్న లోపమే, సంస్కరణ ప్రబోధకుడుగా ఆయనకు పట్టుగొమ్మ అయింది” అని అన్నారు. ఇది సత్యం.

కందుకూరి ప్రారంభంలో సనాతన సంప్రదాయవాదే. కవిగా అశు, బంధ, గర్భ, నిర్వచన నిరోధ్యాది రచనలు చేశారు. అసలు విషయం ఏమంటే తన రచనల్ని తానే బాగులేవని విమర్శించుకున్న ఉత్తమ సహృదయ విమర్శకులు వీరేశలింగం. తన పాత భావాల్ని తోసి వేసి, నూతన దారిలో బాటలు వేసిన భావ విప్లవ కారుడు కందుకూరి.

ముఖ్యంగా ఇక్కడ ఒక విషయాన్ని మనం గుర్తుంచుకోవాలి. మొదటిలో తాను రాసిన శృంగార కావ్యాలన్నింటినీ తానే తర్వాత ఖండించుకున్నారు. వీరేశలింగం రచనలు బాగున్నాయని కాషాఢవ్యాకర్త బహుజన పల్లి సీతారామాచార్యులు ప్రశంసించారు. అవే రచనల్ని తర్వాత కాలక్రమంలో కందుకూరి నిరసించారు కూడా. ప్రబంధ సాహిత్యాన్ని పరిహసించడానికి, హేళన చేయడానికి అధిక్షేపంగా ‘అభాగ్యోపాఖ్యానం’ రాశారు. ఈ గ్రంథం కూడా అంత ఉత్తమమైన రచన కాదని కందుకూరి తనంతతానే విమర్శించుకున్న సహృదయుడు. దీన్నిబట్టి కందుకూరి వ్యక్తిత్వం ఎంత గొప్పదో మనకు అర్థమవుతుంది. తన విషయం అయినా, ఇతరుల విషయం అయినా ఒకేలా ప్రవర్తిస్తారని తెలుస్తుంది. ఇలాంటి సహృదయ సార్వభౌముడు నిబద్ధత గల వ్యక్తి, తెలుగు సాహిత్యంలో మనకు కనబడడు.

వీరేశలింగం గారిది ఉద్యమ దృష్టి. గురజాడది మేధోదృష్టి. కందుకూరి సత్యవాది. గురజాడ వాస్తవికవాది. సంఘంలోని మనుషుల్లో ఎలా మంచి చెడులు వుంటాయో, గురజాడ సృష్టించిన పాత్రల్లో కూడా అలా కనబడతాయి. తాను సృష్టించిన అన్ని పాత్రల స్వభావాలు, సమాజంలోని మనుషులుగా సజీవంగా కనిపిస్తాయి. గురజాడలా కందుకూరి వాడుక భాషలో రచనలు రాయలేదు.

గురజాడ సాంఘిక, ఆర్థిక, రాజకీయ కళా, సాహిత్యాది రంగాల్ని వివేచన చేశారు. వీరు వ్యక్తిగత ద్వేషంతో కాకుండా

వస్తు నిర్దేశిత దృష్టితో మాత్రమే విషయాన్ని నిశితంగా లోతుగా విశ్లేషణ చేశారు. ఆ విమర్శలో చిన్నయ సూరిని, కందుకూరిని కూడా వదలలేదు. “కందుకూరి వారు చిన్నయసూరి వారిని మించిపోవాలని అనుకుంటున్నారు” అని, భాషా విషయంలో వ్యంగ్యంగా విమర్శించారు. ఆ తర్వాత కందుకూరి పూర్తిగా మారిపోయి “నీతి చంద్రిక”, “మితృలాభం” లోని గ్రాంథిక భాషను విడిచిపెట్టి, వాడుకభాషలోకి వచ్చారు.

“వీరేశలింగం బ్రాహ్మ వివాహంలో ఆనాటి బ్రాహ్మణుల పెళ్ళిళ్లకు సంబంధించిన అంశాలను రాశారు. కేవలం అలవాట్లను, ఆచారాలను ఎద్దేవచేసే ప్రహసనం అది. కన్యాశుల్కం, బ్రాహ్మ వివాహం ఈ రెండు నాటకాల మధ్య సామ్యము లేదు. విషయ ఆలోచన పూర్తిగా భిన్నమైంది. కన్యాశుల్కంలో హాస్యం, పాత్రల చిత్రీకరణ, జటిలమైన ఒక కొత్త కథా సంవిధానం కోసం ప్రయత్నించాను. ఇతివృత్త స్వీకరణలో నిర్వహణలో హాస్యరస పోషణలో, పాత్రోన్మీలనంలో తెలుగు సాహిత్యంలో ఇది అత్యుత్తమ నాటకం అనే విషయాన్ని మరవకండి”, - గురజాడ

“శారీరకంగా దుర్బలులైన జాతిని బలిష్ఠం చేసి దేశాభివృద్ధిని, భాషాభివృద్ధిని, సాధించిన మనోబలభీములలో పంతులుగారు ప్రథములు. రెండోవారు గురజాడవారు. పంతులుగారికి గద్య తిక్కన, దక్షిణ భారత విద్యాసాగరుడు మొదలైన బిరుదులున్నాయి గాని, అవి వారి బహుముఖ ప్రజ్ఞలకు చాలా ఇరుకైనవి. అటువంటి ఉజ్వల చరిత్రకునికి ఏ బిరుదుతో వర్ణించినా అసమగ్రమే. అయినా నవ్యాంధ్ర నిర్మాతలనే నిర్మించిన వారిగా నేను పంతులుగారిని భావిస్తున్నాను. అభినవాంధ్రకు ఆయన ఆద్యబ్రహ్మ” - ఆరుద్ర.

కందుకూరి, సాహిత్యానికి సంఘంలో సంచరించటం నేర్పాడు. సాహిత్యం సంఘాన్ని కడగటం, తుడవటం నరకటం, కొట్టటం, తూర్పార పట్టటం చూపాడు. ఈ దేశంలో సంఘంలో ఇంత సంస్కరణం సంతరించటానికి తన సాహిత్యాన్ని ఆయుధంగా వాడాడు. తన వారసులుగా గురజాడను, అభ్యుదయ రచయితలను, దిగంబర కవులను, విప్లవ రచయితలనూ చూడగలడు. ఈ సంఘాన్ని ఇంతకంటే ఉన్నతం కావించే సాహిత్య వారసులకు అక్షరాహ్వనం పలికిన అజరామకీర్తి కాయుడు కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు - కొలకలూరి ఇనాక్.

“కళాదృష్టిలో గురజాడకూ, వీరేశలింగంకూ బేధం వుంది వీరేశలింగం రచనలు కళాత్మకంగా చౌకబారువే ఐనా సంఘసంస్కరణోద్యమానికి ప్రశంసనీయంగా తోడ్పడినాయి” - రారా.

“అప్పారావు కన్యాశుల్కం రచనతో వీరేశలింగం ప్రహసనాలను పోల్చకూడదు. పోల్చి ప్రయోజనమున్నా లేదు కన్యాశుల్కం నాటకంలోని కళాత్మక సౌందర్యం, పనితనం సాహిత్యాశయాలు, పాత్రోన్మీలనం, పాత్రల సహజ ప్రవృత్తుల ఆవిష్కరణం, వస్తువు నిర్వహణ మొదలైన అంశాలతో కల్పించే నవ్యత, వీరేశలింగం ప్రహసనాలతో వెదకటం అసవసరం. వీరేశలింగం ప్రహసనాలు, అప్పారావు రచనలతో పోలిస్తే ముడిసరుకు అనిపిస్తాయి. వీరేశలింగం ప్రహసనాలు వీధి నాటకాల వంటివి. రంగస్థల నిర్దేశాలు, అలంకరణలు వీరేశలింగానికి అక్కర్లేదు. పాత్రలకు ప్రదర్శన నిమిత్తమయిన వాచికాభినయ శిక్షణలు అక్కర్లేదు. ఆయన తనకళ్ళ ముందు కన్పించే లోకంలో కన్నవీ విన్నవీ తన పాత్రలతో పలికించాడు” - అక్కిరాజు రమాపతిరావు.

“వీరేశలింగం పంతులుగారి సాహిత్యం సంస్కరణ స్పృహకు అగ్రతాంబూల మిచ్చి, సాహిత్య కళాస్పృహకు రెండో స్థానం ఇచ్చింది. గురజాడ వారి సాహిత్యం కళాదృష్టికి మొదటి స్థానం ఇచ్చి, సంస్కరణ స్పృహకు రెండో స్థానం ఇచ్చింది అందువల్ల నాటకం, కవిత, కథ మొదలైన ప్రక్రియలు, గురజాడ రచనల్లో కళాకేతనాన్ని నమున్నతంగా స్థాపించుకున్నాయి” - జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం.

“సంఘంలోని కుళ్ళను తూర్పారబట్టాలనే ఉద్దేశం ప్రధానంగా పెట్టుకొని అప్పట్లో అప్పారావుగారే కాక వీరేశలింగం పంతులు గారు కూడా చాలా వ్యంగ్య రచనలు చేశారు. కాని ప్రచార వేగంచేతనో ఏమో, వారి రచనలో, గురజాడ వారి రచనల నుండి తొంగిచూసే మనోహర శిల్పం కానరాదు. అప్పారావు గారి రచనల్లో వదింతలు ఖలించిందనడానికి లోకమే సాక్షి” - ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ.

“వీరేశలింగము విజ్ఞానశిఖామణి, మేధావి, సంఘసంస్కర్త సంస్కర్త గాని, గురజాడ వాల్మీకి ప్రతిభ ముందు ఆయన వైచక్షణ్యము ఒదుగుతుంది. గురజాడ వారి రచన కొంచమే అవుగాక, కాంతాసమ్మితము, రసదిగ్ధము. ఆయన రచన విస్తృత

మే కాని సహృదయమితి” - ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి. “కందుకూరివారు ప్రహసనాల్ని ముఖ్యంగా సాహిత్య విలువలు కోసం కాక, ప్రచారం కోసం, సామాజిక ప్రయోజనం కోసం ఉద్దేశించి రాశారు. అందుచేత వీరేశలింగం రచనలు సాహిత్య సంబంధించి కాకుండా పోయాయి” - చాగంటి సోమయాజులు.

“కవిగా ఆయన స్థాయి గొప్పది కాకపోవడం వల్ల, ఆయన చైతన్యం వస్తుతః సాంఘిక చైతన్యంతో కూడి వుండడం వల్ల, ఆయన రచనలు తర్వాత సాహిత్య రంగంలో చెప్పుకోదగ్గ మార్పు కల్పించలేకపోయాయి” - వెల్చేరు నారాయణరావు.

“అభ్యుదయ మహాత్వాన్ని వ్యక్తిత్వంలో, వ్యక్తిత్వాన్ని కవిత్వంలో, కవిత్వాన్ని నవ్యత్వంలో, మలుపుకొన్న నవ్యవాది అయిన గురజాడ, మానవుడుగా జీవించి మానవత్వాన్ని ప్రబోధించి, మత మారణహోమాన్ని నిరసించి, తెలుగు వెలుగులు వెలిగించి, అభ్యుదయాన్ని రగిలించి, క్రొత్త జాడలు నిర్మించిన సాహితీ వెలుగుజాడ గురజాడ, అలంకారాలు, ఛందస్సులు, శ్లేషలు, యమకాలు, బంధకవిత్వాలు, గర్భకవిత్వాలు, భువన విజయాలు, అష్టావధానాలు, శతావధానాలు, ఆత్మస్తుతులు, వరస్తవాలు, సంస్కృత నమానవుట్టినలు ఒకవంక విలయతాండవం చేస్తుంటే మతాంధకార నిరసనానికి కందుకూరి వెలిగించిన కాగడాను చేత బూని, గిడుగు వారి వ్యావహారిక భాషోద్యమాన్ని ముందుకు నడిపించిన మహానుభావుడు గురజాడ”. - కత్తి పద్మారావు.

“సమాజ సంస్కరణకు పూనుకుని జనసామాన్యంలో ఆధునిక భావవ్యాప్తికి కందుకూరి తన జీవితాన్ని అంకితం చేశాడు. గురజాడ మేధోపరమైన కృషిని సాహిత్యపరంగా చారిత్రకంగా కొనసాగించాడు. గిడుగు భాషా శాస్త్ర నృశాస్త్రాలలో తన మేధస్సును పండించుకున్నాడు” - యు.వి నరసింహమూర్తి.

కవితతో విప్లవం తేవడం వేరు
కవితలో విప్లవం తేవడం వేరు
మొదటిదానికి గురజాడ, రెండో దానికి
కందుకూరి ప్రతినిధి రచయితలు”

- సర్దేశాయి తిరుమలరావు

వీరేశలింగం సాంఘిక పోరాటం కోసం సాహిత్యాన్ని మాధ్యమంగా ఉపయోగించుకున్నారు. ఆయన ప్రధాన దృష్టి

సాంఘిక చైతన్యమే.. గురజాడ రచనలో వున్న సాహిత్యపు విలువలు, కళాదృష్టి ఎంత వెతికినా కందుకూరిలో కన్పించవు. గురజాడలో సాహిత్య సంస్కరణతో పాటు, సామాజిక దృష్టి భాషాదృష్టి చాలా స్పష్టంగా కన్పిస్తాయి. కళాత్మక సాహిత్య సృష్టికి గురజాడ మారుపేరు. అసలు విషయం ఏమంటే గురజాడ ప్రజల్ని ప్రేమించమే కాక, ప్రజలభాషను కూడా అభిమానించారు. అందుకే గురజాడ ఎవరికీ అందనంత ఎత్తుకు ఎదిగారు. యుగకర్తగా నిలిచారు

వున్నది వున్నట్లు చెప్పాలంటే, కందుకూరి సంఘసంస్కర్తగా వేసినంతటి బలమైన ముద్ర, సాహిత్యంపై వేయలేకపోయారు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే వీరేశలింగం చైతన్యం, సాంఘిక చైతన్యమే కానీ, సాహిత్య చైతన్యం కాదు అందుకే కందుకూరి ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి నవయుగ వైతాళికుడు అయ్యారు. నవ్యాంధ్ర యుగకర్త గురజాడ అయ్యారు. ఇద్దరూ సమాజానికీ, సాహిత్యానికీ చేసిన సేవ అపూర్వమైనది. అమోఘమైనది. ఎన్నటికీ మరువలేనిది మరపురానిది. మరుగుపడనిది. కందుకూరి, గురజాడ ఇద్దరూ తెలుగు వాళ్ళు కావడం మన అదృష్టం. గర్వకారణం కూడా.

“తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో, ఆధునిక యుగకర్త కీర్తి శేషులైన గురజాడ అప్పారావు గారని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. వారి ముత్యాల సరాలు, కన్యాశుల్కం, ఈ రెండూ రెండు క్రొత్తబాటలను వేసి అసంఖ్యాకులగు ఆధునిక ఆంధ్ర రచయితలకు దారి చూపించినవి. వ్యావహారిక భాషను గ్రంథస్థం చేసి సాహిత్య స్థాయి నొసంగిన నూతన యుగపురుషుడు గురజాడ, సాంఘిక దురాచారాలను, హాస్య రసాత్మకంగా చిత్రించి విమర్శించటం, అనేక దురాచారాలలో అత్యంతంగా సంఘాన్ని పీడిస్తుండే కన్యాశుల్కం, వరవిక్రయ దురాచారాలను ఎత్తి చూపించటం, కేవలం సాహిత్యకంగా ఒక నూతన పద్ధతే కాదు. అది పరిణామ కారకమైన సంఘ సంస్కార సాధనం కూడా. కీర్తి శేషులైన వీరేశలింగం పంతులుగారే మొట్టమొదట సంఘ సంస్కార దృష్టితో ప్రహసనములు మున్నగునవి వ్రాసి, సంఘంలో చైతన్యాన్ని కల్పించిరికాని, వారు సాహిత్య సంస్కారానికి ముందంజ వేయ సాహసించలేదు. ఆ పనిని గురజాడ చేశారు.”

- బూర్గుల రామకృష్ణరావు. ♦

కవిత

ఇప్పుడు శిథిలాల మధ్య
విలవిలలాడుతున్నది న్యాయం,
మత ప్రమేయం లేదనే -
రాజ్యం ఊరేగుతున్నది,
పౌరాణిక గాథల
మతప్రవక్తల సూక్తులపై!
పరువు హత్యలవేటలో
కుల ధన దురహంకారంతో
కిరాతకులనే తలదన్నే
సరహంతకులు మనమధ్యే!
రాజ్యం దున్నపోతులా
కుమ్ముతుంటే
ఆత్మహత్యలు ఆకలిచావులు -
అత్యాచారాల పర్వం,

నిందితులంతా నిర్దోషులే?

- నిఖిలేశ్వర్
9177881281

ఎక్కడా కుట్ర లేదనే ప్రకటన
అందరూ నిర్దోషులనే సాంత్వన,
అయినా ప్రజాగొంతుకులైన -
వారంతా నేరస్థులే
కుంటుతున్న న్యాయవ్యవస్థలో
కారాగార పీడితులే!

మరి ధ్వంసమైన కట్టడాల
మట్టిదిబ్బల మీది చేతులెవరివి?
ఆనాటి మొదటి ముద్దాయి నుంచి
ఈనాటి చివరి ముద్దాయిల దాకా
అందరూ నిర్దోషులే,
సాక్ష్యాధారాలన్నీ “మా పుణ్యఫలమే”-
అందుకే ఏదీ కుట్ర కాదు
నిందితులంతా నిర్దోషులే!!

నా తెలుగు వాచకంలో
ఒక అక్షరం అదృశ్యమై పోయింది
మేఘం లేకుండా జల్లులు కురవటం
అతని నవ్వులు చూశాకే తెలిసింది
ఆ చేతులు కరచాలనం చేస్తే చాలు
స్నేహం, వితనంలా మొలకెత్తేది
నియమ నిబద్ధత కొలతలెప్పుడూ
ఆయనకు సాష్టాంగ నమస్కారాలే
సంపూర్ణ సాహిత్య అవగాహన
రాసే కవిత్వానికి గౌరవాన్ని పెంచింది
సభలు, సమావేశాల స్వాగతాల్లో
ఆ కంఠంనిండా తెలుగు శబ్దమే
కార్యక్రమం ఏదయినా
హాజరుపట్టిలో గౌరవాజరు శబ్దం
ఎప్పుడూ నిశ్శబ్దమే
కరోనా భీభత్సానికి దేశంనిండా
బొబ్బలెక్కిన కూలీల కాళ్లకు,
కన్నీళ్ళ లేపనాలు పూసినవాడు
చేతివృత్తుల హస్తాలు శూన్యమైతే
ఓదార్పు నీడల్లో తల నిమిరినవాడు
నిరంకుశ పాలకుల వికృత క్రీడల్ని
నిరసిస్తూ నినాదాలు చేసినవాడు

భుజాన్ని తాకుతున్న స్పర్శ

పిలిస్తే పలకడం సాధారణం
ప్రతి మాటకు అంకితం అసాధారణం
మరి ఆ గుర్తులన్నీ ఏమయ్యాయి?
ఆ దృశ్యాలన్నీ అదృశ్యాలేనా
ఇన్నాళ్ళు నిక్షిప్తమైన వాస్తవాలన్నీ
జ్ఞాపకాల చిత్రపటాలైతే ఎలా?
అసలు ఎందుకిలా జరిగింది....
వేలాది ప్రశ్నలకు సమాధానం
ఏమి జరగలేదు ....
అన్నీ సజీవంగా మనతోనే మోయలేని
మన కన్నీళ్ళను
రోజూ తుడిచే చేతులు ఆయనవే
ఏ కష్టనయిన ఇష్టంగా మోస్తూ
నీ భుజాన్ని తాకే స్పర్శ అతడిదే
ధిక్కరించే పోరాటాల పొలికేకల్లో
గంధకం మంటకు చోదకం అతడే
జనం మధ్య పాడే ఉద్యమ గీతాల్లో
పెదాల మీద పల్లవించే పల్లవి తానే

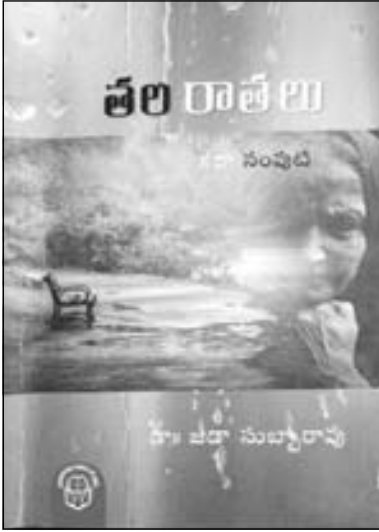
- డా. కె.జి. వేణు
98480 70084

కవిత్యం పారే ప్రతి నది ఒడ్డున
పచ్చగా పలకరించే చెట్టతడే
వెలుతురంత సహజంగా
మనకోసం వెతికుతూనే వుంటాడు
యోధుడికి, పోరాటానికి
ఏ కాలంలోనూ మరణం లేదు
ఆకాశం ఎర్రబడినప్పుడల్లా
తూర్పు కొండల్లో
ఆయన రూపం
ఉదయిస్తూనే వుంటుంది

(ఇటీవల మరణించిన కామ్రేడ్
జ్ఞాపకాలతో నా కన్నీళ్ళు)

సగటుజీవి 'తలరాతలు'

డా. జడా సుబ్బారావు

- ఎమ్మీ రామిరెడ్డి
9866777870

సాంకేతిక ఫలాలు వచ్చి ఒళ్లో వాలాయన్న నమ్మకం హద్దులు మీరి, మనిషి చూపులు ఆకాశం వైపు ఎగబాకుతున్న రోజులివి. మాల్స్ లో షాపింగులూ, రెస్టారెంటులో భోజనాలూ, విల్లాల్లో కాపురాల కోసం కలలు ఎగసిపడుతున్న కాలం. ఇప్పుడు ఆకలి మూలాల గురించి ఆలోచించే నాథుడు లేడు. పూరిగుడిసెల గురించి పట్టించుకునే నాయకుడు లేడు. తడికెల తలుపులు, సొరుగుదడి, కట్టెల పొయ్యి, పొయ్యిలో పిల్లుల గురించి పరామర్శించే వాతావరణం లేదు.

రచయితలైనా ఆ చిరునామాలు అన్వేషించే ప్రయత్నం చెయ్యాలి. ఆ లోగిళ్లలోని పేదరికపు నీడల్ని అక్షరాల్లోకి తర్జుమా చెయ్యాలి. అక్కడి బక్కజీవుల బతుకుగాథల్ని కథారూపంలో గానం చెయ్యాలి. అదే పనిచేశాడు డాక్టర్ జడా సుబ్బారావు. తన కథల్ని సగటుజీవి తలరాతలతో నింపేశాడు. అర్థవంతంగా ఆ కథాసంపుటికి "తలరాతలు" అనే మకుటాన్ని తొడిగాడు.

16 కథలున్న ఈ సంపుటిలో సగంపైగా కథలు దుర్భర దారిద్ర్యపు ఆనవాళ్లను చిత్రిస్తాయి.

◆◆◆

కుటుంబభారం మోయలేక సతమతమవుతుంటుంది పార్వతమ్మ. భర్త చనిపోవటంతో ఆ ఉద్యోగాన్ని అందుకున్న పెద్ద కొడుకు పెళ్లి చేసుకుని పట్నంలో వేరుకాపురం పెడతాడు. తల్లిని ఆదుకోవాలన్న తపన ఉన్నా భార్య సహాయనిరాకరణ కారణంగా మౌనంగా ఉండిపోతాడు. మరో ఇద్దరు పిల్లల పోషణభారంతో తల్లి కుంగిపోతుంది. అప్పులతో ఎన్నాళ్లని వాళ్ల కడుపులు నింపుతుంది! పక్కంటి అమ్మలక్కలు దయదలచి

ఇచ్చే అరసోలేడు బియ్యం అప్పులూ పెరిగిపోతుంటాయి.

మూడురోజులుగా పట్టిన ముసురు కారణంగా ముగ్గురి కడుపులూ ఖాళీ అవుతాయి. ఇక పిల్లల ఆకలిబాధ చూడలేక, కొంగు కప్పుకొని బయల్దేరుతుంది. ఎక్కడా బియ్యం పుట్టవు. ఒకామె మాత్రం దయదలచి 'మిగిలిపోయిన అన్నం' ఇస్తుంది. దాన్నే పరమాన్నంలా పిల్లలకు తినిపిస్తుంది. కురుస్తున్న కప్పు కింద తాను పడుకునే ఖాళీ లేక, అలా కూర్చునే ఉండి, చలికి వణికి వణికి ప్రాణాలు కోల్పోతుంది. పేదరికపు ఆనవాళ్లను నిలువెల్లా పరిచిన "ముసురు" కథ చదవటం పూర్తి కాగానే, మనలో వణుకు మొదలవుతుంది.

కొడుకు నిరాదరణకు గురైన మరో పెద్దావిడ కథ "పుత్రుడు పున్నామనరకం". ఈ కథ కూడా వర్షంతోనే మొదలవుతుంది. ఆ పెద్దావిడ అనాథ ప్రేతంలా ఆ సృశానం దగ్గరే ఎందుకుంటుందో ఆ గ్రామంలో ఎవ్వరికీ అర్థం కాదు. కంఠం మూగబోయినదానిలా ఎవ్వరితోనూ మాట్లాడదామె. ఆమె అరణ్యవాసాన్ని చూసిన మాణిక్యమ్మకు జాలేస్తుంది. వర్షంలోనే చిల్లులు పడిన గొడుగుతో వెళ్లి అన్నం అందిస్తుంది. 'పెద్దావిడ పేగులు ఆనందంతో గంతులేశాయి'. అప్పుడు కూడా తనెవరో చెప్పదు. కానీ, అన్నం ముద్ద నోట్లో పెట్టుకోగానే గతం కళ్ల ముందు తిరుగుతుంది.

భర్త ఉన్నంత కాలం మహారాణిలా బతికిన ఆమె జీవితం... కొడుకు పెళ్లయ్యాక మలుపులు తిరుగుతుంది. ఆమెను కుక్కతో పోలుస్తూ కోడలు దారుణంగా మాట్లాడుతుంది. భర్త నచ్చజెప్పబోతాడు. ఆపరేషన్

జరిగినప్పుడు ఆమెకు తన తల్లి ఆర్పెల్లపాటు చేసిన సేవల్ని గుర్తు చేస్తాడు. భార్య చలించదు. అర్బకుడైన అతగాడు తల్లికి మాయమాటలు చెప్పి, ఓ స్యూశానం దగ్గర వదిలిపెట్టి వెళ్లిపోతాడు.

పిల్లలేరని మాణిక్యమ్మ బాధ పడుతున్నప్పుడు... పెద్దావిడ నోరు విప్పుతుంది. తన గతం చెబుతుంది. పుత్రులున్నంత మాత్రాన పున్నామనరకాలు దూరం కావని వివరిస్తుంది. “ఈ తరం పిల్లలకు పెరటిమొక్కల మీదా, పెంపుడుకుక్కల మీదా ఉన్న ప్రేమ కన్నవాళ్ల మీద ఉండట్లేదు” అని తీర్మానిస్తుంది.

కొడుకునే వస్తువుగా తీసుకుని రాసిన మరో కథ “అమ్మాయి నాన్న ప్రేమ”. రాజమ్మ, వెంకయ్య గంజినీళ్లు తాగి కొడుకును చదివిస్తుంటారు. హాస్టల్లో ఉండి డిగ్రీ చదువుతున్న రమేష్ మాత్రం ఓ అమ్మాయి ప్రేమలో కూరుకుపోతాడు. ఓ తాజా ఉదయాన ఆ అమ్మాయి పెళ్లి చేసుకోవని తేల్చి చెబుతుంది. ఆ పరిస్థితిని జీర్ణించుకోలేక, రైలుకింద పడి తనువు చాలిస్తాడు. పోలీసులు వచ్చి ఆ దంపతులకు విషయం చెప్పి మృతదేహాన్ని గుర్తించమంటారు. అందుకోసం పోలీసు వెంట బయల్దేరిన వెంకయ్య తన కొడుకే చనిపోయి ఉంటాడన్న విషయాన్ని నిర్ధారించుకుని, దారి మధ్యలోనే కూలబడిపోతాడు.

ఈ మూడు కథల్లోనూ పేదరికం మూలాలను పట్టుకునే ప్రయత్నం చేస్తాడు రచయిత. పూరిగుడిసెలు, ఆకలి విశ్వరూపం, పూట గడవడంలో పోరాటం, పిల్లల పోషణలో కష్టాలు, వాళ్ల బాధ్యతలు, పెళ్లిళ్లు, కోడళ్లు, అపార్థాలు, నిరాదరణ... ఇలా బడుగుల బతుకుల్లోని అనేక పార్థాలను సుబ్బారావు సమర్థంగా చర్చించారు. సామాజిక సంక్షోభంలో పేదలే ప్రధాన బాధితులన్న విషయాన్ని స్పృహలో ఉంచుకుని రచయిత ఈ కథావేదికలు నిర్మించారు.

కథాసంపుటి మకుటం “తలరాతలు” కొద్దిగా పెద్ద కథ. “ఉన్నాయో లేవో అన్నట్లుగా వున్నాయి ఆ ఇంటి మీద తాటాకులు. చిన్న ఇల్లు. వాకిట్లో నులక తెగిపోయిన కుక్కిమంచం పట్టించుకునేవాళ్లు లేక బావురుమంటోంది. రెండు కొబ్బరిచెట్లకు కలిపి కట్టిన తాడుమీద చిరుగులు పడిన చీరలు, రంధ్రాలు పడిన లుంగీలు, బనీస్లు వేలాడుతున్నాయి”... ఇలా ఎత్తుగడలోనే పేదరికపు ఆనవాళ్లను పరిచయం చేస్తాడు రచయిత.

ఆ ఇంటి యజమాని వెంకయ్య. ఆయన భార్య రాజమ్మ. వీళ్లకు తాతల కాలంలో సంక్రమించిన అసైన్డ్ ల్యాండ్స్ ను వాళ్ల పెద్దోళ్లు ఓ గల్లీ నాయకుడి దగ్గర తాకట్టు పెడతారు.

దాన్ని విడిపించుకోగలిగితే సేద్యం చేసుకోవచ్చని తాపత్రయం. కానీ ఆ గల్లీగారికి గ్రామపెద్ద కరణం పెద్ద అండ. వెంకయ్య కొడుక్కి చీకట్లో వెలుగులా రామకృష్ణ గుర్తొస్తాడు. తమ కులానికే చెందిన అతగాడు రాజకీయాల్లో అంచెలంచెలుగా ఎదిగి ఎస్సీ-ఎస్టీ కమిషన్ చైర్మన్ అవుతాడు. అతన్ని ఆశ్రయించి, శరణు వేడుకుంటారు. అభయమిచ్చిన రామకృష్ణ ఊళ్లో కాలు పెట్టగానే కరణం గారింటికి ఎందుకు వెళ్లాడు? వెంకయ్యను ఆదుకున్నాడా? పూరిగుడిసె నీడ నుంచి పదవుల భుజకీర్తులు తగిలించుకునేదాకా ఎదిగిన రామకృష్ణ లాంటి వ్యక్తుల మనస్తత్వ విశ్లేషణ ఈ కథ.

మానవీయతకు దర్పణాలు

లచ్చి అనే బిచ్చగత్తె ఆత్మాభిమానాన్ని చాటిన చిన్న కథ “ఆ...క...లి...!”.

ఆరోజు లచ్చికి దయగల బాబులెవ్వరూ దొరకరు. ఆకలి పేట్రేగుతుంది. తట్టుకోలేక ట్రాఫిక్ సిగ్నల్ వద్ద ఆగిన ప్రతి వాహనదారుణ్ణి అభ్యర్థిస్తుంది. ఓ కారు యజమాని కనికరించి ఇచ్చిన రూపాయినే గిన్నెలో ధమరుకంలా మోగిస్తూ మరొకర్ని మరొకర్ని అడుగుతుంది. ఓ నూటూరువాలా జర్నాకీళ్లీని తుప్పుక్కున ఊసి, ‘అలా పక్కకొస్తే కావలసినంత ధర్మం చేస్తా’నంటాడు దొంగచూపులు చూస్తూ.

లచ్చి లక్ష్మీబాంబులా పేలుతుంది. తుప్పుక్కున ఉమ్మేసి “నీకంటే ఈదిక్కుక్క నయం. నీ... నీ బతుకు సెడ. అడుక్కునేదైనా సరే ఆడదైతే సాలు... అర్రులు సాసుకుంటా ఎనకాలబడతారు” అంటూ లేమికి ఒక ఆత్మ ఉంటుందనీ, దానికీ అభిమానం ఉంటుందనీ చాటుతుంది.

ఓ బామ్మగారు బెదిరించి మరీ రాదారి మధ్యలో బస్సుక్కుతుంది. బస్సులో ఉన్న వారివెవ్వరినీ ఖాతరు చెయ్యరు. ప్రయాణికుల కామెంట్లు, వాటికి బామ్మగారి కౌంటర్లు ఆధారంగా లోకం పోకడపై రచయిత చర్చ జరుపుతారు. ఆఖరికి, గయ్యాళి గంగమ్మలా భాసించిన బామ్మను అందరూ సంభ్రమాశ్చర్యాలతో చూస్తారు. అందుకు కారణమైన బామ్మ దాతృత్వం గురించి తెలుసుకోవాలంటే “బామ్మగారి బస్సు ప్రయాణం” చదవాల్సిందే.

‘ఊపిరి ఉన్నంతవరకే ఏదైనా’ అనే తాత్విక చింతనతో రాసిన కథ “అంతిమఘట్టం...!”. ‘రమేష్ బావ చనిపోయాడన్న వార్త విన్నప్పట్నుంచీ నా మనసు మనసులో లేదు’ అంటూ తొలి వాక్యంతోనే రచయిత మనల్ని కథలోకి లాక్కెళ్లిపోతాడు. ఏ బంధమూ లేకపోయినా తనకు కొండంత అండగా నిలిచిన

అతని చివరిచూపు కోసం కథానాయకుడు ఆ గ్రామానికి వెళ్ళాడు. అక్కడి మనుషులు, పద్ధతులు, ఆచారాలు, వ్యవహారాలు, సంభాషణలు... అవన్నీ ఓ మనిషితో ఎలా ముడిపడి ఉంటాయో, ఆ మనిషి ఈ లోకం నుంచి నిష్క్రమించాక అవి ఏ రూపంలో అనుబంధమై ఉంటాయో వివరించే కథ ఇది. ఈ కథల్లో మనిషి అంతర్లోకాలను పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేశారు రచయిత.

ఆకలికి తట్టుకోలేని బిచ్చగత్తై తన వలలో చిక్కుకుంటుందని భావించిన స్కూటరువాలా దురూహను భగ్నం చెయ్యటం, గయ్యాళి బామ్మ లోపలి మానవీయ కోణాన్ని వెలికితీయటం, అంతిమఘట్టం అనంతరం మనిషి ఉనికిపై ప్రశ్నలు లేవనెత్తటం... రచయిత ప్రతిభకు నిదర్శనం.

విద్య నేపథ్యంతో విలువైన కథలు

తెలుగులో మాట్లాడితేనే దండన విధించే ఇంగ్లీషు మీడియం స్కూలు అది. ఆ స్కూలు అధినేత ప్రత్యేక సమావేశం ఏర్పాటు చేశాడు. తల్లిదండ్రులందరూ హాజరయ్యారు. అనర్గళమైన ఆంగ్లంలో ఆయనే చెబుతాడోనని అందరూ ఉత్కంఠగా ఎదురు చూస్తుండగా “కుప్పించి ఎగసిన కుండలంబుల కాంతి గగనభాగంబెల్ల కప్పికొనగా... ఉరికిన నోర్వక ఉడరంబులోనున్న జగముల వ్రేగువ జగతి కదలా...” అంటూ అయిదో తరగతి పిల్లాడి పద్యం వినిపిస్తుంది. ‘వింటున్న అందరిలోనూ ఏదో తెలియని కదలిక. సంగీత సాధన లేకుండా వారసత్వంగా వచ్చిన స్వర మాధుర్యపు సంఠన మేదో ఒళ్లంతా ఆవరిస్తున్న అనుభూతి’. తాతయ్య ప్రేరణతో తరచూ పద్యాలు పాడుతున్న కొడుకు కిరణ్ తల్లి సునంద ‘అడుక్కోవడానికి తప్ప పద్యాలెందుకు పనికొస్తాయని తిట్టేది’. ఇప్పుడదే కొడుకు పాడిన పద్యానికి సభాసదులంతా మైమరచిపోయి, చప్పట్లు కొడుతుంటే తనూ చేతులు కలిపింది. ఆ కుర్రాడి ప్రతిభను నోరారా స్వయంగా ప్రిన్సిపల్ లే పొగుడుతుంటే ఆమె కళ్లు తడిదేరాయి.

తెలుగులో డాక్టరేట్ చేసిన సుబ్బారావు ఆ భాష మీద అభిమానాన్ని ఈ కథ ద్వారా ఘనంగా చాటుకున్నారు. ఇంగ్లీషు మీడియం స్కూలు అధిపతి అయినా అతనిలోనూ పద్యసౌరభం తాలూకు పరిమళాలు ఉంటాయని తీర్మానించటం బాగుంది. ఆంగ్లం నేర్చుకోవటంలో ఎవ్వరికీ అభ్యంతరం ఉండదు. కానీ తెలుగును విస్మరించటమే బాధాకరం. ప్రతి ఇంట్లోనూ పిల్లలకు తెలుగు పద్యాలు నేర్పాలైన సమయం ఆసన్నమైందని గుర్తు చేస్తున్నారు రచయిత. అందులో భాగంగానే ప్రిన్సిపల్ తో “ఇప్పటిదాకా వ్యక్తిగత లాభాల మీదే దృష్టి పెట్టాను. ఇకనుంచీ

వ్యక్తిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దే లాభాల మీద కూడా దృష్టి పెట్టాలని సంకల్పించాను” అని చెప్పించారు.

ఆకర్షణలో మునిగిపోయి, జీవితాన్ని ఎంజాయ్ చేద్దామనుకున్న ఓ అమ్మాయికి ఓ బుద్ధిమంతుడు చేసిన వైవిధ్యభరితమైన ఉద్యోగ “అబ్బాయి ప్లస్ అమ్మాయి పరివర్తన”. కేవలం సంభాషణలతోనే ఈ కథ నడిపిన తీరు అభినందనీయం. వారిద్దరి మధ్య చురుకైన, అర్థవంతమైన చర్చ నిర్వహించటంలో సఫలీకృతులయ్యారు.

డిజిటల్ యుగంలో వెరితలలు వేస్తున్న ధోరణి ‘సహజీవనం’. ఇదే శీర్షికతో రాసిన కథ కూడా పూర్తిగా సంభాషణలతోనే నడుస్తుంది. తోటి ఉద్యోగితో ఏడాదిపాటు కలిసున్నాక ఆమెలో అపరాధభావం అంటు తొడుగుతుంది. తల్లి గుర్తుస్తుంది. తండ్రి చనిపోతే పాచిపని చేసి తనను, చెల్లిన ఆమె కష్టపడి పోషించిన విషయం గుర్తుస్తుంది. తల్లిని మోసం చేస్తున్నాననే ఆత్మవిచక్షణ అంకురించి, అతనితో ‘సహజీవనం సరికాదుబీ పెళ్లి చేసుకుందాం’ అంటుంది. అతను నవ్వుతాడు. పరస్పర అంగీకారంతోనే కదా కలిసుంటున్నాం అంటాడు. ఇష్టం లేకపోతే విడిపోదాం అంటాడు. ఆమె బతిమాలుతుంది. పెళ్లి చేసుకోవటం ద్వారా తప్పును సరిదిద్దుకుందామంటుంది. దానికతను “కలిసి వుండడానికి కులం అక్కర్లేదు... పెళ్లి చేసుకోవడానికి కావాలి...” అంటాడు.

చివరికామె ఎలాంటి నిర్ణయం తీసుకుంది? అత్యంతాసక్తికరమైన ఈ కథ చదివి తీరాల్సిందే.

ఈ సంపుటిలోని మిగతా కథలు కూడా వేటికవే ప్రత్యేకం. సుబ్బారావు కథల్లో ప్రధాన పాత్రధారి ప్రకృతి. ఎండ, వాన, చలి, తుపాను, హెూరుగాలి తదితరాలన్నీ కథల్లో కలిసిపోయి ఉధృతమవుతూ ఉడిగిపోతూ ఉంటాయి. ఆ హెచ్చుతగ్గులు కథావరణంలోకి చొచ్చుకుపోతాయి. అవి సమాజంతో మమేకమవుతాయి. సమాజంలోని మనుషుల జీవితాల్లోకి పరకాయ ప్రవేశం చేస్తాయి. ఆ నేపథ్యాల ఆసరాతో అక్కడి సంక్షోభాలకూ సంతోషాలకూ జడా సుబ్బారావు అక్షరరూపం కల్పిస్తారు. కాబట్టే అతని కథలు మనల్ని వెంబడిస్తాయి.

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ ప్రచురించిన ఈ సంపుటికి గిరిధర్ అర్థవంతమైన, అందమైన ముఖపత్రం అందించారు. భాష, వ్యక్తికరణ, క్లుప్తత, వస్తు వైవిధ్యం, శిల్ప ప్రయోగం తదితర అంశాలపై మరింత సాధన చేసి, మరిన్ని మంచి కథలు రాస్తారని నా నమ్మకం.

కవిత

కళ్ల నిండా వాన

గుండె నిండా గుబులు గుబులుగా
నుడులు తిరుగుతూ వాన
ఇంట్లో వాన
కంట్లో నలుసులుగా వాన చుక్కలు
రోడ్డును ఇంటిని ఒక్కటి చేసిన వాన
చమురు లేని దీపాలలో
కన్నీటి చుక్కలు పోసిన వాన

ఏటి ఒడ్డున బుడ్డోడు
వానను తెడ్డు చేసుకున్నాడు
కాగితం పడవ ఇంకా బాల్యాన్ని
వెతుక్కుంటూనే ఉంది
రైతు కళ్లల్లో వరద కళ్లం
నాగేటి చాళ్లన్నీ నట్టేట మునిగిన
అప్పు సముద్రాలు

ఉనికిని కోల్పోయిన నీటి మడుగు
తనని తాను వెతుక్కునే పనిలో పడింది

బొట్టు...

- వైష్ణవి శ్రీ
8074210263

ఊరిని అమ్మ ఒడికి దూరమైన
అనాధలా మార్చిన వాన
వెక్కిళ్ల వాన దరువుకు
ఎంత ఉక్కిరిబిక్కిరైందో!?
బతుకంతా నీరైపోయినా
ఒకటే ఉక్కపోత!

ప్రతి మట్టి పెళ్లను
కరుచుకుపోయిన
మనిషి నీలి నీడలిప్పుడు
కన్నీటి సుడిగుండంలో
ప్రతిబింబమై మెరుస్తున్నాయి

దాహార్తి ఇంకా తీరినట్లు లేదు
వలయాలు వలయాలుగా
ధారలు ధారలుగా
విలపిస్తూ
బాధనంతా వెళ్లబోసుకుంటోంది వాన
హృదయ విలాపానికి గండి
కొడుతూ..

ఇప్పుడు వానంటే
గుండె గడపల్ని తాకలేని
బతుకమ్మ కన్నీటి బొట్టు..

‘మాయ’ ఊబిలోంచి బయటపడి
మాయ తెలియక ఎదుగుతున్నపుడు
మాటల్ని నేర్పింది కాలం

కాలాన్ని భాతరుచేయక
కొద్దికొద్దిగా కోస్తున్నపుడు
నిటారుగా ముక్కలైన నీడలు

నీడల్ని వెంటాడుతున్నపుడే
చేజారి దూరమైన యవ్వనం

యవ్వనాన్ని నెమరేసుకున్నపుడు
ఆవిష్కృతమైన స్నిగ్ధ సౌందర్యం

సౌందర్యాన్ని స్వప్నించినపుడే
ఆవహించిన గాఢమైన ఒంటరితనం

ఆఖరి దిగులుముడి

- మల్లారెడ్డి మురళీ మోహన్
88611 84899

ఒంటరితనం ఆక్రమించిన
జీవితపు ఆఖరి దిగులుముడి

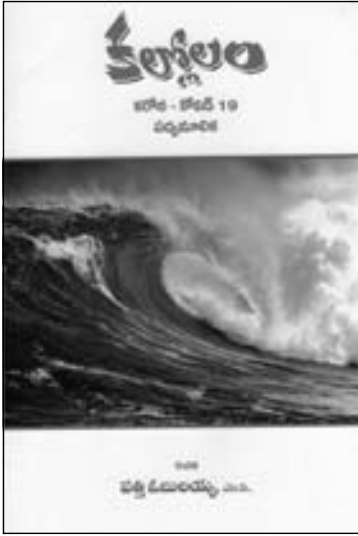
ఆఖరి దిగులుముడి వీడితేనే
కలుగుతుంది సాంత్వన

ఆ సాంత్వనాకాశం నుండి
నక్షత్రమొకటి రాలినపుడు
వెల్లడవుతుంది - ఒక రహస్యాభీష్టం

ఆ సాంత్వనాకాశం నుండి
కరి మబ్బొకటి కరిగినపుడు
కురుస్తుంది - పురా జ్ఞాపకం

ఆ సాంత్వనాకాశంలో
మెరిసిన ఇంద్రధనువు రంగుల్లో
బాల్య, కౌమార, యవ్వన,
వార్ధక్యాశ్రమాలుగా ప్రతిబింబిస్తుంది,
జీవితం - ఆద్యంతం

పత్తి ఓబులయ్య

కరోనా కలకలం దృశ్యరూపం...

- ఇనాయతుల్లా
9849367922

2007లో ఒకసారి, 2009లో మరోసారి కర్నూలు జిల్లాను వరద చుట్టుముట్టి జన జీవితాన్ని అతలాకుతలం చేసింది. జిల్లాలో సాధారణ జన జీవితాన్ని అల్లకల్లోలం చేసింది. 2009 అక్టోబర్ 2 రాత్రి టీవీ ఛానళ్లు ఉదయం నిద్ర లేచేటప్పటికి ఆంధ్రప్రదేశ్ చిత్రపటం నుండి కర్నూలు మాయమవుతుందేమోననే సందేహాత్మక, సంచలనాత్మక వార్తలు ప్రసారం చేసి ఈ జిల్లా జనాన్ని భయాందోళనలకు గురి చేశాయి. సగం కర్నూలు నగరం శివారులో ఉండే జగన్నాథగట్టు ఎక్కింది. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాల ప్రజలు అప్పుడు కర్నూలు వైపే చూశారు. సరిగ్గా ఇదే పరిస్థితిని గుర్తు చేసిన మరో సందర్భం 2020 ఏప్రిల్, మేలో కర్నూలులో సంభవించింది. అదే వాట్సప్లో, ఫేస్బుక్లో వైరల్ అయిన వైరస్ వార్త. కర్నూలులో కరోనా సృష్టించిన కల్లోలం ఈసారి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఎల్లలు దాటి భారతదేశమంతా ప్రాకింది. ఆంధ్రప్రదేశ్లోనే అత్యధిక కరోనా పాజిటివ్ కేసులు నమోదైన జిల్లాగా భారతదేశంలోనే అత్యంత వేగవంతంగా కరోనా వ్యాపిస్తూ విజృంభిస్తున్న జిల్లాగా కర్నూలు నమోదైంది. ఈ కల్లోలాన్ని కలవరాన్ని, కారిన్యాన్ని, కారుణ్యాన్ని తన కలంలోనికి ఒంపి కల్లోలం పేరుతో పద్య శతకాన్ని జనం ముందుకు తెచ్చారు తెలుగు పద్య ప్రేమికులు పత్తి ఓబులయ్య గారు. కర్నూలు పౌరాణిక నాటక రంగాన్ని వేలుపట్టి నడిపించి రంగస్థలాన్ని రంగులమయం చేసి పద్య నాటకానికి పెద్ద పీట వేసి ఆంధ్రప్రదేశ్ నాటక రంగంలో కర్నూలు జిల్లాకొక ప్రత్యేకతను సంతరింపజేసిన పత్తి ఓబులయ్య ఓ నడిచే నాటక సమాజం.

నిత్యం గలగల పారే పద్యనాటక నయాగారా. కర్నూలు జిల్లాను మార్చి 22 అనంతరం చుట్టిముట్టిన కరోనా వరద కెరటాల ఉధృతి దృశ్యాన్ని పత్తి ఓబులయ్య గారు 'కల్లోలం' శతకంలో హృదయ విదాకరంగా ఆవిష్కరించారు.

పొద్దుపొడుపులో సూర్యుని లేలేత కిరణాలు నేలను ముద్దాడుతున్న వేళ 'వాకింగ్ పేరుతో వరసలు వరసలుగా నడక సాగించే సమూహాలను మాయం చేసిన కరోనా కల్లోలం.. రెండు గ్లాసులను వడివడిగా తిప్పుతూ వేడి వేడి చాయ్ను నోటికందించే కాకా హోటళ్లను కబళించిన కరోనా కల్లోలం.. వీధి చివరల్లో వేడి వేడి పెనంపై పలుచటి సలాకితో ఆటు ఇటు తిరుగుతూ నోరూరించే దోశలను, పొంగనాలను, పుసుగులను బంధించి వేసిన కరోనా కల్లోలం.. మాయామేయ జిలుగులతో, తళుకులతో అందరినీ పిలిచి పిలిచి ఆకర్షించే షాపింగ్ మాల్స్ను, రెస్టారెంట్లను, థియేటర్లనూ, ఒక్కటేమిటి గుడిమెట్ల కాడ చిల్లర చప్పుళ్లు చేసే బచ్చెల బిచ్చగాళ్లను, ఫుట్పాత్పై మళ్లీ మళ్లీ మూలిగే మూడుకాళ్ల ముసలమ్మలను ఏకబిగిన ఎన్కౌంటర్ చేసిన కరోనా కారిన్య కల్లోలాన్ని ఓబులయ్య కళ్లకు కట్టినట్లు ఈ శతకంలోని ప్రతీ పద్యంలో చిత్రించారు.

ప్రారంభంలో కర్నూలు ప్రాభవం..

పత్తి ఓబులయ్య కల్లోలం శతక ప్రారంభంలోని పద్యాలలో కర్నూలు ప్రాభవాన్ని చాటి చెప్పారు. శ్రీశైలం, అహోబిలం, మంత్రాలయం, కాల్యబుగ్గ, యాగంటి, మహానంది, కొండారెడ్డి బురుజు ఘనకీర్తులను, అవి సాధించిన రాష్ట్ర వ్యాప్త యశస్సును పత్తి ఓబులయ్య గారు గుర్తు చేశారు.

“వాసి తెలుగువారి మొదటి రాజధాని
జనము జేజేలు పల్లిన రాజధాని

**వసుధ సోనా మసూరికి రాజధాని
రాష్ట్రమందు నేడు కరోనా రాజధాని”**

అంటూ పత్రికాబలయ్య గారు గతంలో తెలుగు వారి తొలి రాజధానిగా ఘనత వహించిన కర్నూలు నేడు కరోనా మహమ్మారి వ్యాప్తికి రాజధానిగా మారిన విషాదాన్ని ఈ పద్యంలో వివరించారు. భారతదేశంలో సోనామసూరి బియ్యానికి పుట్టినిల్లుగా గుర్తింపు పొందిన కర్నూలు నేడు కరోనా వ్యాధి వ్యాప్తితో అగ్రస్థానంలో ఉండడం దురదృష్టం.

ఎప్పుడు పుట్టినో... ఎక్కడ వీచెనో... దేశాలు దాటెను.. దిశలు మారె... రూపము లేదు.. విరూపియై భయపెట్టి.. అంటూ కవి ఒక సీన పద్యంలో కరోనా వైరస్ విజృంభణను సవివరంగా చిత్రించారు. చైనాలోని వూహాన్ లో పుట్టి దేశాలు దాటి దిశలు మారి లక్షలాది ప్రాణాలను బలిగొన్న కరోనాకు ఒక రూపం లేదు. ప్రపంచానికి శాపంలా పరిణమించిందని ఆయన తెలియజేశారు. ఏ రూపమూ లేని కరోనా ప్రపంచంలో ఎన్నో ప్రాణాలను నామరూపాలు లేకుండా చేసింది. ఓబలయ్య కరోనా సృష్టించిన కల్లోలంలో అత్యంత హృదయ విదారకరమైన ఘటన వలన కార్మికులదని తన పద్యాలలో వివరించారు. కార్మికులకలిన్ వలసకై జని.... దుర్భర జీవితములన్.. ఘర్మజలంబు చిందగను.. కాలము సాగదు భారమై వెతల్ ఖర్మ... అంటూ ఆయన వేలకు వేల మైళ్ల దూరాలను వాళ్ల దేహాలతో కొలుస్తూ, రైలు పట్టణనే పాస్సులుగా భావించి కనిపించిన చెట్టు పుట్టను విడిదిగా భావించి తమ ఇళ్లకు చేరుకోవడానికి నానా యాతన పడిన దృశ్యాన్ని ఈ పద్యాలలో గుర్తు చేశారు.

కరోనా ధనిక దేశాలను, దేశాల రాజులను మొదలుకొని రోడ్డుపైని సాదాసీదా మనుషులను కొండ చిలువలా చుట్టుముట్టి ఊపిరాడకుండా చేసి తుదకు ప్రాణాలను గాలిలో కలిపేసింది. మనిషి తన వికృత చేష్టలతో గాలిని, వాతావరణాన్ని కలుషితం చేయడంతో తత్ఫలితంగా ఉద్భవించిన కరోనా వైరస్ మనిషి ప్రాణాలను గాలిలో కలిపేస్తోందన్న నిజాన్ని గ్రహించాల్సిన ఆవశ్యకతను ఈ కల్లోలం శతకం గుర్తు చేస్తోంది. కేంద్ర ప్రభుత్వం విధించిన లాక్ డౌన్ వల్ల ప్రపంచమంతా సృశాన వైరాగ్యం పర్చుకుందని, రహదారులు నిర్మానుష్యమై గుండెలు పిందే హృదయ విదారక దృశ్యాలు కనిపిస్తున్నాయని ఆయన ఈ పద్యంలో ఎంత చక్కగా వివరించారో చూడవచ్చు. స్ఫూర్తి కొండారెడ్డి బురుజు పౌరుషమును గుర్తుకు తెచ్చెను కోట నేడు... రహదారులెల్లను రాకపోకలు లేక వెలవెలపోయెను వెతలనిండి.. తుంగభద్ర తరంగ తోయము తీయని మాలిక లేకను

మలినమయ్యే... అంటూ ఈయన రాసిన ఈ పద్యం నిర్బంధంలో చిక్కుకున్న మనిషి దైనందిన జీవిత దృశ్యాన్ని చిత్రిస్తోంది.

అన్నదమ్ముళ్ల మైత్రికి యడ్డునిలిచె.. అక్కచెల్లెళ్ల యనుబంధ మాగిపోయే.. తండ్రి కొడుకుల బంధుము దైన్యమొందె.. రోధనలు మిగిలెనట కరోన తోడ... అనే ఈ పద్యంలో పత్రికాబలయ్య కరోనా సృష్టించిన కల్లోలంలో కుటుంబాల మధ్య మనుషుల మధ్య ఏర్పడ్డ అగాధాలను గురించి తెలిపారు. అన్నదమ్ముళ్లు, అక్కచెల్లెళ్లు, తల్లిదండ్రులు మధ్య ఉండాల్సిన ఆత్మీయ బంధాలు కూడా కరోనా సృష్టించిన భౌతిక దూరంతో కరువైపోయాయని తెలియజేశారు. కరోనాతో బాధితులైతే రక్తబంధాలను సైతం దూరంగా ఉంచడం, కరోనాతో మృతి చెందితే అంత్యక్రియలు సైతం చేయకుండా రక్షనంబంధీకులే దూరం పాటించే ఒక అమానుష పరిస్థితి నెలకొనడం చాలా శోచనీయమని ఈ పద్యం తెలియజేస్తోంది.

కర్నూలు కారుణ్యమూర్తి డా॥ ఇస్మాయిల్ కు పద్య నివాళి..

కర్నూలు జిల్లాలో డా॥ ఇస్మాయిల్ పేరు వినని వారు ఉండరు. పేదల డాక్టర్ గా ఈ జిల్లా వాసుల గుండెల్లో చెరగని స్థానాన్ని సంపాదించుకున్న డా॥ ఇస్మాయిల్ కరోనా బారిన పడి పరమపదించడంతో కర్నూలు నేలతల్లి కన్నీరు కార్చింది. ఆయన అసాధారణ వైద్య సేవలను కొనియాడుతూ కవి ఈ కల్లోలం శతకాన్ని ఆయనకు అంకితం ఇవ్వడం అభినందనీయం. నడిరేయి దాటినా నవ్వుచు వైద్యము పేదలకందించు పెన్నిధియన.. రెండు రూకలసగ రెండేళ్లు వరుసగా వైద్యమందించు వైద్యుడతడు.. కర్నూలు సగరాన కల్పవృక్షము... నిరుపేదల కుటుంబాల వెలుగతుండ.. అంటూ పత్రికాబలయ్య గారు ఈ శతకం ఆరంభంలోనే ఆయనకు పద్య నివాళి అర్పించారు. నగరంలోని వన్ టౌన్ లో 1970 దశకం నుండి రెండు రూపాయల డాక్టర్ గా పేరొందిన ఇస్మాయిల్ గారు నగర వాసులకు ఆరాధ్య వైద్యుడయ్యారు. టోకెన్ తీసుకొని గంటలు గంటలు నిరీక్షించి డాక్టర్ దర్శనం పొందే విధానానికి ఆయన వ్యతిరేకి. బయట బెంచీలపై కూర్చున్న రోగుల వద్దకు తానే వచ్చి వైద్యం అందించి ప్రాణభయం పోగొట్టిన కర్నూలు ఇంటి వైద్యుడు డా॥ ఇస్మాయిల్. కల్లోలం శతకంలో పత్రికాబలయ్య గారు సీసం, తేటగీతి, కందం, ఉత్పలమాల, ఆటవెలదులతో మనోరంజిత పద్యరచన చేశారు. ఏకబిగిన చదివించే లక్షణం ఉన్న ఈ శతకం పదికాలాల పాటు నిల్చిపోతుందని ఆకాంక్షిద్దాం! ♦

గుండెకోత

- డాక్టర్ పు బాబూరావు
9848993599

ఇంతకు ముందు కూడా రైతే రాజున్నారు....
ఎన్నో రాయితీల మాటల విత్తనాలు చల్లి
ఒక్క ఓటుతో ఐదేళ్ల పంటను ఎత్తుకెళ్తూనే వున్నారు....
నమ్మి ఆశగా చేసు తడుముకున్న రైతుకి
డొల్లదుబ్బులు తప్పా ఏం మిగిలాయి...??
కొన ఊపిరితో కొట్టుకుంటున్న సేద్యం మీద
ఇంకే హైబ్రీడ్ వాగ్ధానాలు చల్లుదామని
ఏవేవోకొత్త చట్టాలు ఆమోదిస్తున్నారు...???
లాభనష్టాల రంగుకాగితాల వ్యాపారం చేసేది ఎవరో
అందరికీ తెలిసిందే....
పెట్టిన పెట్టుబడికి చేతికందిన దిగుబడికి మధ్య
దళారీతనం ఆడుతున్న కమీషన్ ఆటలో
చెరుకు పిప్పిలా నలిగిపోతున్న రైతుతనానికి
ఇంకే ప్రాణ హరణ ప్రత్యేక ప్యాకేజీలు సిద్ధం
చేద్దామనీ??...
దుక్కిదున్నిన ప్రతిసారీ గింజయి
పొట్ట పోసుకోతానికి విత్తనమై
రైతు ఎన్నిసార్లు మరణిస్తాడో
మీలో ఎవడైనా చూశాడా...?!
సేద్య భూమిలో కరెంట్ తీగలకు
నిస్సహాయంగా వ్రేలాడే
అన్నదాతల కడుపుకోత మీలో
ఎవడైనా ఎప్పుడైనా అనుభవించారా?!...
పొలాల్లో చల్లే ఎరువల్లే మద్దతు ధరలమందులు
మళ్ళీ మళ్ళీ ఎన్నిసార్లు చల్లుతారు....?!

ఇంకెన్ని ఆత్మహత్యల లెక్కల్ని
అధికారికంగా ప్రకటిద్దామని....??
ఈ కొత్త చట్టాల శిలువ కొయ్యల్ని సిద్ధం చేస్తున్నారు...?!
ఏ పొలం బాట పట్టారని ఏ మడిలో నాట్లేశారని
ఆశల పంటలు పండించి ఓట్ల వ్యాపారం చేస్తున్నారు???
ఇప్పటికే కీటకాల మీద పనిచేయని
క్రిమినంహారక మందులు
రైతులకు వద్యశిలలుగా మారుతుంటే...
చీడపీడలు నాకేయగా మిగిలిన పంటని
మీ లాభాల వేదికల్లో ఎక్కడైనా అమ్ముకో మంటున్నారు
మరెక్కడైనా దాచుకో మంటున్నారు....
ఆశల పల్లకీల్లో ఊరేగిస్తూ
రైతుల్ని వైకుంఠపాళీ మెట్లెక్కిస్తున్నారు...
పారేసే పార్థివ దేహాల్ని నిల్వ చేయడానికి
ఇప్పుడు ఏ పల్లెలో చూసినా
చలువ పెట్టెలు అందుబాటులో ఉన్నాయి...
పొట్టనింపే పంట నిల్వ చేయటానికి
ఏ శీతల గిడ్డంగులున్నాయ్?
చింపి చంపేయండి మీ ధన స్వామ్యపు చట్టాల్ని...
పొలమంటే..
అర్థం లేకుండా మీరు వాదులాడుకునే
చలువరాతి గదుల హోదా కాదు....

రైతంటే..
ఓటేశాక
మీరు విసిరి పారేసే
కరవత్రం కాదు....

పండకుండా విత్తనం మోసం చేసినా...
కురవకుండా వాన పరిహసించినా ....
నమ్మకద్రోహంతో ఓటు కాటు వేసినా.....
ఉదయాస్తమయాల్లోనూ
ఊపిరిగా వ్యవసాయాన్నే శ్వాసించే వెర్రీ నాగన్న
ఈ దేశపు అమాయక రైతు....

బోలంగ్ నీళ్లు

- సర్వమంగళ
8240497942

అ రోజు సూర్యోదయానికి ముందే నిద్రలేచి చక్కగా పుస్తకాల్లో మునిగింది మా నిశ్చల. ఏంటబ్బా! ఈ రోజు సూర్యుడు ఎటువైపు ఉదయించాడో అని అనుకుంటూ, వంటగది వైపు నడిచాను. నా సవ్వడి విని 'గుడ్ మార్నింగ్ అమ్మా' అంది - నేను చదువుకుంటున్నాను అని చెప్పాలని. నేనూ గుడ్ మార్నింగ్ బంగారం అని నా పనిలో మునిగిపోయాను. కాసేపు కూరగాయలు తరుగుతున్న నాకు నా మెడ చుట్టూ తన బుల్లి చేతులతో చుట్టేసి నా బుగ్గ మీద ముద్దు పెట్టింది. నేనూ ముద్దు పెట్టి కళ్ళతోనే అడిగాను ఏంటి అని! ఆమెకి ఏదో కావాలని అనిపించి. 'అమ్మా రథ యాత్రకు వెళదామా' అని అడిగింది సూటిగా. సరే అన్నాను.

రాఘవ్ ఆఫీసుకు బయల్దేరే సమయం దగ్గర పడింది. వంట రెడీ చేసి డైనింగ్ టేబుల్ మీద భోజనం పెట్టి

'రాఘవ్! నిశ్చల నేనూ రథయాత్రకు వెళతాం ఈ రోజు' అన్నాను రెడీ అవుతూ బ్యాగు సర్దుతున్న రాఘవ్ తో.

'సరే! జాగ్రత్త' అన్నారు తన యూజ్ వల్ స్టయిల్ లో.

భోజనం చేసి బయల్దేరారు.

పని పూర్తిచేసి రాఘవ్ కోసం ఈవినింగ్ స్నాక్స్ రెడీ చేసి పాప, నేనూ బయటికొచ్చాం. తాళం వేసి లిఫ్ట్ లో కిందకు వచ్చాం. రాఘవ్ ఆఫీసు నుండి తొందరగా వచ్చినట్టున్నారు. దిగువ ఎదురుపడ్డారు.

'అమ్మా! కూతుళ్లు ఎక్కడికి?' అంటూ సైగ చేశారు.

'నాన్నా! మళ్ళీ మరిచిపోయావా?. రథయాత్రకని అమ్మ ఉదయం చెప్పిందే!' అంది నిశ్చల

నాన్న అంకుల్ పోడ్డర్ అని ఖరారు చేసుకుంటూ.

'ఓ సారీ! బై' అంటూ మాటల్లో పడితే మాకు ఆలస్యమవుతుందని బహుశా లిఫ్ట్ వైపు నడిచారు.

ఆటో ఎక్కాం.

ఆటోలో కూర్చున్న దగ్గర నుండి తాను ఏమేం బొమ్మలు కొనాలో, వాటితో తన స్నేహితురాళ్ళతో కలిసి ఎలా ఆడుకోవాలో చెబుతోంది నిశ్చల.

'స్వీటీ! అన్నాను ఆటో డ్రైవర్ తో. దిగాల్సిన స్టాపేజీ దాటుకుంటూ వెళ్ళిపోతాడేమో అని సందేహంతో. మాటల్లో ఉండగానే స్టాపేజీ వచ్చింది. నిశ్చల జంప్ చేసి దిగింది. నేను దిగి దబ్బులిచ్చాను. అమ్మాయి 'ధ్యాంక్యూ' అంది డ్రైవర్ తో. ఆటో డ్రైవర్ ఉదయ్ కిరణ్ లా నవ్వు ముఖంతో ప్రశంసగా చూశాడు నిశ్చలని - అలా చాలా తక్కువమందే థాంక్స్ చెబుతారని బహుశా.

మెల్లగా నడుచుకుంటూ షాపుల దగ్గరకు చేరుకున్నాం. పాప ఆనందానికి అవధులేవు. తనకు కావలసిన బొమ్మలన్నీ కొనిపించింది. నేనూ లేదనకుండా అన్నీ కొన్నాను. నిజానికి నాకు కూడా రథయాత్రతో చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలు ముడిపడి ఉన్నాయి. అమ్మమ్మతో వెళ్ళడం, తినడం, తిరగడం, రంగుల రాట్నం ఎక్కడం చాలా చాలా ఉన్నాయి. అవే అప్పుడప్పుడూ

పాపతో చెప్పేదానిని. ఎందుకో తను కూడా అలా సరదాగా ఆనందించాలని రథయాత్ర రాగానే వెళ్లామా అంటుంది. నేను తనకు ఆ ఫీలింగ్ అలానే అందించాలని సరే అంటాను.

‘అమ్మా! అటు చూడు!’ పాప అంది. చూపించిన వైపు కళ్ళు సారించాను. కానీ ఈసారి బొమ్మల వైపు కాదు. తల్లీ కూతుళ్ళ వైపు! అమ్మాయి నిశ్చల కంటే బాగా చిన్నది. ఏదో కొనమన్నట్టు, వాళ్ళమ్మ వద్దన్నట్టు అర్థమయింది.

‘డబ్బులు అయిపోయాయి. మళ్ళీ వద్దాం’ అని ఆ పాపతో తల్లి అంటోంది.

కానీ, ఆ పాప ఏడుపు తారాస్థాయికి చేరింది. పాప వాళ్ళున్న చోటుకి నన్ను ఈడ్చుకు వెళ్ళింది.

‘అమ్మా! ఆ పాప ఎందుకు ఏడుస్తుందో కనుక్కో!’ అని నాకు వర్క్ షీట్ ఇచ్చింది నిశ్చల.

ఆ మాట అడిగేశాను ఆ మహిళతో. మహిళ ఏమీ జవాబివ్వలేదు. కానీ, ఆ పాప ఆ బొమ్మను చూపించింది. తనకు యిది కావాలి అని!

షాపు వాడు ఆ బొమ్మను మరింత ముందుకు జరిపాడు.

ఆ బొమ్మను చూసి అలా కాసేపు ఉండిపోయాను. నిశ్చల ఆ బొమ్మను చేతిలోకి తీసుకుంది.

ఆకస్మాత్తుగా నవ్వింది.

‘నీళ్ళెలా వస్తున్నాయమ్మా ఈ బొమ్మ నుండి?’ అని ఆశ్చర్యం!

నీళ్ళతో మనిషి అనుబంధమే అలాంటిదేమో!

బొమ్మ నుండి నీళ్ళు..

నీళ్ళతోనే ప్రపంచంరా

నీళ్ళతోనే మనుషుల కష్టాలా

నా ఆలోచనలు ముందుకు నడిచాయి. నిశ్చల ఆ బొమ్మతో ముందుకు నడిచింది. ఆ అమ్మాయి చేతిలో పెట్టింది.

‘ఇది నా గిఫ్ట్ పాపా! ఉంచుకో’ అంది.. తనే నిర్ణయం తీసుకుంటూ. దుకాణాదారుడికి డబ్బులిచ్చాను. ఆ పాప అమ్మ నిశ్చల తలమీద చేయి వేసింది... ధన్యవాదాలు చెబుతూ!

‘మరో బొమ్మ నీకోసం తీసుకోనా’ అడిగాను నిశ్చలతో. తను ఆనందించడం కంటే, యిచ్చి ఆనందించే పరిణతికి నిశ్చల చేరుకుందని తెలిసినా!

‘వద్దు’ అంది.

నిజానికి నాకే ఆ బొమ్మ - ఆ నీళ్ళ బొమ్మ - నీళ్ళు - బొమ్మ - మర - నీళ్ళు - నీళ్ళు - భూమినుండి నీళ్ళు - తవ్వితే నీళ్ళు - పుష్ చేస్తే నీళ్ళు - నీళ్ళతో జీవితం - చీల్చుకుంటున్న జ్ఞాపకాల పొరలు-

ఆ రోజు రథయాత్ర. అమ్మమ్మ చేయిపట్టుకుని బయల్దేరాను. అమ్మ మిల్లు కార్మికురాలు. సమయం లేదు. రథయాత్ర అంటేనే రకరకాల బొమ్మలు, పీచు మిఠాయిలు - రంగుల రాట్నం, జిలేబీలు. యిప్పుడైతే గిఫ్టు దుకాణాల్లో సంవత్సరమంతా కనిపిస్తాయి. అప్పుడు యిలాంటి యాత్రల్లోనే దొరికేవి.

యాత్రలో నడుస్తుంటే అమ్మమ్మ చేయి వదులయింది. ఒక బొమ్మ దగ్గర ఆగిపోయాను. అమ్మమ్మ ముందుకూ నేను వెనక్కు బొమ్మ చూశాను. మరలా చూశాను. నీళ్ళు.. బకెట్లోకి నీళ్ళు...

‘అరే! ఎంచక్కా నీళ్ళు వస్తున్నాయేమిటి! మర పుష్ చేస్తే నీళ్ళు... నీళ్ళు... నీళ్ళు... మర.. మర... బొమ్మ... బొమ్మ ధర పది రూపాయలన్నాడు షాపువాడు.

అమ్మమ్మ పిలిచింది. పరుగెత్తాను. కానీ, కొనమని మారాం చెయ్యలేదు - మనసులో అలా అనిపించినా!

చీకటి పడింది.

అమ్మమ్మను కొనమంటాను.

వద్దు

కొను వద్దు కొను

అమ్మమ్మను ఇబ్బంది పెట్టాలనిపించలేదు. అప్పటికే చాలా బొమ్మలు కొనేసింది.

యింటికొచ్చాను.

ఎదురుగా జోకర్ బొమ్మలూ ముసలాళ్ళ బొమ్మలూ మనసు అదే బొమ్మ మీద ఉంది.

నీళ్ళు.. బకెట్.. మర.. మరను పుష్ చెయ్యాలి... నీళ్ళు.... బకెట్లో నీళ్ళు... నీళ్ళు... నీళ్ళు....

కావాలి!

నాక్కావాలి!

ఆలోచిస్తూ భోజనం ముగించాను.

అమ్మమ్మ రాత్రి పడుకోబెట్టి కథలు చెప్పడం అలవాటు. కథ చెబుతుంది.

నాకు కథలో బొమ్మ కనిపిస్తోంది.
 బకెట్లో నీళ్లు
 నీళ్ల బొమ్మ.
 ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర రావడం లేదు. ఉదయం వేగం లేవాలి. దమయంతి హెంకం వర్షం వివరించమంది. స్కూలుకి వెళ్ళాలి.

దమయంతి జ్ఞాపకం రావడం మంచిదే అయింది. వాళ్ళమ్మ ఉత్తరాల డబ్బులు నాకు రావలసి ఉన్నాయి. ఉత్తరానికి ఒక రూపాయి చొప్పున యిస్తుంది. కాస్త రిలీఫ్ ఫీలయ్యాను. హెంకం వర్షం పని అయిపోయింది. ఉత్తరాల డబ్బులు తీసుకోవడం అయిపోతుంది. గుడ్ అయిడియా!

దమయంతి ఇంటికి వెళ్ళాను.
 'పిన్నీ!' అన్నాను.
 'అమ్మ లేదు' అంది.
 'లేదా!' అని చతికిలబడ్డాను.
 దమయంతి కునుకు తీస్తోంది.
 యింటికొచ్చాను.
 భోజనం చేశాను. స్కూలు కోసం పుస్తకాలు సర్దాను.
 దమయంతి వచ్చింది.
 'హెంకం వర్షం యిప్పుడు చెప్పాలా?' అన్నాను. చెప్పే ఉత్సాహం లేక.
 'అమ్మ వచ్చింది' అంది. నా చేయిపట్టి తీసుకెళుతూ.
 'పిన్నీ! ఉత్తరాల డబ్బులు నీ దగ్గర ఉన్నాయి కదా!' యిస్తావా?' అన్నాను.
 చిన్న పెట్టె పట్టుకొచ్చింది.
 చిల్లర లెక్కపెట్టుకోమంది.
 ఎనిమిది రూపాయలయ్యాయి.
 'యింకా రెండు రూపాయలు కావాలి ఎలా?' అని చూశాను బాధతో.
 'తక్కువ ఉన్నాయమ్మా!' అంది దమయంతి అమ్మ.
 'సరిగానే ఉన్నాయి పిన్నీ! కానీ, నాకు మరో రెండు రూపాయలు అవసరం. కానీ నేను ఎనిమిది ఉత్తరాలే రాశాను!' అన్నాను ఉచితంగా తీసుకోవడం యిష్టంలేక.
 'ఓస్! దానికేనా! ఈ రోజు ఉత్తరం రాయడం అవసరమే పిల్లా. దమయంతి తాతయ్యకు ఆరోగ్యం బాగా లేదట. పలాసకి ఈ రోజు ఉత్తరం రాయాలి. నువ్వు స్కూలు

నుండి వచ్చి రాయమ్మా!' అంటూ రెండు రూపాయలు చేతిలో పెట్టింది.

డబ్బులు తీసుకొని యింట్లో పుస్తకాలు పట్టుకొని స్కూలుకి బయల్దేరాను. స్కూలు నుండి రావడమే తడవు బొమ్మ కోసం బయల్దేరాను.

ఈ రోజు రథయాత్ర ఆఖరి రోజు. రథయాత్ర ముగిస్తే అక్కడ దుకాణాలు కనిపించవు. అమ్మమ్మ 'భోజనం' అంటున్నా వినకుండా పరుగు లంకించాను.

ఉదయం నుండి వర్షం.
 తడుస్తూనే యాత్రాస్థలానికి చేరుకున్నాను.
 నీళ్ళమయం.
 ఒక్క షాపు కూడా కనిపించడం లేదు.
 నీళ్ళ బొమ్మల దుకాణం నీళ్ళలో కనిపించడం లేదు.
 నిన్నటిదాకా గొప్ప హంగామాతో ఉన్న ప్రాంతం ఈ రోజు నీళ్ళమయం. నిర్జన ప్రదేశం.
 నీరు
 కన్నీరు
 నిస్సహాయత.
 వెనకనించి అమ్మమ్మ పిలుపు. వెదుక్కుంటూ వచ్చినట్టుంది.
 'వర్షంలో ఏం చేస్తున్నావమ్మా?' అమ్మమ్మ ప్రశ్న.
 వర్షం.. వర్షంలో కన్నీరు కలిసిపోయింది.
 ♦♦♦
 'అమ్మా! వర్షం పడుతుంది. గొడుగు తెచ్చావా?' నిశ్చల ప్రశ్న.
 'బొమ్మ దొరకలేదు' అనాలోచితంగా అన్నాను.
 'బొమ్మ ఏమిటమ్మా!' నిశ్చల ప్రశ్న.
 'నువ్విచ్చిన బోరింగ్ పంపు దొరకలేదు' అన్నాను.
 'దొరకడం పాపకు యివ్వడం జరిగింది కదా!' నిశ్చల మరో ప్రశ్న.
 దొరికింది.
 దొరకలేదు.
 ఆటోను పిలిచాను.
 నిశ్చల చేతిని బోరింగ్ బొమ్మలా పట్టుకొని ఆటో ఎక్కుతూ!

ఒక్క ప్రేమ

నా కళ్ళకు మైకం తెప్పిస్తే
 ఓ పురుషుడిని మహానుభావుడిగా చూపిస్తే
 ఒకే ఒక్క ప్రేమ
 ఆదర్శాల వెలివేతలతో
 స్త్రీ పురుషుల సమానత్వమే
 తన వైఖరి అని నమ్మబలికితే
 ఒక్క పెళ్ళి
 సమాజానికి మనమే ఆదర్శ ప్రాయమౌతామనే
 ప్రమాణాల దగ్గర ఆరంభమైతే...
 నిజమేనేమో అనుకున్నా
 బహుముతుల పేరుతో
 భర్త వేస్తున్న ఎరలలో
 చిక్కుకు పోతూ ఉన్నా... నిద్రపోతూనే ఉన్నా
 క్రమక్రమంగా నా ఉనికికి
 అడ్డుకట్ట పడిపోతున్నా
 కనీసంగా గుర్తించలేని స్థితిలో ఉన్నా
 నన్ను నన్నుగా పిలిపించుకోలేక
 ఆయనగారి భార్యగా బిరుదుపొందా
 పేరుకు ఇంటిపేరు నాదే అయినా
 అది కాగితాలలో పనికిరాక
 ఎక్కడా చెల్లుబాటు కాక
 నలిగిన నా హృదయపు మడతల్లో
 చిరుగులు పడనీయక దాచుకున్నా
 అంతలో ఓ పసి ప్రాణం నా కడుపులో
 ఊపిరి పోసుకోవటం చూశా
 నా శరీరంలో ఓ భాగం కావటం చూశా
 నా ఆత్మలో సంలీనమవటం చూశా
 నా రక్తమాంసాలను ఆ ప్రాణికి ఉంచా
 నా ఆహారంతో ఆ ప్రాణిలో ఊపిరి నింపా
 నెలనెలకీ నాలో పెరుగుతున్న బరువును
 బ్రహ్మానందంగా లెక్కలేసుకున్నా
 అస్తవ్యస్తంగా మారిన నా శరీరాకృతిని
 ఆరాధనగా తడిమి చూసుకున్నా
 కానీ ఒక్క మాట ఒకే ఒక్క మాట
 అర్థం కాలా...
 ఓ పూర్ణ పురుషుడు నా ఉనికిని తుడిచేస్తే

నేనెవరు?

- సింహాద్రి శిరీష
 9866689326

అతని ఒక్క వీర్యకణం
 నా కడుపులోని నలుసును
 నరావతారం ఎత్తే లోపే...
 ఆ కణానికి కూడా ఓ ఉనికిని ఎలా ఇచ్చిందని?
 నా ఉనికిని ఎలా చెరపగలిగిందని?
 నెలలు నిండి నొప్పులు మొదలైతే బాధగా ఏడవలా...
 ఈ సృష్టిలోకి అడుగుపెట్టబోతున్న
 నా ప్రతిసృష్టిని నవ్వుతూ ఆహ్వానించా
 శరీరం పచ్చిపుండులా అయినా
 పసిపాప బోసి నవ్వుల్లో సత్తువ కూడగట్టుకొని
 గుండెలకు హత్తుకున్నా
 బాధనంతా ఆ స్పర్శతో తుడిచేశా
 రక్తాన్ని పాలుగా మార్చి పసి ఆకలి తీర్చా
 కానీ ఎదుగుతున్న నా కూతురికి
 నాన్నే ఒక హీరో అమ్మ ఉత్త జీరో
 అంతలో మరో ప్రాణం...
 కొడుకు రూపంలో ఒడి చేరినా
 తన చిన్ని చిన్ని పాదాలతో నా ఒడిలో ఆడుకున్నా...
 ఏదో తెలియని దిగులు
 బంధాన్ని పెంచుకోవాలన్నా ఏదో తెలియని అదురు
 ఎందుకంటే ఎందుకూ అంటే...
 రెండు సార్లు రెండు జన్మలెత్తినా
 ప్రాణాన్ని పాశంగా మార్చినా
 కూతురేమో మొగుడి వారసత్వాన్ని
 ఇంటిపేరుగా మార్చుకుపోతే..
 కొడుకేమో.. తండ్రి వారసత్వాన్ని
 తన భార్యకు బంధంగా చొప్పిస్తే
 ఇంత కథలో ఎంత వ్యభతో
 నేనెక్కడున్నాను? నేనెక్కడున్నాను?
 నా ఉనికి ఏంటి?
 అసలు నేనెవరిని?

కవిత

పట్నం పొలిమేరలు బలిసి
నగరం మహానగరమని మీసం తిప్పుతుంటే
పల్లెలు బక్కచిక్కి బోసిపోతున్నాయి.

పల్లె పాదుగుల నుంచి

- పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్
9949429449

పెట్టుబడులు.. చదువులు.. నాగరికత తళుకుబెళుకులు..
నగర నాపసాని మత్తులో పడి
పల్లె కదిలి వేయి ఆశల కళ్లతో ఎగిరెళ్లే
పల్లెవేర్లని తెంపుకోలేని పెద్దతలలు
ఇళ్లల్లో దీపాల్లా అక్కడే మిణుకుమంటున్నాయి.

పల్లె పాదుగును పీల్చి
బహుళ అంతస్తులుగా
ఎగిరే వంతెనలుగా ఎగిరెగిరి పడుతోంది నగరం-

పుడమి పచ్చదనాన్ని ముక్కలు ముక్కలు చేసి
పచ్చనోట్లు కింద
పొగగొట్టాలు మొలిపిస్తుంది నగరం-

ఎంత ఆకాశంలో తల ఎగరేసి రోదసి చుట్టి వచ్చినా

ఆపద వేళ అవసరార్థం
'అమ్మా' అంటూ నగరం
పల్లెతల్లి ముంగిలిలో చేతులు ముకుళించాల్సిందే..

ఖాళీ అవుతున్న పల్లెలు తమ కడుపులోంచి
ఇంత కబళం నోటికి అందియ్యకపోతే
కరెన్సీనోట్లు తిని నగరం కళ్లు తేలేయాల్సిందే -
కాలే కడుపుతో పల్లెకాళ్లకు ప్రణమిల్లాల్సిందే -

మళ్లీ ఒక సారి

మళ్లీ ఒకసారి
మనిషి కొమ్ములు తెగిపోయి
కోరలు రాలిపోయి
మనిషి మనిషిగా మారటం
చూడాలని ఉంది.

- ఈతకోట సుబ్బారావు
9440529785

మళ్లీ ఒకసారి
బేషజాలు వదిలేసి
అహంభావాన్ని పాదాల కింద నలిపేసి మనిషితో
మనిషిగా మాట్లాడటం ఉంది వినాలని ఉంది.

గర్వం అణిగి పోయి
పొగరు సద్దు మణిగి పోయి
వినయగీతం పల్లవింది
మనిషి మనిషిని పలకరిస్తే
ఆలకించి తరించాలని ఉంది.

మిద్దెలు మేడలు అడ్డుగోడలు
మొదలంటూ కూలిపోయి
కులాలు మతాలు నలుపు తెలుపు జాతులు సమూలంగా
తుడిచిపెట్టుకు పోయి
సమయ నదిలో తలారా స్నానం చేసి పరిపూర్ణ మనిషిగా
నడిచి వస్తుంటే కన్నుల్లో పాలపుంతల కాంతి నింపుకొని
మనసారా చూడాలని ఉంది.

సి.వి.

ఒక సమరశీల కలం యోధుడు!

- ఉమామహేశ్వర రావ్. సి.

సరిగా మూడు సంవత్సరాల క్రితం మన నుండి భౌతికంగా సి. వి. (చిత్తజల్లు వరహోల రావు) దూరమయిన వారంలోగా ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ వారు 'మన తరం ప్రజాస్వరం' గా ఆయనపై ఒక గొప్ప జ్ఞాపికను (15-11-2017 నాడు) వెలువరించారు. ఆయన రచనలన్నిటినీ 24 సంపుటాలుగా ఒకేరోజు (2015 జూన్ 28) న ఆవిష్కరించటమే కాక ఒక అపూర్వ పౌర సన్మానాన్ని సాహిత్య, సాంస్కృతిక, సామాజిక సంస్థలు అనేకం కలిసి విజయవాడలో నేను కన్వీనర్ గా నిర్వహించాము.

ఆ రోజుని 'నిప్పుకి నివురు తొలుగుతున్న వేళగా' అభివర్ణిస్తూ ఆ సభలోనే 'సమరశీల కలం యోధుడు సి.వి.' అనే సి.వి. రచనలపై విశ్లేషణాత్మక గ్రంథాన్ని జనసాహితీ తమ 'ప్రజాసాహితీ' మాస పత్రికలో సివిపై వెలువడిన రచనలన్నిటినీ కలిపి ప్రచురించిన 240 పుటల పుస్తకాన్ని కూడా ఆవిష్కరించారు. మొదటి వర్షానికి (8-11-2020) ఆయనపై ప్రసంగాలను ఇప్పించారు. రెండవ వర్షానికి 1975లో సి వి రచించిన, కావ్రేడ్ మాకినేని బసవపున్నయ్యగారు పుస్తకం ప్రచురణ దశలో వుండగానే ప్రజాశక్తిలో సమీక్ష రాసిన, 500 పేజీల మహా కావ్యం "పారిస్ కమ్యూన్"పై వెలువడిన సమీక్షలనన్నిటినీ కలిపి ఒక 'ఇ-బుక్' ను జనసాహితీ తెచ్చింది. కరోనా నడిమధ్యన సి.వి. నేటికీ అవసరమంటూ మూడవ వర్షానికి వచ్చింది.

*"దేశాన్ని అమావాస్య ఆవహించింది
అధికారం అవినీతికి దారితీసింది
హద్దూపద్దూలేని నిరంకుశాధికారం
అంతూపంతూ లేని అవినీతికి మార్గం వేసింది"*

ఈ మాటలు నేటివేనని అనుకునేట్లున్నా, సరిగా 55 ఏళ్ల క్రితపు 'విషాదభారతం' కావ్యంలోనివని తెలిస్తేగానీ 'సివి' దార్శనికత మనను అబ్బురపరచదు.

"మధ్య యుగాల్లోకి మళ్ళీ వెళ్ళి మనం జీవిస్తున్నామా అనేతటి తీవ్రమైన సందేహం నేడు కలుగుతోంది." అని కూడా 'ఆధునిక యుగంలో కుల వ్యవస్థ' లో (రచన 1980) ఆయన రాశారు. రాసున్న ప్రమాదాన్ని ఎంత ముందుగా కనుగొని హెచ్చరించాడా అనిపించే మాటలవి!

మార్క్సిస్ట్ థియరీని 'వ్యక్తి భౌతిక అస్థిత్వానికే పరిమితం' చెయ్యటం తెలివితక్కువతనమే కాదు, నీచం కూడా. ఎకనామిక్ డిటర్మినిజమ్ అనే చెత్త విమర్శకి మార్క్సిస్ట్ థియరీ కచ్చితంగా నోచుకోదు. మార్క్సిస్ట్ తత్వం వ్యక్తి భౌతిక అస్థిత్వానికే పరిమితమై లేదు. దాన్ని మించి చాలావుంది. అది మన జీవితాన్ని చూస్తుంది. మనం ఎలా బతుకుతున్నామో గమనిస్తుంది. మనం ఏం ఉత్పత్తి చేస్తున్నామో, దేంతో ఉత్పత్తి చేస్తున్నామో, దాని ఎడ మన వైఖరేంటో, ఉత్పత్తి పంపిణీల్లో మన సామాజిక అవగాహనేంటో, ఆ క్రమంలో మనుషుల మధ్య సామాజిక, సాంస్కృతిక, మానసిక అంశాలు

ఎలా ముడిపడి వున్నాయో అంటే యివన్నీ ఆర్థికాన్ని (ఎకానమీని) ఏ విధంగా రాజకీయం చేస్తుంది, అంతేగాక ఉత్పత్తిలో జోక్యం, కార్మిక విభజన (డివిజన్ ఆఫ్ లేబర్), ఆస్తి రూపాలు (తెగల, పురాతన, భూస్వామ్య లాంటివి) వీటిని పై కాల, భౌగోళిక, సాంకేతిక మార్పులు ఎలా శక్తివంతంగా పని చేస్తాయో రాజకీయ ఆర్థికం (మార్కెట్ పాలిటికల్ ఎకానామీ - మార్కెట్ తత్వం) నొక్కి చెప్పంది.

అందుకే మార్కెట్లను, సమాజాన్ని, చరిత్రని క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన సి. వి. 2015 లో శాంతిశ్రీకి ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో 'మనదేశంలో రాజకీయ మార్పుకి సమాంతరంగా సాంస్కృతిక మార్పు అవసరమని మార్కెట్లను గుర్తుంచుకోవాలి' అంటాడు. ఒక విధంగా మమేకమైన ఈ రెండు విషయాల్ని నొక్కి చెప్పవలసి వచ్చిందంటే సివికి మార్కెట్లను ఉద్యమాలపై గల అసంతృప్తికి ఒక వ్యక్తికరణ అనుకోవాలి.

ఇదే విషయాన్ని సి.వి. 17-6-2015న 'ప్రజాసాహితీకి జేజేలు' అంటూ రాసిన తన చివరి వీలనామా లాంటి లేఖలో మరింత స్పష్టంగా ఇలా చెప్తారు. "కులవ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా ఒకసారి, మతతత్వంపై మరోసారి, దున్నేవానికే భూమికి, రాజ్యాధికారానికీ వేరొకసారి... ఇలా ఉద్యమాలు పోరాటాలు వేటికవి విడివిడిగా ఉండవేమోనని నేననుకుంటున్నాను."

తెలుగు వారికి లభించిన అరుదైన ప్రజారచయిత సి.వి. 'యుగయుగాల భారత శ్రామిక వర్గ చరిత్రయే దళిత చరిత్ర' అంటూ నిర్ధారించకలిగిన రాజకీయ అవగాహన సి.వి. కుంది. మనుస్మృతి అమల్లోకొచ్చి నేటికి 2 వేల సంవత్సరాలు దాటిపోయింది. అయినా మన మానసిక, సాంస్కృతిక, సాహితీ, సాంఘిక రంగాల్లో ఈ స్మృతి ప్రభావం విరగడకాని పీడలా, భయంకరమైన నీడలా మనల్ని నేటికీ వెన్నాడుతూనే వుంది' అని సి.వి. "మనుధర్మశాస్త్రం శూద్ర దళిత బానిసత్వం" లో వాపోతూ 'ఇండియాలోని ఏడు లక్షల మాలవల్లెల్లో ఈ మనుస్మృతి గురించి విశ్లేషించండి' అని చెప్తారు. ఇది అవసరం. ఆయన 'ఆధునిక యుగంలో కుల వ్యవస్థ' లో "వైజ్ఞానిక దృష్టికి బదులు అంధమత విశ్వాసం, హేతుబద్ధమైన ఆచరణకి బదులు నిర్ణీత కర్మకాండ, మానవ సహజమైన జిజ్ఞాసకి బదులు గౌరెదాటుడుతత్వం, భావస్వాతంత్ర్య రాహిత్యం, అవినీతి, నైతిక విశృంఖలత్వం దేశంలో పైశాచిక తాండవం చేస్తున్నాయి" అని అద్దాన్ని చూపిస్తాడు.

అంతే కాకుండా కుల వ్యవస్థ పుట్టుకను దాని కొనసాగింపునీ ఇలా విప్పి చెప్పతాడు.

"వర్ణ వ్యవస్థ (ఆధునిక కులవ్యవస్థ) కేవలం వృత్తి ఆధారంగా నిర్ణయించ బడింది. పురాతన కాలంలో కుటుంబ వృత్తినే అన్ని తరాలు అనుసరించటం వలన అది వారిని అదే వర్గంలో ఉండేలా చేసింది. కానీ మధ్య యుగాలు, ఆధునిక యుగంలో ఆయా కుటుంబాలలో పుట్టడమనేది ఆయా కులాలను నిర్ధారిస్తుంది."

ఈ మాటలు కూడా 40 యేళ్ళ క్రితపు 'ఆధునిక కులవ్యవస్థ' లో సివి రాశారు.

విజ్ఞానం, విప్లవస్ఫూర్తి, నద్విమర్శ, సృజనాత్మక భావప్రకటన, రచనాపటిమ ఒక్కరిలో కలబోసి ఉండటం అరుదు. అవన్నీ సి.వి. లో ఉన్నాయి. ఆయన రచనలన్నింటికి ఓ సుదీర్ఘ వివరణాత్మక ఆవిష్కరణ ఉంటుంది. ఏ బెర్నార్డ్షాలోనో కనిపించే విషయ పరిజ్ఞానంతో కూడిన (సృజనాత్మక రచనకి) ముందు మాట వివరణ సి.వి.లో కూడా కనిపిస్తుంది. గతితార్కికంగా చరిత్రని చూడటం, అస్తిత్వ సమస్యల్ని ఆకళింపు చేసుకోవటం, శ్రమైక జీవన పరిశీలన, విప్లవ కార్యచరణని రేపటి ఆశావహంతో దర్శించటం, అలా రాయటానికి కారణం అని నేను అనుకుంటున్నాను. అందువల్లనే సి.వి. రచనల్లో తడబాటు ఏ కోశానా ఉండదు. తీవ్రత ఉంటుంది.

నా ఉద్దేశ్యంలో కులం గురించిగాని, మతాన్ని గురించిగాని, ప్రజా పోరాటాల గురించి గాని సి.వి. రాసిన అన్ని రచనల్లో వుండే వాడితనం, వేడితనం దిగంబర సాహిత్యంలోగాని, విప్లవ సాహిత్యంలోని కొన్ని రచనల్లో మాత్రమే దొరుకుతుంది.

"విస్మరణకు గురైన చారిత్రాత్మక కవి రచయిత సి.వి." అని దివికుమార్ బాధపడ్డారు. అందుకు చాలా ఉదాహరణలు ఆయన వ్యాసంలో యిచ్చారు. సివిని విస్మరించడంపై దివికుమార్ అలాగని రాసిన సరిగా ఆరు నెలలకు సివిపై కమ్మిన నివురు తొలగటం ఆశ్చర్యకరమైన వాస్తవం!

అలానే 'కవిగా, రచయితగా గొప్ప సాహితీవేత్తగా రావలసినంత ప్రసిద్ధి సి.వి. గారికి రాలేదు' అని ప్రొఫెసర్ ఇనాక్ గారు అన్నారు. అది నిజం. ఎందువల్లనంటే రచనకంటే స్వోత్పర్షలకి, పరిజ్ఞానం కంటే స్వప్రకటనలకి ప్రాధాన్యం

కవిత

కల చెదిరింది

- మహబూబ్ బాషా చిల్లెం
9502000415

ఇన్నాళ్లూ అశించిన
ఆశల స్వప్నం
వర్షం రాకతో ఒక్కసారిగా
కరిగి చెదిరిపోయింది
కళ్ళల్లో నాటుకొన్న కోరికలు
పేకమేడల్లా కూలిపోయాయి
ఇంటికి చేరని ధాన్యం
కల్లాలోనో మడికయ్యుల్లోనో
మతితప్పిన రైతు మదిని చూస్తూ
మరణశయ్యపై పడినట్టుంది
రైతుకు ఇప్పుడు
కనడానికి ఏ కలలు లేవు
వీవీ కలిసిరాక
కాలం తన తలపాగపై
తరలిపోతుంటే
తరుముకుంటూ వచ్చే మృత్యువుని

ఎలా ఎదుర్కోవడం?
తల్లడిల్లిపోయే తనువుని
ఎలా ఓదార్చుకోవడం ?
పైరునుంచి పంటవరకూ శ్రమించి
ముక్కలైన రెక్కల్ని
ఎలా అతికించుకోవడం?
నడిచే నడకను ఎలా ఆపడం ?
చెదిరిన కలను చెరిపేస్తూ
కర్షకుడు కొంగ్రొత్త ఆశల్ని
రెటీనా రెప్పలపై
ఎలా నాటుకోవడం?
నేడొచ్చిన వీడ కల కరిగి
రైతుకు కలిసొచ్చే కాలం
స్వాగతం పలికి మురిపించాలి..!

యిచ్చే మన తెలుగు సాహితీ రంగం తీరు లోపంగానే దాన్ని
భావించాలి.

కానీ సి.వి., వ్యక్తి ప్రాధాన్యతకి ఏ మాత్రం సందు
యివ్వని తత్వజ్ఞానం నుంచి వచ్చినవాడు. తనకంటే ప్రజా
చైతన్యం కలిగించే భావ ప్రకటన, సామాజిక జ్ఞానంకి మాత్రమే
ప్రాధాన్యత ఇచ్చిన వాడు. కనుకనే మహా విజ్ఞాన సర్వస్వమైన
దాదాపు తన 26 పుస్తకాలపై తన్ను తాను రెండు పొడి
అక్షరాలకు కుదించుకున్న గొప్ప రచయిత ' సి.వి.'

ఆకలి, అసమానతలు , అభద్రత, అసంతృప్తి వీటితో
సంక్షోభాల వెంట సాగి సాగి పెట్టుబడిదారీ విధానాలు బుడగల్లా
పేలిపోవడాలు చాలాసార్లు జరిగే పనే. ప్రపంచంలో యివి
దశాబ్దానికి ఒకసారికి మించి జరగటం మనకి తెలీకపోతే
మనకి కళ్ళులేవనే! పెట్టుబడి ఊసరవల్లలా రంగులు
మార్చుకుంటుంది. ఎన్నికలు, ప్రజాస్వామ్యం, స్వేచ్ఛ వీటి
వెనుక దాక్కుని ఊపిర్లు పోసుకుంటుంది. అబద్ధం,
అవినీతులను ఆసరాచేసుకుంటుంది. 'నాటి వ్యాస భారతం
పద్దెనిమిది పర్వాలు - నేటి విషాద భారతం ఎనిమిది పర్వాలే!
అంటూ తన విషాద భారతం కావ్యంలో అధికారం ఎలా
అవినీతికి దోవతీసింది, ప్రజాసేవకులు దేశద్రోహులుగా ఎలా
పరిగణింప బడుతున్నారో, స్వరాజ్యలక్ష్మి భూసంస్కరణల

శిశువును ఎందుకు కనడో సి.వి. అడుగుతాడు. 55 ఏళ్ళ
క్రితం రాసిన ఈ సి.వి. కావ్య వస్తువు ఈ నాటికి ఎలా
అన్వయింపబడుతుందో 'ఇంకెంత కాలమీ భారత విషాదం!
అని దివికుమార్ ఆగ్రహిస్తారు.

'అధునిక ప్రజాస్వామ్య మొక పొద్దు తిరుగుడు పువ్వు'
అని చెప్పిన సి.వి. ఒక కార్యకారణ జ్ఞానం, ఒక చైతన్య
వ్యవస్థ, ఒక ఉద్యమం.

'చారిత్రక వాస్తవాన్ని వక్రీకరించకుండా కవిత్వం
రాయడం. అందులో వచన కవిత్వం రాయడం, కత్తిమీద
సాములాంటి శిక్ష' అన్న సి.వి. తన మహాకావ్యం 'పారిస్
కమ్యూన్' లో బూర్జువా న్యాయ స్థానం విధించే ఏ శిక్షకైనా
సిద్ధం అంటూ ఒక కార్మిక వీరనారి చెప్పే మాటలు
ఉద్యమకారుల మాటలు కావాలి.

'నేడు మేం ఓడిపోయాం. రేపు మాదే విజయం.

మేం రేపు గెలుస్తాం. ముమ్మాటికీ మాదే భవితం'

అలాంటి ఆత్మ విశ్వాసానికి ఒక ఆలోచననూ,
ధిక్కారతత్వానికి ఒక అవగాహననూ, భవిష్యత్తుపై ఆశను
నిలిపే విస్పష్టమయిన దార్మికతనూ మనకిచ్చేవి సివి రచనలు!
ఆయనను మరింత అధ్యయనం చేద్దాం!!

(ఈ నవంబరు ఎనిమిది సి.వి. మూడవ వర్ణం.
వ్యాస రచయిత తెలుగు సిసీ దర్శకులు)

విప్లవశ్రీ

అసమానతలపై అక్షర సమతా లావాగ్ని

- డా॥ పెంకి విజయ కుమార్
9553 39 29 49

డిగ్రీ రెండవ సంవత్సరం విద్యార్థిని మిట్టే శ్రీనిధి 'విప్లవ శ్రీ' అనే కలం పేరుతో అన్యాయాలపై, అసమానతలపై అక్షర లావాగ్నిని కుమ్మరిస్తూ 'రాలిన చుక్కలు' అనే వచన కవితా సంపుటితో ముందుకు వచ్చారు. పిన్న వయస్సులో కవితా తరుణోపాయాలతో వయస్సుకు మించిన కార్య దక్షతను చేబూనిన ఈ తరుణిని తొలిగా ప్రశంసిస్తూ, సంపుటిని పరికించి చూస్తే.. 'నా అంతరంగం' అనే కవితలో 'సమస్యలను అధ్యయనం చేశాకే/ అక్షర బాణాలను సంధిస్తాను/ అక్షర సత్యాలను రాసేందుకు నేను/ సత్యాన్వేషణ చేస్తున్నాను.. / సత్యాన్వేషణలో సమాజాన్ని/ ఔపాశన వట్టేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాను' అంటూ సమస్యలను అధ్యయనం చేశాకే అక్షర శరాలను సంధించాలని, సత్యాన్వేషణలో సమాజాన్ని అవగాహన చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాలని స్వీయ సూచనతో ముందుకు సాగడం కవితోని నిబద్ధతకు నిదర్శనంగాను, ప్రస్తుతం కవిత్వం వ్రాస్తున్న వ్రాయబోయే కవులకు ఒక సూచన పాఠంగాను గోచరిస్తుంది.

మారుతున్న సామాజిక ధోరణులలోని కుంచితత్వాలను నిలదీయడానికి సాత్వికత సరిపోదని తెలియజేస్తూ.. 'వ్యవస్థపై నేను విప్లవాత్మకంగా రాస్తాను' అని మరో కవితలో తన నిశ్చయాన్ని తెలపడం ఆమెలోని కవితాత్మక శక్తికి సత్య నిదర్శనం. 'కవినా నేను..?' అనే కవితలో 'ప్రజల కష్టాలను

రాస్తున్నావా/ పాలకులపై విరుచుకుపడుతున్నావా/ పరిష్కారాలను చూపెడుతున్నావా/ ఇవి చేయని సువ్వు కవివెలా అయ్యావని/ నిలదీస్తున్నాయి నా అక్షరాలు' అంటూ కవిత్వమనేది అంగాంగ వర్ణనలలో, అత్యుస్తి లోయలలో పడిపోకుండా, సమస్య పరిష్కారానికి, సామాజిక శ్రేయస్సుకు సాధంగా నిలిచి ఉండాలనే ఆశావాహ దృక్పథాన్ని ప్రస్ఫుటపరుస్తుంది.

నాటి నుండి నేటి వరకు పురుషాధిక్యతా దురహంకారం, మగవాని కామావాంఛా చవలత్వాల మధ్య అణచి వేయబడుతున్న స్త్రీల అగచాట్లను ఈ సంపుటిలో వివిధ ఖండికలలో కవి ఖండించిన విధానం ఆలోచనాత్మకంగా సాగింది.

సృష్టిని సృష్టించినదే నేను/ నన్ను సువ్వు శాసిస్తున్నావు/ గర్భంలోనే వసిమొగ్గను/ కొనగోటితో తుంచేస్తున్నావు (బతకనివ్వండి.. జీవించనివ్వండి)

అమ్మ గర్భగుడిలోంచొస్తాడు/ అల్లారుముద్దగా పెరుగుతాడు/ ఆఖరున అమ్మనే మరుస్తాడు/ వాడు మనిషట (వాడు మనిషట)

గుడి,బడి,ఒడి స్థాన వ్యత్యాసం లేదు/ కామం కట్టలు తెంచుకుంటే మనిషి/ ముసుగులో మృగం వాడు (మనో నేత్రం మూసుకు పోయింది)

ఆమె చెంపలు ఎప్పుడూ/ తడారని పచ్చిబండలు/ అతను

విసిరే/వేధింపుల ముల్లలకు..(ఎవరూ ఎరుగని పద్యం ఆమె) అంటూ మగవానిలోని మృగత్వాన్ని నిలదీస్తూనే...

ఎవరికైనా తమ అమ్మకి ఉన్న/స్తనాలే ఉంటాయని/ ఎవరికైనా తన అమ్మ/జననాంగమే సృష్టికి మూలమని/దివిటీ వెలిగించండి/ వాడి ముందు కాదు../ వాడి మెదడులో వెలిగించండి (దివిటీ పట్టుకురండి)

పాడండి చరమగీతం/ ఒళ్ళు బలిసిన/మంద బుద్ధులకు/ మనసులేని మొసలులకు/ మనోనేత్రం గుడ్డిదైన మృగాళ్ళకు (చరమ గీతం) అంటూ మృగాళ్ళ మనోనేత్రాలను హెచ్చరికధోరణిలో తెరవడానికి ప్రయత్నించిన కవికి జేజేలు పలకాల్సిందే! అలాగే స్త్రీల అస్తిత్వానికి పెద్దపీట వేస్తూ 'అస్తిత్వం' కవితలో 'చరిత్ర పుటల్లో బండి కింది చక్రాల/ చూపబడిన స్త్రీలను అదే బండి/ చోదకుల్లా గుర్తింపు తేవడం నా అస్తిత్వం' అని ప్రకటిస్తూనే... 'ఆమె' కవితలో 'చీపురు వక్కనపెట్టి../ చందమామను చేరగలదని/ పొయ్యిళ్ళు పొంటిగాదు/ పెపంచపు పటం సుట్టగలదని' మగువలలో మానసిక స్థైర్యం ప్రోదిచేయడానికి చేసిన చిరుప్రయత్నాన్ని పెద్ద మనసుతో అభినందనలు తెల్పుకుండా ఉండలేం!

'పోరాడితే పోయేదేముంది బానిస సంకెళ్ళు తప్ప' అనే విప్లవ నినాదాన్ని స్వీకరించి తన కవిత్యంలో ప్రజ్వరిల్లేవిధంగా, జన చైతన్య బావుటా ఎగరవేసే అక్షరీకరణకు పూనుకుంటూ.. 'విప్లవం అంటే ఆషామాషీ అనుకున్నావా.../ప్రజల ఎండుటి రక్తంలో/ జీవం నింపే అమృతహస్తం/ నేల రాలే చుక్కల ఆత్మత్యాగం'(విప్లవం-1) అంటూ ధనమదాండులచే నానాటికీ అణచివేతకు గురౌతున్న బడుగు బలహీన వర్గాల బతుకుల్లో ముఖ్యంగా పీడిత తాడిత మహిళల్లో విప్లవం అనే అమృతం పోసి ఉత్తేజిత జీవం తేవాలనే ఆర్తి వదావదాన కనిపిస్తుంది. 'రాలిన చుక్కలు' అనే కవితలో 'నిజాయితీ నీలో ఉంటే /ధర్మం నీ వైపు ఉంటే /కడగడానికి వెనుకాడకు/ కర్మశంకామారు తప్పు లేదు.../విప్లవం అంటే నిజాన్ని నిలబెట్టడం/ ధర్మాన్ని బ్రతికించడం' అనే వాక్యాలు చైతన్య స్ఫూర్తిని రగిలించడమే కాకుండా, లావాగ్ని రూపుదాల్చి అసమానతలపై రాలిన చుక్కలై విరుచుకు పడినట్లు సాధ్యశ్యమౌతాయి.

సామాజిక అంశాలను వస్తువులుగా స్వీకరించి సమాజాన్ని జాగృత పరిచే పంథాలో కొన్ని కవితలు తారసపడతాయి. గాలి, నీరు, శబ్ద కాలుష్యాలకు తోడు ప్రస్తుతం విలయ తాండవం చేస్తున్న కరోనావంటి మహమ్మారులు విజృంభించడానికి పర్యావరణ అసమతుల్యత, మానవ

తప్పిదాలే కారణభూతమవడం నిర్వివాదాంశం. ఇటువంటి తరుణంలో పర్యావరణ పరిరక్షణ పై పూర్తి అవగాహన అవసరమని తెలియజేస్తూ 'మనిషి' అనే కవితలో 'తల్లిలాంటి అడవిని అంతస్తులకు అమ్ముకున్నాం/ దాహార్తి తీర్చే నదీనదాల పై విషం కక్కుతున్నాం/ ఉచ్చాస నిశ్వాసాలకు ఊపిరి పోస్తున్న/ గాలమ్మ గొంతులో విషవాయువులు విరజిమ్ముతున్నాం/.../ రేపు తెలుస్తుందిలే మనకు/ అవి విసరే వినాశక బాణాలు/ అవి పేల్చే ప్రళయపు అణుబాంబులు/ అవి చేసే మారణహోమాలు' అని హెచ్చరించడంలో సామాజిక బాధ్యతను, స్పృహను తేటతెల్లం చేస్తాయి. 'మాతృభాష తల్లిపాల వంటిది- పరభాష పోతపాల వంటిది' అన్న తెలుగు భాషోద్యమోద్ధరులు కొమర్రాజు లక్ష్మణరావు ఆణిముత్యాలవంటి పలుకులను పుణికి పుచ్చుకున్నట్లుగా 'మాతృభాష' అనే కవితలో.. 'ఎంత కోయిల కాకి గూట్లో పెరిగినా/తన కమ్మని స్వరం మరుచునా../ఎంత పరభాషను పలికినా/నా అమ్మ మాటను విన్నారీస్తానా?' అనే వదాలు అమ్మభాషా ప్రాముఖ్యతను చాటుతాయి.

మరికొన్ని కవితల్లో కవి వయసుకి మించిన పదజాలాన్ని భావజాలాన్ని ప్రదర్శించడం పాఠకుల్ని నివ్వెరపరుస్తుంది. ఆపై ఆలోచింపజేస్తుంది. ఉదాహరణకు 'వాడికి సమర్పణ మయ్యా..' అనే కవితలో 'సంభోగం ఒక సుఖం/ అంటారు కానీ../ సంభోగం ఒకరికే సుఖమని తేలింది/ మరొకరి బ్రతుకు/ భారం కూడా అవ్వొచ్చని నా ద్వారా రుజువైంది' అనే ఆవేదనతోపాటు.. 'వేశ్య' అనే కవితలో 'చిరిగిన విస్తరినైనా/ వాడికోసం మళ్ళీ మళ్ళీ నన్ను నేను కుట్టుకుంటాను..' అనే వాక్యాలు ఆలోచింపజేస్తాయి. 'చావోన్నమః' అనే కవితలో 'ఒక్కోసారి సూర్యుడు పడమటన/ ఉదయిస్తాడేమో కానీ/ ఆ చావు మాత్రం మనని వదలదు/అరే నమ్ముతారా..?/ నేను అహర్నిశలు చెమటోడ్చి/ పోగుచేసిన సంపదలు/ చస్తున్నప్పుడు వెక్కిరించాయి' అనే మాటలు సృశాన వైరాగ్యంతోపాటు వేదాంత ధోరణిని తలపోస్తాయి.

ఆడదానిపై మగవాని పెత్తనాన్ని, పేదవానిపై ధనికుని దాష్టికాన్ని, మంచికి చెడుచేసే కీడును నిరసిస్తూ.. 'నిషేధి లా ఉన్న నిన్నటికి/ చితి అంటించి/ ఉషోదయాల్ని ఈ యుగానికి స్వాగతిద్దాం' అనే కవి జన చైతన్య కాంక్షను ప్రశంసిస్తూ, 'విప్లవ శ్రీ' కలంనుండి మరెన్నో సామాజిక స్పృహను రగిల్చే, అసమానతలను దహించే కవితాగ్ని చుక్కలు రాలాలని అభిలషిద్దాం.

కవిత

చెట్లకు కోడిగుడ్డు కాయించిన చాతుర్యం
 చిందించిన నిస్వార్థ స్వేదరుధిర చైతన్యం
 నూట నలుబది కోట్ల నిత్యసంతాన ధనం
 పదునాలుగు కోట్ల హెక్టార్ల స్వర్ణమాగాణం
 భారతచరిత వెలువరించిన బంగారు రంగుల తులాభారం
 గంగా గోదావరి జీవనదులు వెలయించిన
 సస్యశ్యామల కేదారం
 నిత్యావసర సరుకుల వినియోగాన్ని
 నిలువరించిన చిల్లర ద్రవ్యోబ్ధణం!
 ఉత్తర హిమశిఖరాలను ఉదారంగా
 అధిరోహించిన ఉల్లిపాయలు
 పర్వతాలనధిరోహించి
 పగలబడి నవ్వుతున్న పప్పు ధాన్యాలు
 రాము! ఓడదిగి రామంటున్న నూనె ద్రవ్యాలు
 బలవంతంగా బంగ్లాదిగి వస్తున్న బంగాళ దుంపలు!
 నిన్నగాక మొన్న కళ్ళు తెరిచిన నిరుపేద దేశాలు
 అంతర్యుద్ధాలతో అట్టుడుకుతున్న ఎడారి తునకలు
 రాచరిక వ్యవస్థలో రాణిస్తున్న చిరు చిరు రాజ్యాలు
 ఘన ప్రజాస్వామ్య మేడిపండు పాలనకు
 దిగుమతి నెనరులు
 పసిడి పంటలు పండించి గిట్టుబాటు ధర కోసం

ధరోల్బణం

- కలిపె రాజ్ కుమార్
 8125144729

గిలగిలా కొట్టుకొనే గిడసబారిన రైతు కుటుంబాలు!
 ధరోల్బణ ధాటికి తట్టుకోలేక కూలబడే దినసరి కూలన్నలు!
 ఏ ప్రాంతంలో ఏ పంట ఏమాత్రం దెబ్బతిన్నా!
 దిగుమతి దినుసులే దిక్కనే దైన్య పాలన!!
 పంట విభజన కాలనీలను పక్కాగా ప్రవచించి
 పటుతర ప్రణాళికలను పకడ్బందీగా రూపొందించి
 రైతన్నకు రాజ్యం రక్షణగా నిలబడితే
 ధరోల్బణం దిగిరాదా?
 ప్రగతి చోదక శక్తులను ప్రేరేపిస్తే
 పరావలంబన పారిపోదా??

ముంగార్లప్పుడొచ్చిన వాన

ఇబ్బడిగ్గూడా ఆవాసన కమ్మగొత్తాంది!
 పచ్చిగడ్డి కాలంలో...
 పచ్చిగడ్డి తిన్న ఆవులేనే ప్యాడకాళ్లు
 పచ్చగా ఆవాసన ఎంత కమ్మగొచ్చేదో?
 మడిగోసినప్పుడు కల్లంలోని వడ్లు
 కావు పట్టున్న ఆవాసన ఎంత కమ్మగుండేదో?
 చీనాచెట్లు పూతకొచ్చినప్పుడు
 తోటంతా తెల్లగా ఎంత గుమ్మట్లాడిత్తుందో?
 తేనీగలు సోపినప్పుడు
 తేనిపెట్టె నుండి కారే తేని
 నోట్లోకి కర్చుకొని గుటకలేత్తాంటే...
 పక్కనున్నోళ్ళ నోళ్ళు లోట్టలేనేవి!
 వాళ్ళని చూసి నా సంకలు గుడ్డుకునేటోన్ని!

కమ్మటి మాట

- కుంచె శ్రీ
 9908830477

మాలపున్నమనాడు కమురాసన
 శ్రీరామనవమికి పానకం వాసన
 మోళాళీకి రంగులాసన
 ఉగాదికి పచ్చడాసన
 ఒకటేమిటి సంవత్సరపోడుగునా
 ఎన్ని కమ్మనైనాసనలు పీలుస్తామో?
 కానీ...
 ఒక్క కమ్మటి మాట నోట రాకుందే?
 అమ్మా అనే కమ్మనిమాట
 నీయమ్మాలా బూతులా మారుతూ...
 ఎన్ని అల్లకల్లోలాలను సృష్టిస్తున్నామో?

మగ్గం బతుకు

- కాశీవరపు వెంకట సుబ్బయ్య
7382623397

నరసయ్య దిగువ మధ్య తరగతికి చెందిన చేనేత కుటుంబీకుడు. జీవితంలోని ఒడిదుడుకుల వల్ల హైస్కూల్ ఫైనల్ వరకు కూడా చదవలేనివాడు. అతని బాల్యమంతా ఖాళీ కడుపుల్లో మంచినీళ్లు త్రాగి బతికిన రోజుల్లో నిండిపోయింది. తెల్లని అన్నం మెతుకుల్ని ఎరగని జీవితం అతనిది. అరికెలు, కొర్రలు, జొన్నలు, రాగులే అతని ఆహారం. అవి కూడా అరకొరగానే ఆకలి తీర్చేవి. దుమ్ముధూళికి పెరిగి గాలికి ఎదిగి యవ్వనంలోకి అడుగుపెట్టిన వాడు నరసయ్య.

అతని బతుకుతెరువుకు మగ్గమే అదరువు అయింది. గంతకు దగ్గ బొంతలాగా అతని జీవితంలోకి నారమ్మ ప్రవేశించింది. ఆశలు, కోరికలు అంటే ఏమిటో తెలియని పేద మనస్తత్వం ఆమెది. కారం సంగటి పెట్టినా తిని, భర్తకు చేదోడు వాదోడుగా నిల్చింది.

సావకార్లు ఇచ్చిన నూలు తెచ్చుకొని, భర్త మగ్గం నేస్తంబే తాను రాట్నం వడికి బోట్లు చుట్టి భర్తకు ఇచ్చేది.

కష్టాలొచ్చినా బాధలొచ్చినా తట్టుకొని తనతో కల్పిపోయి ప్రేమానురాగాలు పంచే భార్య తన జీవితంలోకి వచ్చినందుకు నరసయ్య పరమానంద పడుతుంటాడు.

అలూమగలూ 24 గంటలూ పనిచేసినా కూటికీ, గుడ్డుకు ఇతరత్రా యింటి అవసరాలకు తప్ప భవిష్యత్తు అవసరాలకు ఏమి మిగల్చలేకపోయారు. కాలక్రమంలో ఒక కూతురూ, ఒక కొడుకూ పుట్టుకొచ్చి వారికి ఆర్థిక అవసరాలు పెంచారు.

నరసయ్య తన తల్లిదండ్రులకు తానొక్కడే సంతానం. ప్రేమాభిమానాలకేమీ కొడువ లేదుగాని, తిండి సంపాదించుకోవడమే గగనమైపోయిన కాలమది. ఒక్కగానొక్క కొడుకును చక్కగా చదివించి, సుఖంగా పెంచుకోవాలని ఉన్నా సాధ్యం కాలేపోయింది. తన తల్లిదండ్రులకు, చేనేత వస్త్రాలకు కాలం చెల్లిపోతున్న సమయం అది గనుక.

నరసయ్య తండ్రి సుబ్బరంగయ్య, తల్లి చౌడమ్మ కష్టం చేయడానికే పుట్టినట్లు ఓరుగా నేర్చుగా తన కుల వృత్తిన చేనేత పని చేసుకుంటూ, బతుకీడ్చుకుంటూ వస్తున్నారు.

లేక లేక కల్గిన కొడుకును అల్లారు ముద్దుగా పెంచడం కోసం భార్య భర్తలిద్దరూ పని రాక్షసులుగా మారిపోయారు. ఎంత చేసినా “గొర్రెతోక బెత్తెడే” అన్నట్లు ఉండేది వారి రాబడి. తినీ తినక అతి కష్టం మీద ఓ వెయ్యి రూపాయలు ప్రోగుచేసుకోగలిగారు. ఆ సొమ్ముతో సొంత ఇల్లును సొంత స్థలంలో నిర్మించుకోవాలని అనుకున్నారు. అద్దెకొంపలో అద్దెకడుతూ ఎంతకాలం వుంటామని, అదే సొంత ఇల్లు వుంటే భవిష్యత్తులో కొడుక్కు ఆదరువుగా ఉంటుందని తలచారు. ఊరికి చివరగా చేనేత కుటుంబాలు ఓ వంద దాకా వున్న చోట సెంటు స్థలం వంద రూపాయల వంతున ఓ ఐదు సెంటు స్థలం కొన్నారు. అందులో ఒకవైపు రెండు సెంటులో సిమెంటు రేకుల ఇల్లు కట్టుకొని మగతా మూడు సెంటులో వడుగు చేసుకోవడానికి ఖాళాగా వుంచుకున్నారు.

ఇంటితోపాటు ఖాళీగా వున్న స్థలానికి కల్పి కాంపౌండుగా ఆరు అడుగుల ఎత్తు ఉన్న నాపరాళ్ళ బండలను చుట్టూతా పాతుకొని కొత్త ఇంట్లో చేరేసరికి ఏనుగును ఎక్కినంత సంబరపడిపోయారు ఆ దంపతులు.

సుబ్బరంగయ్య తన కొడుకును ఆర్థిక స్థోమత లేక చదివించలేకపోయినా, చేనేత పనిలో దిట్టను చేశాడు. “చేతిలో విద్య వుంటే అన్నం ఉన్నట్లే” అన్నది సుబ్బరంగయ్య విశ్వాసం.

ఆ తరువాత ఏదీలా నిమ్మకంగా సాగిపోతుంది కాలం. కాలంతోపాటు జీవితం.

అదో... యిదో అనేసరికి నరసయ్య ఇరడై ఏండ్ల వయస్సుకొచ్చాడు.

ఒద్దిక, ఓర్పు ఉన్న అమ్మాయిని చూసి జత చేస్తే చివరిగా తాను, తన కొడుకు విషయంలో నెరవేర్చాల్సిన పని పూర్తి అవుతుందని ఆలోచించాడు సుబ్బరంగయ్య.

అదే విషయాన్ని భార్య చౌడమ్మతో అంటే ఆమె “కానీవయ్యా ఆ బాధ్యతా అయిపోతే మనం ఏమైనా పరవాలేదు. వాడికి ఒక తోడు కల్పించి ఒంటరితనం పోగొట్టిన వాల్లమవుతాం” అంది చౌడమ్మ.

తన సమీప బంధువుల ఇంట్లోనే నరసయ్యకు సరిగ్గా సరిపోయే అణుకువ, అందం వున్న నారమ్మతో మూడు ముకుళ్ళ వేయించాడు సుబ్బరంగయ్య. కానీ కట్నం ఇచ్చుకోలేని, తమకన్నా కష్టంగా సాగిపోయే కుటుంబ ఆమెది.

నరసయ్య తండ్రి సుబ్బరంగయ్య, కొడుకు సంసారం గాడిలో పడక ముందే పెళ్లి అయిన సంవత్సరంలోపే ఆకస్మాత్తుగా గుండెపోటు వచ్చి చనిపోయాడు. కష్టాల్లో, సుఖాల్లో, బాధల్లో, బాధ్యతల్లో కలిసి పంచుకొని బతికిన భర్త తన కండ్ల ఎదుటే మరణించడంతో చౌడమ్మ ఎడబాటును భరించలేక భర్త పోయిన నెలకే ఆమె కూడా జీవితాన్ని ముగించింది.

చూసూ, చూస్తూ ఉండగానే తల్లిదండ్రులు ఇద్దరూ దూరం కావడంతో నరసయ్య, తన జీవితం శూన్యం అయినట్లు అంధకారమైనట్లు భావించాడు. చిన్న పిల్లోడిలా బోరున ఏడ్చాడు నరసయ్య.

అంత పేదరికంలోనూ తన తల్లిదండ్రులు తాము పస్తులుండీ తనకు పెట్టి పెంచారు. కిందపడ్డే మన్నెతుందని, అమ్మ ఒడిలోనూ, నాన్న భుజాలపైనే మోశారు. అంత ప్రేమను పంచిన తన తల్లిదండ్రులకు తాను ఏమి చేయలేకపోయానని

గుండెలవిసేలా విలపించాడు. ఇక తాను ఒంటరినైపోయినట్లు అలవిగాని ఆవేదనకు గురైనాడు.

భర్త బాధను చూసి భరించలేకపోయింది భార్య నామ్మ. భర్తను తన గుండెలకు హత్తుకొని ఓదార్చింది.

“నువ్వు ఒంటరివి ఎప్పటికీ కావు. నేను నీకు కడదాకా తోడునీడగా ఉంటాను. నీ కష్టసుఖాలను పంచుకొని నీకు అండగా నిల్చుతాను. అధైర్యపడవద్దు” అంటూ ధైర్యం చెప్పి మళ్ళీ భర్తను మనిషిగా మార్చుకుంది.

ఆ షాక్ నుంచి బయటపడడానికి నరసయ్యకు చాలా కాలమే పట్టింది.

భార్య సహనానికీ, సమయసృష్టికి నరసయ్య మనస్సులోనే కృతజ్ఞతలు తెలుపుకున్నాడు.

ఆ తరువాత మూడేండ్లకు ఒక పాప, మరో మూడేండ్లకు ఒక బాబు పుట్టారు. జీవితంలో ఎదుగూ బొదుగూ లేకున్నా పిల్ల ఆలనా పాలనలో గతం గాయాలు మరుగున పడ్డాయి.

పిల్లలిద్దరూ ఎదుగుతున్నారు.

“కులవృత్తులకు కాలం చెల్లుతున్న సమయం. చేనేత దుస్తులు మిల్లు దుస్తుల పోటీకి నిలువలేక పోతున్నాయి. రాబోయే కాలంలో జీవితం గడ్డు పరిస్థితిని ఎదుర్కొవాల్సి రావచ్చు. కాబట్టి మన పిల్లల్ని చదివిద్దామయ్యా” అంది భర్తతో నారమ్మ ముందు చూపుతో.

నరసయ్యకు కూడా భార్య చెప్పింది నిజమే అనిపించింది. పిల్లలిద్దర్నీ బడిలో చేర్పించి భార్య భర్తలు బండ కష్టం మొదలుపెట్టారు.

ఆస్తి పెరుగుకున్న వయస్సు పెరుగుతుంది. నరసయ్యకు నలభైయేండ్లు పైబడినాయి. పాప శాంతి డిగ్రీ, బాబు మధు ఇంటర్ ఫైనల్ కు వచ్చారు.

పిల్లలిద్దరూ కుటుంబ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మసులుకుంటూ, ఏం పెడై అది తిని, ఏ గుడ్డలిస్తే అవి కట్టుకొని క్రమశిక్షణతో చదువుకుంటున్నారు. తమ తల్లిదండ్రులు తమ కోసం నిద్రాహారం మాని కష్టపడడం చూసి కావచ్చు.

పిల్లలు పెరిగి పెద్దయ్యే కొద్ది నరసయ్యలో ఆలోచనలు కారుమేఘాల్లా ముసుకుకున్నాయి.

తాను పిల్లలను చదివించడం తప్ప ఏమి మిగలబెట్టలేకపోయాడు. తండ్రి సంపాదించిన ఐదు సెంట్లు స్థలం, అందులో రెండు సెంట్లు రేకుల ఇల్లు మాత్రమే

ఉన్నాయి. అమ్మాయికి ఈ ఏడాదితో డిగ్రీ పూర్తై ఇరవై ఏండ్లు నిండుతాయి. మంచి సంబంధం చూసి పెండ్లి చేయాలి. అబ్బాయికి ఇంటర్ పూర్తవుతోంది. పై చదువులకు పంపాలి. చదివించకపోతే వాని బతుకు ఉట్టికీ స్వర్గానికీ లేకుండా పోతుంది. చేతులారా తామే చెడగొట్టినవాలమైపోతాం. అయితే ఏమి చేయాలి ఈ ఆలోచనల తీవ్రతను భార్యకు కూడా అంటించాడు నరసయ్య.

ఆమె మనస్సు కూడా ఆలోచనలతో బరువెక్కింది. ఓ రోజు గాంధీరోడ్డులో గంగాధరంతో మాట్లాడింది మొదలు నరసయ్య ఆలోచనలో వేగం పెరిగింది. నరసయ్య తండ్రి సుబ్బరంగయ్య స్థలం కొన్న నాటికి ప్రొద్దుటూరు పదిహేను ఇరవై వీధులకు మించలేదు. అయినప్పటికీ ప్రొద్దుటూరు ట్రిబీషు కాలం నాటికే మునిసిపాలిటీ అతికొద్ది కాలంలోనే ప్రొద్దుటూరు విశ్వంఖలంగా పెరిగి రాయలసీమలోనే అతిముఖ్య పట్టణంగా రూపుదిద్దుకుంది.

కడప జిల్లాలో ప్రొద్దుటూరు జనాభారీత్యా కడప కన్నా పెద్దది. కడప అధికార కేంద్రమైతే ప్రొద్దుటూరు వ్యాపార కేంద్రం. ఆయిల్ మిల్లులు, రైస్ మిల్లులు, కాటన్ మిల్లులతో విపరీతంగా విస్తరించింది. చుట్టుప్రక్కల ఉన్న గ్రామాల్ని తనలో విలీనం చేసుకుంటూ, నాలుగు వైపులా ఉన్న నాలుగు పంచాయితీల్ని కల్చుకొని నగరస్థాయికి చేరుకుంది.

బంగారం, బట్టల వ్యాపారంలో సెకండ్ బాంబేగాను, సాంస్కృతికంగా రెండవ మైసూరుగాను పేరుగాంచింది. ఒకవైపు ఫ్యాక్షన్ గొడవల్లో రక్తం పారుతుంటే మరోవైపు సాహిత్యసభలు, సమావేశాలు జరుగుతుండడం కూడా మరో ఆశ్చర్యకరమైన విశేషమే.

ప్రొద్దుటూరు చుట్టుప్రక్కల భారీ సిమెంట్ ఫ్యాక్టరీలు వెలవడడం వల్ల, వాటి ప్రభావం ప్రొద్దుటూరు పైబడి శరవేగంగా వ్యాపించడం వల్లా, ఒకప్పుడు ఊరు చివరి ఉన్న నరసయ్య ఇల్లు ప్రస్తుతం ఊరి మధ్య భాగమైంది.

వివిధ పనులపై రోజు ప్రొద్దుటూరుకు వచ్చిపోయే జనం యాభైవేలకు పైనే ఉంటుందని ఒక అంచనా. ఈ క్రమంలో అన్ని వ్యాపాలతోపాటు రియల్ ఎస్టేట్ వ్యాపార రంగం కూడా అనూహ్యంగా పెరిగిపోయి పదివేలు సెంట్ ధర ఉన్న స్థలం అనతికాలంలోనే పది లక్షలకు చేరుకుంది.

నరసయ్యను గాంధీరోడ్డులో కలిసిన గంగాధరం మరోసారి ఇంటికే వచ్చి కలిశాడు.

ప్రొద్దుటూరులో గాంధీరోడ్డునందున్న సాగర్ హోటల్ ప్లాట్ల త్రోకర్లు కలిసే ప్రధాన కేంద్రం, ఉదయం నుండి సాయంత్రం వరకు త్రోకర్లంతా అక్కడే గుమిగూడి వుంటారు. దీనివల్ల సాగర్ హోటల్ కూడా లాభాల బాల పడింది.

“ఏం నరసయ్య! నేను చెప్పిన విషయం ఏమాలోచించావ్!” గంగాధరం పలకరింపుగా ప్రస్తావించాడు.

“రా!రా! గంగాధరం కూర్చో! ఆ విషయం ఇంకా ఏమాలోచించలేదు” అన్నాడు నరసయ్య మామూలుగానే ఏ ఆత్యత కనపడనీయకుండా.

“చూడు ! నరసయ్య ఈ అతుకుల గతుకుల బతుకులు ఎంతకాలం అనుభవిస్తావు చెప్పు! మీరంటే మీ బతుకులు ఎలాగోలా వెళ్లతీసుకున్నారు. పిల్లల భవిష్యత్తన్నా బాగుచేయండి. ముసుగులో గుడ్డులాట ఎందుకుగాని నీ ఐదు సెంట్లు స్థలానికి సెంట్కు పదిహేను లక్షల వంతున ఐదు సెంట్లకు డెబ్బై ఐదు లక్షలు ఇప్పిస్తాను. పార్టీ రడీగా ఉంది. నాకు లక్షకు వెయ్యి రూపాయలు కమీషన్ ఇయ్యాలి. ముందే చెప్పాలి కదా. బాగా ఆలోచించి ఒక నిర్ణయానికి రా” అంటూ విషయం కుండ బద్దలు గొట్టినట్లు చెప్పాడు గంగాధరం.

మళ్లీ తనే “కూతురికి మంచి సంబంధం చూసి పెళ్ళి చేయవచ్చు. కొడుకును పై చదువులకు పంపవచ్చు. ఊరి వెలుపల కొత్తగా ఏర్పాటు అవుతున్న కాలనీలో ఇంతే స్థలాన్ని కొని అందమైన ఇల్లు కట్టుకోవచ్చు. ఆ స్థలం కూడా నేను కొనిపిస్తాను. నువ్వు కూడా ఈ మగ్గం బతుకు పదిలేసి మంచి సెంటర్లో గుడ్డల షాపు పెట్టుకొని దర్జాగా బతకవచ్చు. చాలీ చాలని బతుకుల నుండి బయటపడి నాణ్యమైన, గౌరవమైన జీవితాన్ని గడపవచ్చు. నువ్వు సరే అంటే ఇప్పుడే టోకన్ అడ్వాన్స్ తెచ్చి ఇస్తా ఏమంటావో చెప్పు” అంటూ ఊరించి చెప్పాడు గంగాధరం.

“నేను నా భార్య బిడ్డలతో ఆలోచించి ఏ మాటా రేపే సాగర్ హోటల్ వద్ద కలిసినప్పుడు చెబుతా. ఇప్పటికి వెళ్లిరా” అన్నాడు నరసయ్య.

గంగాధరం వెళ్లిపోతూ “బాగా ఆలోచించి ఒక మంచి నిర్ణయం తీసుకో. అది నీ జీవితానికి శుభోదయం కావాలి” అని నరసయ్యలో ఆశల పుట్టను రేపుతూ అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోయాడు గంగాధరం.

గంగాధరం వెళ్లిపోగానే నరసయ్య గతంలోకి జారుకున్నాడు.

“నాన్న నేను పుట్టినప్పుడు కొన్నాడు ఈ స్థలాన్ని. ఇంటి కాంపౌండులో తూర్పువైపు బండల వారగా పూలమొక్కలు, కూరగాయలు, ఆకుకూరలు వేస్తుంది నారమ్మ.

పడమర వైపు నాన్న నా చిన్నప్పుడే కరివేపచెట్టు, జామచెట్టు, మామిడి చెట్టు వేశాడు. అవి పెరిగి నాతోపాటే పెద్దవి అయ్యాయి.

పనిచేసి అలసినప్పుడల్లా ఆ చెట్టు క్రిందే మంచం వేసుకొని విశ్రాంతి తీసుకుంటాం భార్యభర్తలం.

అమ్మ నా చిన్నప్పుడు ఈ చెట్లకే ఉయ్యాల వేసి లాలాపాట పాడి నన్ను నిద్రపుచ్చేది. నా అనుభూతులు, నా అనుభవాలు అన్నీ ఈ ఇంటితోనే పెనవేసుకొని పోయాయి.. ఈ ఇల్లు అమ్మనాన్నల తీపిగుర్తు. ఇంత అనుబంధం ఉన్న ఇంటిని ఎలా అమ్మడం” నరసయ్య బాధతో నిట్టూర్చాడు.

భార్యను పిల్చి గంగాధరం చెప్పిన విషయం చెప్పి ఈ ఇంటిపై తనకు గల మమకారాన్ని వివరించ చెప్పాడు.

“నాకు కూడా ఈ ఇంటితో అనుబంధం ఇరవైవందేండ్లు తక్కువే కాదు. తిన్నా తినకపోయినా ఈ ఇల్లు తన కడుపులో దాచుకొంది. ఇల్లు అమ్మడం నాకు బాధనే, కాని ధనం, భూమి శాశ్వతంగా ఎవరి సొంతమూ కాదు. మనిషి అశాశ్వతమైనవాడు. అతనికి వాటితో ఎంతవరకు రుణానుబంధం ఉంటుందో అంతవరకే అతని దగ్గర ఉంటుంది. ఆ తరువాత అవి మరొకరి సొంతమవుతాయి. కాబట్టి మనం నిమిత్తమాత్రులం. ఆర్థిక అవసరాలే అన్ని మార్పులను నిర్ణయించేది” అని నారమ్మ వేదాంత ధోరణిలో ఉన్న వాస్తవాన్ని భర్తకు వివరించి చెప్పింది.

నారమ్మ అమాయకురాలే కాని అనుభవమనేది అన్ని జీవిత పాఠాలు నేర్పుతుంది. ఆ రాత్రి నరసయ్య ఎదురింటి విషయం భార్యభర్తల మధ్య చర్చకు వచ్చింది.

ఎదురింటి వెంకట్రామయ్య తన కులం వాడే. వరుసకు బావ అవుతాడు. నెమ్మదస్తుడు. మితభాషి, మంచివాడుగా పేరుంది. అతని కుమారుడు అనిల్ ఎం. టెక్. చేసి హైదరాబాదులో నెలకు ఏబై వేల జీతంతో ఉద్యోగంలో ఉన్నాడు.

ఆ అబ్బాయితే మన అమ్మాయికి సరిజోడిగా ఉంటుంది. పైగా అబ్బాయి వాళ్ల నాన్నలాగే మంచివాడు. ముక్కు ముఖం ఒడ్డా పొడవు చక్కగా ఉన్నవాడు. మన అమ్మాయి కన్నా ఐదేండ్లు పెద్దవాడు కూడా అని ఇద్దరూ ముచ్చటించుకున్నారు.

అలాగే తమ కొడుకు మధు ఇంటర్ అయిపోయాక ఎంసెట్ కోచింగ్ తీసుకొనే తాహత్తు లేక వార్తా పత్రికలో వచ్చిన మెటీరియల్ ఆధారంగా పరీక్ష రాస్తే ర్యాంక్ రాలేదు. మేనేజ్మెంట్ కోటా క్రిందైనా సీటు తీసుకొని వాని జీవితం బాగు చేయాలి. ఆలోచనల్లో పడ్డారు నరసయ్య, నారమ్మలు.

అరకడుపులతో, ముతక బట్టలతో ఎంతకాలం సాగదీయాలి జీవితాన్ని. నారమ్మ ఓపికతో ఎన్ని కష్టాలు అనుభవించింది. కనీసం ఈ వయస్సులోనైనా ఆమెను సుఖపెట్టాలి. ఇవన్నీ జరగాలంటే ఇల్లు అమ్మక తప్పదు అన్న దృఢనిశ్చయానికి వచ్చాడు నరసయ్య. వచ్చిందే తడువుగా గంగాధరం కోసం సాగర్ హోటల్ దగ్గరకు పోయాడు.

ప్రొద్దుటూరుకు తూర్పు భాగంలో కొత్తగా అందంగా రూపుదిద్దుకుంటున్న ఎస్టీఆర్ కాలనీలో ఐదు సెంటల్లో ఆధునిక భవనంలో ఖరీదైన దుస్తుల్లో, అలంకరింపబడిన పూజగదిలో, నరసయ్య తల్లిదండ్రులైన సుబ్బరంగయ్య, చౌడమ్మల చిత్రపటానికి పూలమాల వేసి నమస్కరిస్తున్నారు నరసయ్య, నారమ్మలు.

“అమ్మా కాలేజీకి టైమ్ అయిపోతాంది. క్యారియర్ ఇయ్యమ్మా” అంటూ కొత్తగా కొన్న బైక్ దగ్గర నిలబడి మధు వెయిట్ చేస్తూ కేక వేశాడు. తాను చదువుతున్న వాగ్దేవి ఇంజనీరింగ్లో ఐదు నిమిషాలు లేటైనా గేట్కు తాళం వేస్తారని వాడి భయం.

కూతురు అత్తగారి ఇంటికి పోవడానికి అన్ని సర్దుకొని అమ్మానాన్నలకు చెప్పడానికి ఎదురుచూస్తూ వుంది.

అల్లుడు అనిల్ మామగారు తీయించిన మోటార్ బైకు దగ్గర నిలబడి భార్యను ఎక్కించుకొని తన యింటికి పోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

నరసయ్య మొన్ననే కొన్న టి.వి.ఎస్. మోపెడ్ దగ్గరకు క్యారియర్తో వచ్చాడు. ప్రొద్దుటూరు శివాలయం సెంటర్లో ఏర్పాటు చేసుకున్న సొంత గుడ్డల షాపుకు పోవడానికి.

నారమ్మ, అల్లుడిని కూతురిని కొడుకుని, భర్తను పంపించి తాను టి.విలో కొత్త సీరియల్ చూడడానికి ఇంట్లోకి నడిచింది.

జీవితం రాట్నం లాంటిది. కాల ప్రభావంతో క్రింద ఉన్నవాడు పైకి, పైన ఉన్నవాడు క్రిందకు మారుతుంటాడన్న విషయం తెలిసిందే కదా! ♦

శ్రామిక నవల 'జేజివ్వ'

- రాచపాళెం చంద్రశేఖర రెడ్డి
9440222117

“మన సమాజంలో ఈ (ఆర్థిక) అంతస్తులు ఉల్లిపాయ పొరలాగ ఒకదానిమీదొకటి నిర్మించబడి ఉంది. దాని నెవరు నిర్మించారో తెలియదు. ఆర్థికమైన అంతస్తులతోబాటు కులాలకు సంబంధించిన అంతస్తులు కూడా హెచ్చు అంతస్తులు పెంచుకొని ఈ దేశస్తులు ఒకరితో ఒకరు లేకుండా వున్నారు. లేనిపోని ప్రతిష్ఠలను పెంచుకొని బాధపడుతున్నారు.” (జేజివ్వ).

పాటూరి రాజగోపాలనాయుడు తెలుగు రాజకీయ నాయకులలో పెద్దల తరానికి చెందినవారు. ఎన్.జి. రంగా అనుయాయులు, నీతి, నిజాయితీలకు మారుపేరు. రాజన్నగా ప్రజల చేత పిలిపించుకున్నారు. రాయలసీమలో చిత్తూరు జిల్లాలోని దిగువ మాఘం వాసి. ఆయన సాహితీపరుడు కూడా. కవి, పరిశోధకుడు, విమర్శకుడు, నవలా, నాటక రచయిత, ఆయన రచనలలో ఒకటి 'జేజివ్వ' నవల, జేజివ్వ సాంఘిక నవల. ఇది 1995లో అచ్చయింది అయితే ఈ నవలలో కథాకాలం ఇంకా ముందరి కాలానికి చెందినది. ఆయన ఈ నవలను ఎప్పుడు రాశారో కూడా తెలియడం లేదు. ఈ నవలలోని అంతర్గత ఆధారాల ద్వారా ఈ నవల కథాకాలం గుర్తించవచ్చు. ఈ నవల రాయలసీమ గ్రామాలలో జీవించే కష్టజీవులు, పేదవాళ్ళూ అయిన ఒక జేజివ్వ, ఒక మునిమనమల జీవిత కథ.

చిత్తూరు జిల్లాలో పడమటి వైపు పాకాల సమీపంలోని ఎల్లంకివారి పల్లె. ఆ ఊళ్ళో కన్నయ్య అనే ఒకే ఒక మోతుబరి

ఉన్నాడు. మిగిలిన వాళ్ళంతా చిన్న రైతులూ, పేదవాళ్ళూ. కన్నయ్యది మిద్దె ఇల్లు, తక్కిన వాళ్ళవి గుడిసెలు కన్నయ్య భార్య తులశమ్మ, వాళ్ళ కుమారుడు గోపి, కన్నయ్య చెల్లెలు వనజాక్షమ్మ. బావమరది కామాక్షయ్య హైదరాబాదులో ఉంటారు. చిన్న వ్యాపారం చేస్తుంటారు.

రాఘవమ్మకు డెబ్బై ఏళ్ళు. ఆమె తల్లి చిన్నప్పుడే కన్నుమూసింది. ఆమె తండ్రి ఆమెను ఒక పనికిరాని వాడితో పెళ్ళి చేసి, కన్నుమూశాడు. భర్త సోమరిపోతు తాగుబోతు. రాఘవమ్మకు నరకం చూపించి అతడు అర్ధాంతరంగా చనిపోయాడు. ఆమెకు ఒక కూతురు. పెళ్ళయింది. ఆమె కుమార్తెకూ ఆడ పిల్లలు పుట్టారు. పెద్దమ్మాయికి ఒక కొడుకు పుట్టాడు. అతను రాములు రాఘవమ్మ భర్త చనిపోయినప్పుడు కూతరు తరపు బంధువులంతా అంత్యక్రియలకు వస్తూ రైలు ప్రమాదంలో అందరూ మరణిస్తారు. ఆ మనవడు రాములు మాత్రం బతికాడు. రాఘవమ్మ ఆ మునిమనవడు రాములను తెచ్చి పెంచుకుంటుంది. ఈ యిద్దరి కథే ఈ నవల. రాములు ప్రాథమిక పాఠశాలలో మూడోతరగతి చదువుతూ ఉంటాడు. రాఘవమ్మకు పూట గడవడం కష్టంగా ఉంటుంది, అయినా కూడా మనవడిని బాగా చదివించాలను కుంటుంది. కన్నయ్య దగ్గరకి పోయి తన మనవడిని పట్నంలో ఎక్కడైనా చేర్పించాలనుకుంటుంది. ఆయన చదువు మాన్పించి సేద్యగాడుగా పెట్టమంటుంది. విధిలేక ఆమె రాములును సేద్యగాడుగా పెడుతుంది.

ఒకసారి వనజాక్షమ్మ, కామాక్షయ్య ఊరికి వచ్చి రాములును పనిమనిషిగా హైదరాబాదుకు తీసుకొనిపోతారు. కన్నబిడ్డలాగా రాములను చూసుకుంటామని, రాఘవమ్మకు నెలకు ఇరవైఅయిదు రూపాయలు పంపిస్తామని చెబుతారు. రెండు నెలలు పంపి తర్వాత మానేశారు. రాములుకి నరకం చూపించారు. తిండి లేదు. కొట్టి తిట్టి, దొంగతనం నేరం మోపారు. ఈ బాధలు అనుభవించలేక రాములు ఇంట్లోంచి వచ్చేసి ఒక బస్టాండులో సరుకులు మోస్తూ బతుకుతాడు, మనవడి నుంచి సమాచారమే లేకపోవడంతో రాఘవమ్మ రైల్వేకి హైదరాబాదుకు వస్తుంది. అతికష్టమీద కామాక్షయ్య ఇంటికి చేరుకుంటుంది. వనజాక్షమ్మ నిర్లక్ష్యంగా మాట్లాడి తలుపు మూసేసుకుంటుంది. రాఘవమ్మ వీధిన పడి నడుస్తూ ప్రమాదంలో కన్నుమూస్తుంది. రాములు అవ్వను చూడాలని ఎల్లంకివారిపల్లెకు వచ్చి, అవ్వ కనబడక, తనకోసం హైదరాబాద్ వెళ్ళిందని తెలిసి కుప్పకూలిపోతాడు.

పేదరికం మానవజీవితాన్ని ఎలా విషాదాంతం చేస్తుందో ఈ నవల బలమైన వ్యాఖ్యానాలతో చిత్రించింది. ఈ నవల కథాకాలం అంతర్గత ఆధారాల ద్వారా 1960ల నాటిదని నిర్ణయించవచ్చు. రాఘవమ్మ తన గ్రామానికి సమీపంలో ఉన్న రైల్వే స్టేషనుకు పోయి నాంపల్లికి టికెట్టు కొని రైల్వేకుతుంది. సాధారణ తరగతి టికెట్టు అప్పుడు 12.00 రూపాయలు నాంపల్లి నుండి కామాక్షయ్య ఉండే దోమల్ గూడకు రిక్షాఛార్జి 2.00 రూపాయలు. అప్పటికి ఆటోలు లేవు. కామాక్షయ్య ఇల్లు రెండంతస్తుల మేడ. పై అంతస్తుకు బాడుగ నెలకు 500.00 రూపాయలు. పదేళ్ళ క్రితం ఆ యింటి స్థలం చదరపు గజం మూడు రూపాయలు, కథాకాలం నాటికి 50.00 రూపాయలయింది. ఇల్లు కట్టినప్పుడు లక్షరూపాయలు ఖర్చయ్యాయి. కథాకాలం నాటికి మూడు లక్షల విలువ కామాక్షయ్య రాయలసీమ వాసి, హైదరాబాదులో చిన్న వ్యాపారి. ఎల్లంకివారిపల్లెలో పాఠశాల లేదు. పక్కనే ఉన్న గొల్లవల్లి పాఠశాలకు రాములు, గోపి నడిచిపోయి చదువుకుంటున్నారు.

ఆధారాలను పెట్టుకొని ఆలోచిస్తే ఈ నవలకు కథాకాలం ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ఒక పదేళ్ళకాలం అయ్యుంటుందని చెప్పవచ్చు. అప్పటికి రాఘవమ్మ వయస్సు డెబ్బైఏళ్ళు. అంటే ఆమె పందొమ్మిదో శతాబ్దం చివర్లో పుట్టి ఉంటుంది. గుర్రం జాషువ, వంటివారు

పుట్టిన కాలం కావచ్చు. అయితే ఈ నవలలో ఆ కాలం పరిణామాలేవీ ప్రత్యక్షంగా గానీ, పరోక్షంగా గానీ ప్రస్తావనకు రావు.

రాఘవమ్మ పేదరికంలో పుట్టి, పేదరికంలో బతికి పేదరికంలోనే కన్నుమూసింది. ఆర్థిక దుస్థితికి ఈ శ్రమ జీవి బలైపోయింది. శ్రమించే మనిషికి సౌఖ్యం లభించకపోవడం విషాదం. రాఘవమ్మ త్రామిక వర్గానికి చెందిన మహిళ ఈమెకు భక్తిమెందుగా ఉంది. రచయిత కూడా ఆధ్యాత్మిక వాది కావడం వల్లనేమో నవల ప్రారంభంలో రాఘవమ్మలోని శ్రీకృష్ణ భక్తిని బలంగా చెప్పారు. ఆమె ఉదయం లేవగానే కన్నూరి తిలకం అనే శ్లోకం పాడుతూ లేస్తుంది. నవల ప్రారంభమే అలా మొదలవుతుంది. ఆమె ఆ ప్రార్థన ఎందుకు చేస్తుందో రచయిత చెప్పారు. ఆ ప్రార్థన ఆమెకోసం కాదు ఆమె మనవడి క్షేమంకోసం, పేదరికం వల్ల కలిగిన బాధను మరచిపోవడానికి కర్మసిద్ధాంతం పనికి వస్తుందని కూడా రచయిత చెప్పారు. “దైవారాధన వారి మనస్సుకు శాంతి చేకూరుస్తుంది. అందుకనే ఆమె ఎప్పుడు బాధ కలిగినా కృష్ణుని తలచుకుంటుంది” అని చెప్పారు. అయితే రాఘవమ్మ జీవిత పరిణామాలను, సామాజిక పరిణామాలను వ్యాఖ్యానించే టప్పుడు రచయిత ప్రగతిశీల మార్గంలో హేతుబద్ధంగానే మాట్లాడారు.

దురదృష్టవంతులైన నారీమణులు ఈ భూమిలో లక్షలాది మంది ఉన్నారు” “దేశంలోని లక్షలాది పేద జనాలు ఆజన్మాంతం అలాగే పనిచేయాలి. లేకుంటే పొద్దుగడవదు, కడుపు నిండదు.” “రాములు వంటి వారి దుస్థితికి కారకులెవ్వరు? వనజాక్షమ్మ, కామాక్షయ్య కావచ్చు, కానీ అంతకంటే ముఖ్యమైనవి ఆర్థిక పరిస్థితులు. ఈ పరిస్థితులు మారేవరకు వారికి ఈ కష్టాలు తీరవు” ఇలాంటి వ్యాఖ్యలు ఈ నవలలోని అభ్యుదయ స్వభావాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి

రాఘవమ్మ పేదరికంతో సహజీవనం చేసింది. కాని దిగులు పడలేదు. పోరాటం చేసింది. మధ్య తరగతి వంకరబుద్ధలు కామాక్షయ్య, వనజాక్షమ్మల రూపంలో క్రింది తరగతికి చెందిన రాఘవమ్మ, రాములను బలి తీసుకుంది మనవడిని వెతుక్కుంటూ ఆమె హైదరాబాద్ వెళ్ళింది. అవ్వను వెతుక్కుంటూ రాములు సొంతూరికి వచ్చాడు. ఇద్దరూ కలుసుకోకుండానే ఎక్కడివాళ్ళక్కడ కుప్పకూలడం విషాదం పేదవాళ్ళు ఎవరికీ పట్టనివాళ్ళు” అన్న రచయిత వ్యాఖ్య

కవిత

నేనెపుడో కవిత్వాన్ని...

- మెట్టానాగేశ్వరరావు

9951085760

అక్షరం పిట్టలాగ ఎగిరెళ్లి

చేలో నాట్లు వేసే

కూలీల కష్టజీవితాన్ని ముక్కున కరచుకు రావాలి!

రోజూ చెమటచీర కట్టుకొచ్చి

దుమ్ముదుప్పట్లు కప్పుకున్న రోడ్లను

తళతళ అద్దాల్లా మెరిపించే

పూడ్చే అమ్మాయిలా వుండాలి!

సారెమీద

గుండ్రంగా తిరిగే మట్టిముద్దను

చేతివేళ్ల నేర్పుతో

వంపుసొంపుల కూజాలా మార్చినంత కళగావుండాలి!

తెగిన చెప్పుని

అపురూపంగా చేతుల్లోకి తీసుకుని

మరికొన్ని అడుగులకు

దాన్ని కుట్టి ఇచ్చే చర్యకారతాలాగుండాలి!

కవిత్వం

పొలాలగట్ల మీద తిరుగుతూ

అప్పుల తలపాగా చుట్టుకున్న

రైతు బాగుకోసం తపించాలి!

కవిత్వమంటే

ఏనీ గదికాదు

ఎండ నిప్పులా మండుతున్నా

శ్రమజెండాలు ఎగరేసే ప్రతి మనిషీ కవిత్వమే!

కవిత్వాన్ని చదివితే

అందులో మనుషులుండాలి

వాళ్లు తప్పుకుండా

ఈ దేశనిర్మాణంలో పునాదులు తవ్విన వాళ్లెవుండాలి!

అలాగైతే నేనెపుడో కవిత్వాన్ని

చాన్చాళ్లు.

చాకిరేవు బండమీద బతుకునుదికాను మరి! ◆

తొలిపేజీలలోనే ఈ నవలా వస్తువును దాని రూపురేఖలను ధ్వనిస్తుంది. అక్కడే రాఘవమ్మను జీవన్ముతురాలు అని నిర్వచించారు రచయిత. నవల కథాకాలం నాటికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి రెండు దశాబ్దాలు అవుతున్నది. అయినా దారిద్ర్య నిర్మూలన జరగలేదు, ఈ వాస్తవానికి ఈ నవల అక్షర రూపం పల్లెల్లో బతకలేక పట్నాలకు ప్రజల వలసపోతారు. అక్కడా బతుకు దుర్భరమైతే బతుకు విషాదమే. రాములు జీవితం అలాగే అయింది. “ఏ తిండికోసం అతడు హైదరాబాద్ కు వచ్చాడో ఆ తిండి ఇప్పుడతనికి కరువవుతూ వున్నది” అన్నది రచయిత వ్యాఖ్య. 1934లో శ్రీశ్రీ ‘బాటసారి’ కవితలో వర్ణించిన వలసబతుకుల విషాదం ‘జేజువ్వ’ నవలలో కథాకృతి దాల్చింది.

రాఘవమ్మకు తన మనవడిని బాగా చదివించాలని ంది, శక్తి లేదు, రాములుకు బాగా చదువు కోవాలని ఉంది పరిస్థితి అనుకూలించలేదు. కన్నయ్యను ఆశ్రయించింది. అతను ఏవో సాకులు చెప్పి తప్పించుకున్నాడు. ఆయన కొడుకు గోపిని చదివిస్తున్నాడు. రాములుకు మాత్రం చదువెందుకు, సేద్యానికి పెట్టు అన్నాడు. చదువుకున్నోళ్ళకు ఉద్యోగాలు రావడం

లేదంటాడు. తన కొడుకును ఎందుకు చదివిస్తున్నట్లు, ఉన్నవాళ్ళకు ఒక నీతి, లేనివాళ్ళకు ఇంకో నీతి. ఈ పరిణామం శ్రీశ్రీ ‘భిక్షు వర్షియసి’ ని తలపిస్తుంది.

ధనవంతులలో లేని మానవత్వం, దయ, జాలి వంటి మానవీయ గుణాలను సామాన్యులలో చూడడం అభ్యుదయ సాహిత్య సంస్కారం, తమ సొంత బిడ్డలాగా చూసుకుంటామని రాములును హైదరాబాదుకు తీసుకుపోయిన కామాక్షయ్య దంపతులు, అతనిని హింసించి దొంగను చేసి, ఇంట్లోంచి పారిపోయ్యేట్లు చేస్తే, బస్టాండు దగ్గర టీ కొట్టు పెట్టుకున్న నరసయ్య అతనిని కాపాడతాడు. ఆడుకున్నాడు

తెలుగులో గ్రామీణ జీవితం వస్తువుగా వచ్చిన నవలల్లో ‘జేజువ్వ’ ఒకటి. ఈ నవల ప్రచురణ జరిగే సమయానికి (1995) తెలుగు సాహిత్య వాతావరణం పూర్తిగా మారిపోయి ఉండడం వల్లనేమో, పాఠకులు, విమర్శకులు పట్టించుకున్నట్లు లేదు. కానీ విస్తృతంప దగిన నవల కాదు. ఆర్థిక సమానత్వ ప్రతిపాదక నవల ‘జేజువ్వ’. ◆

సంపద - వారసత్వం

- ప్రభాత్ పట్నాయక్

పెట్టుబడిదారుడు తన వారసుడికి సంపదను తన తదనంతరం కట్టబెట్టగలగడం అనేది ఆ వ్యవస్థ మనుగడకు అత్యంత కీలకం అని తరచూ భావిస్తూ వుంటారు. అటువంటిదానికి అవకాశం గనుక లేకపోయినట్లైతే పెట్టుబడిదారుడు ముందుకు పోవడానికి ప్రోత్సహించే అంశం వేరే ఏదీ ఉండదని, అప్పుడు ఆ వ్యవస్థ తన చురుకుదనాన్ని కోల్పోతుందని వారు అనుకుంటారు. ఇంతకన్నా అవాస్తవికమైనది మరొకటి ఉండదు. నిజానికి బూర్జువా వర్గం ఆస్తి హక్కును కలిగివుండడాన్ని సమర్థించుకోవడానికి చేసే వాదనలకు వారసత్వం ద్వారా ఆస్తి సంక్రమించడం అనేది విరుద్ధం.

పెట్టుబడిదారులకు కొన్ని అరుదైన లక్షణాలు ఉంటాయని, వాటిని వినియోగించగలిగితేనే దేశం సంపద్యంతం అవుతుందని, అందువలన ఆ లక్షణాలను వినియోగించు కోవడానికి వీలుగా పెట్టుబడిదారులకు తగిన ప్రతిఫలం ముట్టాలని పెట్టుబడిదారీ ఆస్తి హక్కును సమర్థించేవారు చెప్తారు. ఆ “అరుదైన లక్షణాలు” ఏమిటో స్పష్టంగా చెప్పే విషయంలో మాత్రం ఈ సమర్థకుల మధ్య ఏకాభిప్రాయం లేదు. ఉత్పత్తి జరిగే క్రమాన్ని పర్యవేక్షించడంలో

ఆ ప్రత్యేక లక్షణం ఉంటుందని అనుకుందామా అంటే ఆ పనిని జీతానికి పని చేసే సూపర్వైజర్లు చేస్తారు. అందుకు గాను వారికి జీతాలు ముడతాయే తప్ప లాభాలలో వాటా ఏమీ దక్కదు (ఆ కంపెనీలో వారికి షేర్ల రూపంలో కొంత ఆస్తి ఉంటేనే తప్ప). “పరిశ్రమలను నడిపేది పెట్టుబడిదారులు కాదు, ఆ పని వ్యవస్థీకృత సాంకేతికత ద్వారా జరుగుతుంది” అని జాన్ కెన్నెత్ గాల్బ్రియత్ అన్నారు.

పెట్టుబడిదారులకు వుండే “వేటాడే జంతు ప్రవృత్తి” (యానిమల్ స్పిరిట్స్) గురించి కీన్స్ ప్రస్తావించాడు. పోనీ, అదే వారి ప్రత్యేక, అరుదైన లక్షణం అని అనుకుందామా అంటే ఆ లక్షణం ఎంత మొత్తాన్ని పెట్టుబడిగా పెడతాడో దానిని నిర్ణయిస్తుంది తప్ప అసలు ఆ పెట్టుబడిదారుడికి ఆ సంపద ఎలా వచ్చిందో, అది ఆస్తి ఏవిధంగా అయిందో వివరించదు.

పెట్టుబడి పెట్టడం ద్వారా పెట్టుబడిదారుడు రిస్క్ తీసుకుంటాడు గనుక అతనికి ఆ ప్రతిఫలం ముట్టాల్సిందే అని వాదించేవారున్నారు. కాని నిజానికి రిస్క్ తీసుకునేది పెట్టుబడిదారుడు కాదు. బ్యాంకుల ద్వారా పోగుబడిన ఇతరుల సొమ్ము ఆ పెట్టుబడిదారుల దగ్గరకు చేరుతుంది. దానిని అతడు

పెట్టుబడి పెడతాడు. ఆ వెంచర్ గనుక దెబ్బ తింటే దాని పర్యవసానం అనుభవించేది ఆ ఇతరులే. అయితే ఈమధ్య కాలంలో ప్రభుత్వాలు ఆ బ్యాంకులను ఆదుకోడానికి నిధులు వెచ్చిస్తున్నాయి. అలా వెచ్చించడం అంటే ఆ రిస్క్ ప్రభుత్వం తీసుకుంటోందని భావించాలి. అంటే సమాజమే ఆ రిస్క్ తీసుకుంటున్నట్టు అవుతుంది తప్ప పెట్టుబడిదారుడు కాదు. అంటే రిస్క్ తీసుకునే గుణం పెట్టుబడిదారుడికి లేదు.

పెట్టుబడిదారుడు తన ఆదాయాన్ని ఊరికే ఖర్చు చేసేయకుండా పొదుపు చేసి కూడబెట్టి దానిని పెట్టుబడిగా పెడతాడు. ఆ విధంగా ఖర్చు చేయకుండా త్యాగం చేశాడు గనుక అతగాడికి ప్రతిఫలం ముట్టాల్సిందే అని కొందరు వాదిస్తారు. త్యాగం అంటే ఏమిటి? అన్న తాత్విక చర్చ లోకి పోవసరం లేకుండానే ఆ వాదనను తిప్పికోట్టవచ్చు. పెట్టుబడి నుండి పొదుపు వస్తుంది తప్ప పొదుపు నుండి పెట్టుబడి రాదు. పరిశ్రమల్లో అంతవరకూ పూర్తి సామర్థ్యాన్ని వినియోగించుకోకుండా ఉన్న సందర్భాల్లో ఆ సామర్థ్యాన్ని మరింత ఎక్కువగా వినియోగించుకోవడానికి అదనంగా పెట్టుబడి పెడతారు. ఆ పెట్టుబడి చలామణి అయ్యే క్రమంలో పొదుపుకు కావలసిన ధనం సమకూరుతుంది. ధరలు పెరిగి కార్మికుల నిజ వేతనాలు పడిపోయినపుడు అలా చౌకగా కార్మికుల శ్రమను పొందగలిగినందు వలన పెట్టుబడిదారుల వద్ద పొదుపుకు ధనం సమకూరుతుంది. అనేకమంది అనేక కారణాల రీత్యా పొదుపు చేస్తారు. అలా చేయడమే “త్యాగం” అయినట్టు పరిగణించడం, అందుకు వారికి ప్రతిఫలం ముట్టాలని అనడం పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ నడిచే విధానానికి సరిపడని వాదన.

పెట్టుబడిదారులు ధైర్యశాలురని, అందుచేత కొత్త కొత్త ప్రక్రియలను ప్రవేశ పెట్టగలరని, అటువంటి “ధైర్యం” కొద్దిమందికే ఉంటుందని, అందుకే వారికి తగిన ప్రతిఫలాన్ని ముట్టజెప్పాలని మరొక వాదన ఉంది. అయితే, ఎటువంటి కొత్త ప్రక్రియనూ ప్రవేశ పెట్టకుండా సాధారణ పునరుత్పత్తినే కొనసాగించినా కూడా పెట్టుబడిదారుడి వద్ద ఉండే ఆస్తి లాభాలను తెచ్చిపెడుతూనే వుంటుంది. అందుచేత ఈ వాదన కూడా చెల్లదు.

అయితే, పెట్టుబడిదారుడికి ఆస్తి ఎలా సమకూరిందన్నది కాని, లాభం ఎందుకివ్వాలన్నది కాని ప్రస్తుత చర్చనీయాంశం కాదు. పెట్టుబడిదారులకు కొన్ని అరుదైన లక్షణాలు ఉంటాయని, అందువలన వారి వద్ద ఆస్తి పోగుపడడం గాని, వారికి లాభం చేకూరడం గాని సమర్థనీయమేనన్న వాదనలు సరైనవే అని మాటవరసకు అనుకుందాం. అటువంటి ప్రత్యేక లక్షణాలు ఏవీ లేకున్నా వారి వారసులకు ఈ ఆస్తి వారసత్వంగా సమకూరడాన్ని ఏ విధంగా సమర్థిస్తారు? అట్లా సమర్థించడం ద్వారా పెట్టుబడిదారుడికి ప్రత్యేక లక్షణాలు వుంటాయన్న వాదనను పరోక్షంగా తిరస్కరించినట్టు అవుతుంది కదా? కనుక వారసత్వం ద్వారా ఆస్తి సమకూరడం అనేది పెట్టుబడిదారుడు ఆస్తి కలిగి వుండడాన్ని సమర్థించే వాదనలను పూర్వపక్షం చేస్తుంది.

ఒక వాదన ఇంకా ఉండిపోయింది. పెట్టుబడిదారుడికి గనుక ఆస్తిని తన వారసులకు బదలాయించే హక్కు లేకపోతే అతగాడు తన ప్రత్యేక లక్షణాలను ప్రదర్శించడానికి ప్రోత్సాహకం అంటూ (ఇన్సెంటివ్) ఏదీ ఉండదు కదా అన్నదే ఆ వాదన. అయితే ఈ వాదన నిజానికి వారసత్వాన్ని సమర్థించేదిగా కాక, పెట్టుబడిదారుడి బ్లాక్ మెయిల్ ను సమర్థించేదిగా ఉంది. “వారసత్వ హక్కును గనుక అంగీకరించకపోతే నా ప్రత్యేక లక్షణాలను బైటపెట్టను” అని పెట్టుబడిదారుడు సమాజాన్ని బెదిరించినట్టు ఉంది ఈ వాదన. నైతికంగా ఈ వాదన సమర్థనీయం కాదు. పైగా ఇది తర్కానికి నిలిచేది కాదు. వారసత్వ హక్కు లేనట్లయితే సమాజంలో సృజనాత్మకత లేకుండా పోతుందా? చొరవ లేకుండా పోతుందా? నూతన ఆవిష్కరణలు లేకుండా పోతాయా? నాకు వారసత్వ హక్కు లేకుండా పోయిందని ఒకడు తన చొరవను, సృజనను ప్రదర్శించడం మానుకుంటే, అతనికి బదులు ఆ లక్షణాలను ప్రదర్శించే మరో వ్యక్తి ముందుకు వస్తాడు- అతగాడికి ఎటువంటి వారసత్వమూ సంక్రమించకపోయినా సరే (మార్కెట్లో పోటీ ఉంటుంది కదా). అందుచేత బూర్జువా తర్కం ప్రకారం చూసినా, వారసత్వ హక్కుకు ఎటువంటి తార్కిక సమర్థనా లేదు.

అందుచేతనే, పెట్టుబడిదారులకు పూర్తిగా అనుగుణంగా

ఉండే ప్రస్తుత నయా ఉదారవాద శకంలో కూడా అనేక పెట్టుబడిదారీ దేశాల్లో వారసత్వ పన్ను చాలా ఎక్కువ శాతంలో విధిస్తున్నారు. జపాన్ లో వారసత్వ పన్ను 50 శాతం. అమెరికాలో కూడా 40 శాతం ఉంది. చాలా యూరోపియన్ దేశాలలో 40 శాతం వరకూ ఉంది. ఈ పన్నును ఎగ్గొట్టేవాళ్ళూ ఎక్కువగానే ఉన్నప్పటికీ, వారసత్వ పన్ను ఉండాలనే సూత్రాన్ని మాత్రం విస్తృతంగానే ఆమోదిస్తున్నారు.

మన దేశంలో మాత్రం ఒక వైపు ఆర్థిక అసమానతలు విపరీతంగా పెరిగిపోతున్నా, సంపద పన్ను గాని, వారసత్వ పన్ను గాని ఉన్నట్టు గట్టిగా చెప్పుకోడానికి లేదు. ఈ విషయమై పబ్లిక్ లో ఎటువంటి చర్చ కూడా జరగడంలేదు. రాజ్యాంగం మనకు సమాన అవకాశాలను కల్పిస్తామని హామీ ఇచ్చినా, చాలా మంది దృష్టిలో సమాన అవకాశాలు అనేవి ఆచరణలో సాధ్యంకాని ఒక కలగానే ఉంది. అందుచేత ఆ విషయాన్ని విడిచిపెట్టి తమ దుర్భర పరిస్థితుల నుండి ఎంతోకొంత ఊరట కలిగించే సహాయ చర్యలనే వారు కోరుకుంటున్నారు. కాని ప్రజాస్వామ్యం మనగలగాలి అంటే సమాన అవకాశాలు ఉండితీరాలి (ఇది పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఉండగా సాధ్యం కాదు). సమాన అవకాశాలు కల్పించే వైపుగా అడుగు పడాలంటే సంపదలో ఉన్న అసమానతలను తగ్గించడం, వారసత్వం ద్వారా సంపద సంక్రమించే సూత్రాన్ని రద్దు చేయడం మొదటి మెట్టు అవుతుంది.

దీనివలన ఒనగూడేదేమిటో కొన్ని అంకెల ద్వారా వివరించవచ్చు. 2019లో మన దేశంలో ప్రైవేటు వ్యక్తుల వద్ద ఉన్న సంపద విలువ సుమారు రూ.945 లక్షల కోట్లు అని అంచనా వేశారు. ఇందులో అత్యంత సంపన్నులు ఒక శాతం మంది వద్ద 42.5 శాతం సంపద ఉంది. అంటే అది సుమారు రూ. 400 కోట్లు. దీని మీద కనీసం 2 శాతం సంపద పన్ను విధించినా దానివలన రూ.8 లక్షల కోట్లు వస్తుంది (ఎలిజబెత్ వారెన్ అమెరికా అధ్యక్ష పదవికి పోటీలో ఉన్న కాలంలో ఆమె 5 శాతం సంపద పన్ను విధిస్తానని తన ప్రణాళికలో ప్రకటించింది. తర్వాత బెర్నీ శాండర్స్ సంపద ఎక్కువ ఉన్నకొద్దీ పన్ను రేటు ఎక్కువ ఉండేవిధంగా 1 నుండి 8 శాతం వరకూ సంపద పన్ను విధించాలని ప్రతిపాదించాడు.).

ఇక వారసత్వ పన్ను సంగతి చూద్దాం. అత్యంత సంపన్నులు ఒక్క శాతం మందిలో ప్రతీ ఏటా 5 శాతం మందికి వారసత్వంగా ఆస్తి వస్తుంది (అంటే అత్యంత సంపన్నుల్లో ప్రతీ 100 మందిలో ఏడాదికి అయిదుగురు తమ వారసులకు ఆస్తులు అప్పజెప్తున్నారు అనుకుందాం). అంటే రూ.400 లక్షల కోట్లలో 5 శాతం అవుతుంది. అది రూ.20 లక్షల కోట్లు. దానిలో మూడో వంతు వారసత్వ పన్నుగా నిర్ణయిస్తే రూ. 6.67 లక్షల కోట్ల చొప్పున ప్రతి ఏటా ప్రభుత్వానికి ఆదాయం వస్తుంది. జనాభాలో కేవలం ఒక్క శాతంగా ఉన్న అత్యంత సంపన్నులపై ఈ పన్నులు విధిస్తే ప్రభుత్వానికి ఏటా రూ.14.67 లక్షల కోట్లు వస్తాయి. ఇది మన జిడిపిలో 7 శాతం.

మన దేశం సంక్షేమ రాజ్యంగా ఉండాలంటే (1) అందరికీ అందుబాటులో ఉండే ధరల్లో చౌకగా ఆహారాన్ని పొందగలిగే హక్కు, (2) అందరికీ ఉపాధి ఏడాది పొడవునా పొందే హక్కు, (3) అందరికీ ఉచితంగా వైద్యసేవలు అందేలా ఆరోగ్య హక్కు, (4) అందరికీ ఉచితంగా యూనివర్సిటీ స్థాయి దాకా విద్య పొందే హక్కు, (5) వృద్ధాప్యంలో, అంగవైకల్యంలో జీవించడానికి అవసరమైన మోతాదులో పెన్షన్ పొందే హక్కు ఉండాలి. ఈ అయిదు హక్కులూ అమలు కావాలంటే ప్రస్తుత జిడిపిలో 10 శాతం అదనంగా వనరులు అవసరమౌతాయి. ఈ అదనపు 10 శాతాన్ని ప్రభుత్వం ఖర్చు చేయగలిగితే, అలా ఖర్చయిన మొత్తం నుండి వివిధ పన్నుల రూపంలో రాష్ట్ర, కేంద్ర ప్రభుత్వాలకు కనీసం 15 శాతం అదనంగా తిరిగి వస్తుంది. ఆ 15 శాతాన్ని మినహాయించి తక్కిన 85 శాతాన్ని అదనపు పన్నుల రూపంలో వసూలు చేస్తే చాలు. పైన తెలిపిన లెక్కల ప్రకారం సంపద పన్ను, వారసత్వ పన్ను వసూలు చేస్తే వచ్చే మొత్తం అందుకు సరిపోతుంది.

అంటే, కేవలం ఒక్క శాతం జనాభాగా ఉన్న అత్యంత సంపన్నులపై రెండే రెండు రకాల పన్నులను విధిస్తే మన దేశాన్ని సంక్షేమ రాజ్యంగా మార్చవచ్చు. మనది పేద దేశమని, ప్రజలు అనుభవించే దుర్భర పరిస్థితులను మార్చడానికి కావలసిన ఆర్థిక వనరులు లేవని ఎవరైనా అంటే అది శుద్ధ తప్పు.

(ప్రజాశక్తి దినపత్రిక నవంబర్ 10) ◆

పరిసరాలు, పరిచయాలకు కావ్య గౌరవం

- అవధానుల మణిబాబు,
99481 79437

గడపలన్నిటిలోన ఏ గడప మేలు? అరుగులన్నిటిలోన ఏ అరుగు మేలు? ఊరులన్నిటిలోన ఏ ఊరు మేలు? - ఇలా చిన్నప్పుడే మన గడపని, అరుగుని, వీధిని, ఊరుని, గురువుని - అభిమానించడం నేర్పుతారు. కాస్త పెద్దయ్యాక ఈ అభిమానం ఆరాధన స్థాయికి పెరిగి, ఎలా వ్యక్తం చెయ్యాలి! అనే తపన మొదలవుతుంది. ఈ వ్యక్తీకరణ మన వృత్తి, ప్రవృత్తి కల్పించిన అవకాశం మేరకు జరుగుతుంది. కొందరు పుట్టిన ప్రాంత అభివృద్ధికి కృషిచేస్తే, మరికొందరు సౌకర్యాలు కలిపిస్తారు. మరి, సృజనకారుడు ఏం చేయగలడు? ఆ ఘనతను అక్షరాలలో పొదుగుతాడు. అలాంటి కథలు, గాథలు ఎన్నెన్నో సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేశాయి. అమరావతి కథలు, పసలపూడి కథలు, మా సీమ కథలు, చింతలవలస కథలు, యానాం కథలు, కథా పార్వతీపురం ఇలా ఎన్నెన్నో పుట్టిన ఊరు నుంచే కాదు, ప్రవాసం గురించీ మరెన్నో కథలు. విశాఖ గురించి, హైదరాబాదు గురించి, వారి వారి గ్రామాల గురించి కవితా సంపుటలు, సంకలనాలు వచ్చాయ్ (కథలతో పోలిస్తే కవితల సంఖ్య తక్కువే). కానీ, తన ఊరి గురించి ఒక కవి 46 కవితలు వ్రాశాడంటే, అతడు ఎంతగా మమేకం చెందాడో! అదిగో అలా, కవి 'శిఖామణి' వివిధ కవితా సంపుటలలో "యానాం" నేపథ్యంలో వ్రాసిన కవితల సమాహారం "యానాం కవితలు".

ఒక ప్రాంతం అనగానే ఏం గుర్తుకొస్తాయ్! అక్షాంశాలు,

రేఖాంశాలు, భౌగోళిక స్వరూపం, కొండకోనబీ ఉంటే కోటలు, బురుజులు.. ఇంతేనా? "దేశమంటే మనుషులోయ్" అని మనసారా నమ్మినవాడు కవి. అందుకే, "తనను కన్నవారు, తను కన్నవారు, పెంచినవారు, కలిసి పెరిగినవారు, తీర్చిదిద్దినవారు, ఆత్మీయత పంచినవారు, ఆత్మలో నిలిచినవారు, విడిచి పోయినవారు....." వీరందరినీ కవితా వస్తువులుగా ఎంచుకున్నాడు.

ఇంత ఆపేక్షకు కారణం ఏమిటి? ఏదైనా కోల్పోయినపుడే కదూ! దానిపై ఆపేక్ష పెరిగేది. కవి కూడా అంతే.

పాతబద్ద టైరులాంటి జీవితాన్ని

ఆట సాకుతో

దొర్లించుకుంటూ దొర్లించుకుంటూ

మాయానగర్ సర్కస్ గుడారానికి

దారితప్పి వచ్చానా?

ఈ విచిత్ర నిరంతరం వెంటాడుతూనే ఉంది. అవుననిపించిన ప్రతిసారీ ఓ కవిత ఉదయించింది. ఆ పరిసరాలు, వ్యక్తులు ఇప్పుడు మిగలకపోయినా జ్ఞాపకాలు మాత్రం సజీవంగా సతతహారితంగా నిలుపుకున్నారు "తులసిమొక్క చనిపోయినా తులసికోట మిగిలిపోయినట్టు".

కవితలన్నీ చాలాకాలం తర్వాత కుటుంబసభ్యులంతా కూర్చుని ఆల్బం తిరగేస్తున్నట్టు బాల్యమిత్రులు రీయూనియన్లో కలుసుకున్నట్లు ఏ రైలు ప్రయాణంలోనో మన

ఊరివాడు కనిపించి అందరి సంగతులూ చెబుతున్నట్లు ఉంటాయ్.

**“పంటచేలో పరిగెలేరుకున్నట్టు
ఎండాకాలం వీటివార
ఉప్పుడొంకల్లో**

ఎండుపుల్లలు ఏరుకున్నట్టు - జ్ఞాపకాల్లో మనుషులను ఏరుకుంటూ కనిపిస్తారు శిఖామణి. పాత్రలతో పరిచయంలేని మనకు మొదట్లో అవన్నీ అంత విశేషంగా అనిపించకపోవచ్చు. కానీ కవికి మాత్రం ఇవన్నీ “అంచు విరిగినా, సన్నని బీటవారినా, రాజసం పోని రంగూసు పింగాణీ ప్లేటు” లాంటి జ్ఞాపకాలు.

ఆ పాత్రలు యానానికి చెందిన ఒకనాటి గంగిరెడ్డ మరిడమ్మ, చెల్లె గోపమ్మ, హెంటల్ ఓనర్ మన్నె బుల్లెయ్య, డ్రీల్లు మాస్టారు రమణమూర్తి, మోరంపూడి కుటుంబరావు, కొట్లాల ప్రభాకరరావు, దడాల రమణయ్య రఫేల్, ... ఎవరైతేనే? కవిత పూర్తయ్యేసరికి వారు మన జీవితంలో మనకు అప్పలైన వారిలో ఒకరవుతారు.

ఈ తలపోతలన్నిటిలోనూ, వారి ఆత్మీయమిత్రుడు జిల్లెళ్ళ భాస్కరరావు సంస్కరణలో వ్రాసిన కవిత ఈ పుస్తకంలో పరాకాష్ఠగా నిలుస్తుంది. ఇక్కడ కవి ఏమన్నాడో చూడండి -

**“ఊళ్ళో కుక్కగానైనా పుట్టినా బాగుండును.
జ్ఞాపకానికి వచ్చినపుడల్లా నృశానానికి వెళ్ళి
నీ సమాధి చుట్టూ మూచూస్తూ ముమ్మార్లు తిరిగి
తలంపాలు దగ్గర కూచుని**

తనివితీరా పడుకుని వడ్డును” - ఎవరనగలరు ఇలా? పది కవితాసంపుటాలు, పది విమర్శా గ్రంథాలు, డాక్టరేటులు, అవార్డులు ... ఇవేవీ శిఖామణిని స్నేహితుని సమాధిచుట్టూ తిరిగేందుకు కుక్కగా పుట్టినా బాగుండును అనేందుకు అడ్డు రాలేదు.

నిజమే, వ్యక్తిపై అవధిలేని ప్రేమ ఎంతమాటయినా అనిపిస్తుంది. అతడు వేరు తాను వేరు అనే భావన లేదు. అందుకే “ఈ వాక్యాలు బతికుండగానే నా గురించి నేనే రాసుకున్న స్మృతి గీతం” అంటాడు. భాస్కరరావుగారిది అకాలమరణమే కావచ్చు, కానీ ఇలాంటి ఒక స్నేహితుడుని సంపాదించిన వారి జన్మ ధన్యమనిపిస్తుంది, ఈ కవిత చదివాక.

ఇలా వ్యధలు, గాఢలే కాదు, మనుషుల మంచితనాలూ

కన్నీరు తెప్పిస్తాయ్, చూడండి -

**“పెద్ద పండక్కి
పేద అత్తవారింటికి
సంచీలో కొత్తపంచె తీసుకెళ్ళి
తిరుగు ప్రయాణంలో దానికి**

అత్తవారి పసుపు పూయించుకొచ్చిన ఔదార్యం నీది”

అంటారు తండ్రిని తలుచుకుంటూ. ఆ తండ్రి పోలికలు, అలవాట్లు తన పాపలో చూసుకుంటాడు కవి. అవి రూపంలోనో, ముఖకవళికల్లోనో కాదు వెదికేది. పశువులతోను, కోడిపిల్లలతోనూ పాపాయి ఆడుకొంటున్నపుడు తండ్రిలోని పసితనాన్ని దర్శిస్తాడు.

సమాజంలో తప్పనిసరిగా ఉండాల్సిన అంశాలు, బాధలు, బంధాలు, బాధ్యతలు ఇప్పుడు లుప్తమైన దశలో వాటిని పదేపదే తలుచుకుంటాడు కవి.

“మనం పరుగులు తీసిన పేట సందులన్నీ ఇప్పుడు మనుషుల్లాగే మూసుకుపోయాయి”.

**“తేలుకుట్టి నేనేడుస్తుంటే
నన్నుచూసి నాకంటే నువ్వే ఎక్కువ ఏడ్చావు గుర్తుండా**

- **ఇప్పుడు ఎవరి ఏడ్పులు వారివేతప్ప
ఇతరుల కోసం వీధి మనుషులేరి మీరా!”**

“ఇప్పుడు నువ్వు లేనట్టే మీ ఇల్లా లేదు” ఈ వాక్యాలలో మనుషుల్లాగే మూసుకుపోవడం, ఇతరుల కోసం ఏడ్వలేకపోవడం, నీలాగే ఇల్లు లేక పోవడం అనడంలో కవి ఉద్దేశ్యం కేవలం మార్పును తెలియజేయడం కాదు, సమాజం ఎంత సంకుచితమైనదో చెప్పడం, ఏర్పడిన వెలితిని ఎత్తిచూపడం.

కేవలం, ఈ పుస్తకంలో కవి వాడిన ఉపమానాలు, అన్వయాలపైనే ఓ పరిశోధనా వ్యాసం వ్రాయవచ్చు. ప్రతి విషయాన్ని పారకుడికి అద్భుతమైన పోలికతో సంసర్గం చేస్తూ చెప్పగలగడం కవి తాలూకు బలం.

**“అకాశాన్ని దీర్ఘ చతురశ్రంగా అయిదు అడుగుల మేర
కత్తిరించి**

**అందమైన ఫ్రేములో బంధిస్తే అది ముత్యాల గారి
నిలువుటద్దం అయింది”** - ఎంత బావుందీ వాక్యం! మణ్ణులు నిరంతరం సాగిపోతూ అకాశరూపం మారుతూ ఉంటుంది. చూసేవాళ్ళ మనసుని బట్టి ఒక్కోరూపం కనిపిస్తుంది. మరి,

అద్దమూ అంతే కదా! చూసేవాళ్ళను బట్టి రూపం మారుతుంది. (నాకు ఇలా అర్థమైంది సార్, అంటే నా ఉద్దేశ్యం ఇది కాదు గానీ, ఇది చాలా బావుంది అనేంత మంచితనం శిఖామణిగారిది)

నరసమ్మగారు లేని యానాం సరస్వతి లేని బాసరలా ఉందంటారు, కవి. అంటే ఆలయం తప్ప బాసరలో మరేమీ లేదని కాదు, ఏ అంశం వలన దానికి ఉదాత్తత చేకూరిందో అది లేకపోతే, మిగిలినవి ఉన్నా లేనట్టే అని.

రొమ్ములూ, గర్భనంచి లేని మగతల్లిగా పెంచిన తండ్రిగారిని మనిషి రూపమెత్తిన ఆదిమపనిముట్టుగా మేనత్త గిడ్డి వీరమ్మ గారిని స్మరిస్తారు.

ఆకాశపు బాస్కెట్లో సూర్యబింబపు బంతిని వేయడానికి పైకెత్తిన చెయ్యిలా జెండాస్థంభాన్ని ఊహించడం ..... ఇలా ఎన్నెన్నో.

గుళ్ళో పొన్నచెట్టు వాహనం తాళంకప్పును చూసి “తంబురా బుర్ర”లా ఉందన్న కవి “విరబూసిన ఇంద్ర ధనస్సులో ఏ వర్షాన్ని ముందు చూడాలో తెలియనట్టు” పొన్నచెట్టులో ఏది ముందుచూడాలో తెలిసేది కాదంటారు.

“మా అమ్మ చేయి ఎప్పుడూ కళ్ళకు అందనంత దూరంలోనే ఉండిపోయేది” అని పగటిపూట చెయ్యిపై తలపెట్టుకుని కాసేపైనా పడుకోడానికి తీరిక లేని అమ్మను తలచుకుంటాడు.

ఇక పుస్తకంలో గొప్ప వాక్యం ఏదంటే ఇదేనేమో - “నది చెట్టును అలల రంపంతో కోయగా వచ్చిన రంపపు పొట్టులాంటి ఇసుక” గాధా సప్తశతిలోని గాధల స్థాయి వాక్యమిది.

తల్లి గోదారి తపస్సుచేస్తే నువ్వు అర్థోన్ రూపంలో చిరంజీవిగా ఉంటావు అని గౌతమమహర్షి వరమిచ్చి వుంటాడు అని రాజుగారి రంగుకాయ గురించి

“నా బతుకు పరీక్షను గట్టెక్కించి పరిపూర్ణతను చేకూర్చిన గ్రేస్ మార్కువి తల్లీ నీవు” అని పాపాయి గురించి వ్రాసినపుడు ‘ఇలా ఎలా రాస్తాడ్రా ఈయన’ అనిపించకమానదు.

ఈ పోలికలకోసం మనకు తెలిసిన దృశ్యాలనే కాక, గోదాదేవి పూలమాలలేసుకోవడం, కావ్యాలలో గహనాటవులు, అముక్తమాల్యదలో ఊడలమట్టి, బెజ్జ మహాదేవి, గడగూచి,

సిరియాకుడు, భగీరథుడు, ద్రోణుడు వంటి ప్రబంధ, పురాణ, ప్రాచీన కావ్యాంశాలను అందంగా ఉదహరిస్తారు. అధ్యయనం, అధ్యాపనం దాగేవి కాదు.

జీవితాలతోబాటు జీవన సూత్రాలనూ చెబుతాడు కవి.

“నా బతుకంతా ఎదురీతే

ఉరకలెత్తే వరద గోదారి

సముద్రంలో కలిసే సంగమ స్థలి

నా పోరాట రణస్థలి” అనిపిస్తారు పులసతో. అయితే ఇంత పోరాడి ఎదురీది పొందినది విజయమా? పరాజయమా? అందుకే ముగింపులో “లక్షలాది జనుల రాసికృపు నోళ్ళలో ఒక్క లాలాజలం బిందువునై ఉదయిస్తున్నందుకు సంతోషిస్తాను” అనిపించి త్యాగాన్ని, సార్థకతను, తృప్తిని “పులస చేప స్వగతం”గా వినిపిస్తారు.

పడవే ప్రమాదం అయినపుడు “యుద్ధం నదితోనా, పడవతోనా?” అని ప్రశ్నించి మరో కవితలోకి వెళ్లిపోతాడు కానీ, అది వందల ప్రశ్నలుగా మనల్ని వెంటాడుతూనే ఉంటుంది.

చిన్నపుడు అన్ని ఆటల్లో నెగ్గిన నువ్వు జీవితపు ఆటలో ఓడిపోయావ్ అని బాల్య స్నేహితురాలు మీరా గురించి బాధపడతారు. బాల్యపు విజయాలు భవితను నిర్ణయించలేవని, మనిషింటే విధి చేతిలో బొమ్మేనని నమ్మక తప్పదు కదూ!

పుస్తకమంతా తడిదనం. అలా అని చేతిని కాక మనసుని తడుపుతుంది.

“వాన వెలిసాక

గంగరావి చెట్టు కింద నించొని

చెట్టు కొమ్మట్టుకు లాగినట్లు” ప్రయత్నపూర్వకంగా చెమ్మగిల్లుతూ ఉంటాడు. అందుకే, పూలమ్ముకునే కుర్రాణ్ణి “బాల్యాన్ని మూరమూర చొప్పున కోసి అమ్ముకుంటున్నాడు” అంటారు. “ఎండపొడ తగిలి వొడిలిపోతున్న పూలపై చెమటనూ కన్నీళ్ళనూ చల్లి మృదుత్వాన్ని కాపాడుతున్నాడు” వాడు అమ్మేది పూలైనా, కట్టెలైనా ఒకటేగా అని బాధ పెట్టేస్తాడు.

ఎందుకిలా ఇంత బలవంతంగా గుర్తుచేసుకుని బాధపడడం అని అడుగుతారేమో -

కవిత

మరువకు భాధ్యతను

- వేల్పుల రవీంద్ర రెడ్డి

94944 22842

వారికి నువ్వు పెట్టే నాలుగు అన్నం మెతుకులు

వృధా అనుకోకు మిత్రమా

నీ కోసం వారి జీవితాలను త్యాగం

చేశారని కాస్త గుర్తుంచుకో....

వారికి నాలుగు ముతక చీరలు,

పంచలు ఇస్తూ మురిసిపోకు మిత్రమా

ఈనాడు నీవు పట్టు వస్త్రాలు

ధరిస్తున్నావు అంటే అది వారి

చలువే అని తెలుసుకో.....

వారి ముడత శరీరాన్ని చూసి

చీదరించుకోకు మిత్రమా

ఈనాటి నీ సౌందర్యం అంతా

వారి రక్తమాంసాల ముద్దే అని,

నువ్వు కూడా ఏదో ఒకనాటికి

అలా మారిపోతావని గమనించుకో.....

నీ గజిబిజి జీవిత పరుగులలో పడి

వారిని రోజులో ఒక్కసారైనా పలకరించడం

మరిచిపోకు మిత్రమా.....

నీ బాల్యంలో వారికోసం నువ్వు

ఏడుస్తూ ఎదురుచూసిన కన్నీళ్లను

జ్ఞప్తికి తెచ్చుకో.....

వారికి కాస్త ప్రేమతో కూడిన

నీ చేతి స్పర్శను అందించడానికి

వెనుకాడకు మిత్రమా.....

నువ్వు క్రింద పడినా ప్రతిసారి

వారిచేతి స్పర్శతోనే

నిలుచున్నావాని కాస్త తెలుసుకో.....

నాలుగు రాళ్లు సంపాదించగానే

వారిని అలుసుగా చూడకు మిత్రమా....

నీ భవితవ్యం కోసం

వారి చెమట చుక్కలనే డబ్బుగా

మార్చారని మరిచిపోకు నేస్తమా...

నీ రంగుల మేడల నీడలలో

వారికి నాలుగు రేకులు వేసి

అదే ఎక్కువ అనుకోకు మిత్రమా.....

నువ్వు కడుపులో ఉన్నప్పుడు

అమ్మ తన గర్భస్థానాన్నే నీకు

రక్షణ కవచంగా ఉంచింది అని

మరిచిపోకు నేస్తమా.....

ఇకనైనా కాస్త కళ్ళు తెరుద్దాం మిత్రమా.....

వృద్ధాప్యం భారం కాదని

అమ్మానాన్నలకు చెబుదాం....

తల్లిదండ్రుల మీద ప్రేమతో

భాధ్యతతో మెలుగుదాం....

వారి చివరి దశలో వారిని

కంటికి రెప్పలా కాపాడుకుందాం.....

“కన్నీరు పెట్టుకోడానికి ఏదో బలమైన కారణముండాని

అన్నంతో తీరని ఆకలిలాగో,

నీటితో తీరని దాహంలాగో

నన్ను నేను ద్రవింపజేసుకుంటాను” అంటాడు.

కవితాలన్నీ చదివాక, “జీవితపు ఇంత పై పొరలోనే దుఃఖం

ఉందనుకోలేదు ఇంతకాలం” అంటాం మనం కూడా.

అంతులేని ఆత్మ విశ్వాసాన్ని ప్రదర్శించేటప్పుడూ అది

వినమ్రంగా వ్యక్తీకరించడం శిఖామణిలో చూస్తాం. “ఆ రోజు

మట్టి ప్రమిదలో మీరు ఎగదోసిన చిన్న ఒత్తి ఈ రోజు

దీపశిఖయై కవిత్వాన్ని వెలిగిస్తోంది”. కవిత్వమై వెలుగుతోంది

అనకుండా కవిత్వాన్ని వెలిగిస్తోంది అని ఒకింత సాధికారంగా

చెప్పుకున్నా, వినయంగా అది నరసమ్మగారిచ్చిన కవిత్వపు

స్తన్యమని గుర్తు చేసుకుంటారు. ఈ ఒద్దిక కవిలోను,

కవితలోనూ ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది.

“నడి వేసవి, పొలం గట్టున, తుమ్మ చెట్టు నీడలోని

నిద్రలాంటి” ఓ ఊరిలో “పొద్దు తిరుగుతున్న వయసులో

ఎరుకున్న జ్ఞాపకాలు” గురించి కవి చెబుతుంటే మనకు

“అమ్మమ్మ ఇంట్లో ఇత్తడి దస్తాగిన్నెలో అన్నం తిన్నట్టు”

ఉంటుంది. హృదయంలో ఇన్ని జ్ఞాపకాలుంటే అది మరేం

తోచనిస్తుంది?

ఓ కవితలో రెండు సార్లు వ్రాసుకున్నట్లు - “ఒక్కోసారి

ఏమీ చేతకాదు వుత్త గుర్తుకు తెచ్చుకోవడం తప్ప”.

స్వాములొచ్చారు.....

- శ్రీనివాస మూర్తి
7499985329

రామకుప్పం మండలాఫీసు దగ్గరలో కొంచెం బయలు ప్రదేశం వున్న ప్రాంతం. పదిమంది యువకుల గుంపు. వయసు పద్దెనిమిది నుంచి ముప్పై మధ్య... వాళ్ళతో పాటూ ఒక బక్కపల్లటి పెద్దాయన, సుమారు నలభై ఏండ్లు వుండొచ్చు. అద్దాలు పెట్టుకున్నా చికిలించినట్టు కనబడే కళ్ళు. హడావుడిపడుతూ ఏదో ఏర్పాటు చేసుకుంటున్నారు. స్కూళ్ళు వొదిలే సమయం కాబట్టి దారినబడిపోతున్న కాలేజి పిల్లలు, స్కూలు పిల్లలతో అక్కడ సందడిగా వుంది. ప్రజల ధ్యాసను తమవైపు మళ్లించడానికి ఏం చేద్దామని వాళ్ళ నాయకుడు ఆలోచిస్తున్నాడు...వాళ్ళ దగ్గర డప్పుగానీ, తప్పెట గానీ అందుబాటులో లేవు. అంతలో హఠాత్తుగా జనం మధ్యలోకి ఒక సాధువు చొచ్చుకొచ్చాడు. మెరుపులు మెరిసే పదునైన కంఠం తో పద్యం ఎత్తుకున్నాడు.

“తలఁగవు కొండలకైనను;
మలఁగవు సింగములకైన మార్కొను కడిమిం;
గలఁగవు పిడుగులకైనను
నిల బలసంపన్న వృత్తి నేనుఁగు గున్నల్.”

మనుషులందరూ ఒక్కసారిగా వులిక్కిపడ్డారు. ఆయనెవరో అక్కడెవరికీ తెలియదు.

నల్లటి నిగనిగల చర్మం. వంపు తిరిగిన భుజాలు, పలుచగానే వున్నా దృఢమైన శరీరం, కాయకష్టంతో

మొరటుబారినట్టు కనబడే చేతులు. నలుపు తెలుపు కోలగడ్డం. జులపాలుదీరి వెనక్కి వదిలిన వెంట్రుకలు, నుదుటిన విభూది పట్టెలు. తెల్లటి బట్ట బనియను. కావిరంగు పాత పంచ. చేతిలో పొడవాటి కర్ర.

కళ్ళు మూసుకొని ఆయన ఏకాగ్రతతో పద్యం పాడుతున్నాడు. పద్యం అయిపోయాక కర్ర పక్కన పెట్టి అక్కడే కూర్చుని అలాగే కళ్ళు ముసుకున్నాడు. ఒక్కసారి పదిమందిని కట్టిపడేసిన అద్భుత కంఠం. నాయకుడికి ఇది మంచి సమయం అనిపించింది. సైగ చేసాడు. అనుచరులు మొత్తం చకచకా ఏర్పాట్లు చేస్తున్నారు. పది పన్నెండేళ్ల పిల్ల కళ్ళకునల్లటి రిబ్బను కట్టి హాస్పిటల్ కాంపౌండు గోడపై కూర్చోబెట్టారు. కళ్ళు మూసుకున్న సాధువు మనసులో కల్లోలం.. ఆయన మేను వణుకుతున్నది. పొలం గట్టు వెంటపరిగెడుతున్న కొడుకు పదేళ్లప్పటి ముద్దుగారే మొగం గుర్తొచ్చింది. కొలకుల్లో నిలిచిన కన్నీళ్లు ...ఎవరూ గమనించలేదు.

మెడ ఎడమవైపు నుంచి కుడి చంక కిందివరకు జనపనార పట్టి కట్టుకున్న అబ్బాయి ముందుకొచ్చి” జడ్డిగారొస్తున్నారహో.....వస్తు.....హో.....వస్తు .....హో..” మూడుసార్లు అరిచాడు. గాంధీ కళ్ళద్దాల పెద్దమనిషి. బాగా బట్టనెత్తి. ముతక కాటన్ జుబ్బాతో వున్నాడు. మెల్లగా నడిచొచ్చి అమ్మాయి కిందుగా అమర్చిన రెండు రాళ్లపై

కూర్చున్నాడు. చేతిలో ఉన్న సైకిల్ టైరు ముక్కను నేలపై కొట్టి సైలెన్స్... సైలెన్స్... అన్నాడు. అతని మొహంవైపు చూసి అందరూ నవ్వారు. ఆయనకూ నవ్వొచ్చింది. ఆపుకొని గంభీరమైన మొగం పెట్టాడు. అప్పటికి అర్థమైంది వాళ్ళందరికీ ఆక్కడేదో నాటకం నడుస్తుందని.

పద్యం పాడి ధ్యానంలోకి వెళ్లిన సాధువు లేచాడు. చుట్టూ నిలబడ్డ వాళ్ళను కార్యకర్త వలె కూర్చోబెడుతున్నాడు.

చేస్తున్న పని పట్ల చాలాశ్రద్ధగా వున్నాడు. హఠాత్తుగా వూడిపడ్డ ఈ కొత్తపాత్ర గురించి నటులు కంగారుపడ్డారు. ఏమీ కాదు, నువ్వు మొదలు పెట్టమన్నట్టు నాయకుడు సైగ చేసాడు. బిళ్ళజవాసు మళ్లీ ముందుకొచ్చి

పౌరహక్కుల సంఘం.... పౌరహక్కుల సంఘం... మూడుసార్లు అరిచాడు.

బక్కపల్పుటి వ్యక్తి జడ్జి గారి దగ్గరికి పోయాడు. ఇద్దరు అబ్బాయిలు చేతులు V ఆకారంలో పెట్టి ఆయనచుట్టూ కోర్టుబోనులా దడి కట్టారు. వాళ్ళ నైపుణ్యానికి అక్కడ గుమిగూడిన ప్రజలు ఆశ్చర్యపోయారు. వాళ్ళకిది కొత్త.

“అభియోగమేమిటి” జడ్జిగారు తన పక్కనున్న వ్యక్తిని అడిగాడు.

“ఏనుగులు వూళ్లమీద పడి పంటలు తినేసాయి. ఇక్కడి రైతులందరి తరువునా నష్టపరిహారం అడుగుతున్నారు” క్షుప్తంగా చెప్పాడు.

“ఫారెస్ట్ ఆఫీసర్ వచ్చినాడా!” అడిగాడు జడ్జి.

కాఫీచొక్కా వేసుకున్న వ్యక్తి వచ్చి నిలబడ్డాడు.

“మీ జవాబు”

“అయ్యా! ఈ ఏనుగులు మనవి కానే కావు. ఇవి మైసూరు అడవులవి. మన కడప చిత్తూరు జిల్లాలకు అంత పెద్ద అడవి ఏనాడూ లేదు అన్నీ కంప తుప్పలే”

అన్నాడు వేళాకోళంగా....

ఆయన మాట నోటిలో ఉండగానే సాధువు గిర్రున లేచాడు. అఫీసరు పాత్రవైపు తిరిగి

“మాతులుంగ, లవంగ, లుంగ, చూత, కేతకీ, భల్లాత, కామ్రాతక, సరళ, పనస, బదరీ, వకుళ, వంజుళ, వట, కుటజ, కుంద, కురవక, కురంటక, కోవిదార, ఖర్జూర, నారికేళ, సింధువార, చందన, పిచుమంద, మందార, జంబూ, జంబీర, మాధవీ, మధుక, తాల, తక్కోల, తమాల, హింతాల, రసాల, సాల, ప్రియాళు, బిల్వామలక, క్రముక, కదంబ,

కరవీర, కదలీ, కపిత్థ, కాంచన, కందరాళ, శిరీష, శింశు పాశోక, పలాశ, నాగ, పున్నాగ, చంపక, శతపత్ర, మరువక, మల్లికామతల్లికా ప్రముఖ నిరంతర వసంతసమయ సౌభాగ్య సంపదంకురిత, పల్లవిత, కోరకిత, కుసుమిత, ఫలిత, లలిత, విటప, విటపి, వృక్ష రాజంబులు బీ కనకమయ సలిల కాసార కాంచన, కుముద, కల్వార, కమల పరిమళ మిళిత కబళాహార సంతతాంగీకార భార పరిశ్రాంత కాంతా సమాలింగిత కుమార మత్త మధుకర విటసముదయ సమీప సంచార సముదంచిత శకుంత, కలహంస, కారండవ, జలకుక్కుట, చక్రవాక, బక, బలాక, కోయష్టిక ముఖర జలవిహంగ వినర వివిధ కోలాహల బధిరీ భూత భూనభోంతరాళంబును; ...” ఇంత అడవి, ఇట్లా ఉందని పోతన చెప్పే అడివి లేదంటావా? శరీరం వూగి పోతుండగా “అగ్రహంతో గుడ్లు ఉరిమి చూసాడు. నిజాయితీ గల ఆ చూపుకు ఫారెస్ట్ ఆఫీసరు పాత్ర నిజంగానే భయపడ్డాడు.

“అడవి కాదు.... అప్పుడు ఏనుగులు లేవు” స్క్రిప్ట్ లో లేని ఈ ట్వీస్టు కు ఏం మాట్లాడాలో తోచక నత్తిగా ఏదో వాగేసాడు.

థిక్! అని మోకాలిపై నిలబడిన సాధువు “ఏనుగులు లేవా!” వెటకారంగా అని అట్లాగే జడ్జి వైపు తిరిగి పరమవినయంగా “అయ్యా! ఎటువంటిపక్షులు, ఎటువంటి జంతువులు... పోతనామాత్యుడిని ఆలకించండి.

గంధగజ, గవయ, గండభేరుండ, ఖడ్గ, కంఠీరవ, శరభ, శార్దూల, శశ, చమర, శల్య, భల్ల, సారంగ, సాలావృక, వరాహ, మహిష, మర్కట, మహెూరగ, మార్జాలాది నిఖిల మృగనాథ సమూహ సమర సన్నాహ సంరంభ సంచకిత శరణాగత శమన కింకరంబునై యొప్పు యడవి. అంతేనా..

అక్కడి ఏనుగులు నడుస్తుంటే....

“పులుల మొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు-

ఘోరభల్లూకముల్ గుహలు సొచ్చు;

భూదారములు నేల బొఱియలలో డాఁగు-

హరిదంతముల కేఁగు హరిణచయము;

మడుపులఁ జొరఁజూఱు మహిషసంఘంబులు-

గండశైలంబులఁ గవులు వ్రాఁకు;

వల్మీకములు జొచ్చు వనభుజంగంబులు-

నీలకంఠంబులు నింగికెగయు.”

తానే ఒక మదగజమైనంత భావావేశం... సమ్మోహపరిచే

ఆ పద్యంలోనే కాదు ఆయన శరీరంలోనూ కనిపించింది ఈ సాధువు పాత్రవల్ల నిజానికి ప్రేక్షకుల్లో కొత్త ఆసక్తి రేకెత్తించింది. యిది అనుకోకుండా ప్రవేశించిన పాత్ర అన్న విషయం వారికి తెలియదు.

నాయకుడికేమో ఈ ముసలాయన చెబుతున్న వాటిలో పరమ సత్యం గోచరించింది. తాము ఈ దిక్కున ఎప్పుడూ ఆలోచించలేదు. “ఆనాడు తనున్న జీవితవాస్తవాన్ని కాదని ఏ రచయితా రచన చేయలేదు కదా...” అనుకున్నాడు...

ఈ తతంగాన్ని బాగా ఎంజాయ్ చేస్తున్న వ్యక్తి జడ్డి పాత్రధారి. “ఎమ్మార్వో ను పిలిపించమని పోయిన వాయిదాలో చెప్పాము.. వచ్చారా?” పాతకాలపు అరవజడ్డి లాగా నెత్తి గోక్కుంటూ విసుక్కున్నాడు. పక్కన్నే బండిదగ్గర పుల్ల ఐస్ తింటున్నవాన్ని కేకేసారు. వాడు పుల్ల నోట్లో వుండగానే పరుగెత్తుకొచ్చాడు. మధ్యలో రాయి తట్టుకొని పడబోయి తమాయించుకు నిలబడ్డాడు. చుట్టూవున్నవాళ్ళు నవ్వారు. “ఆడివన్నాక ఏనుగులు రాక ఎలకలొస్తాయా!” నోటిలో ఐసు పుల్ల పక్కన పడేస్తూ జడ్డి నుంచి ప్రశ్న వచ్చేలోపే వాడి మాటను వాడు గాభరాగా అప్పజెప్పేశాడు. గోల్లన నవ్వారు జనం.

“బుద్ధిలేకపోతే సరి. ఆలోచించి మాట్లాడండి. లేకపోతే ఈ రోజంతా కోర్టు సమయం పూర్తయ్యే వరకు నిలబడే వుంటారు జాగ్రత్త!”

“ ఒకే ప్రభుత్వంలో వున్న ఇద్దరు అధికారులు. ఒకరు ఆడివే లేదంటే మరొకరు ఏనుగులరాక సహజమే అంటారు. మీకు మీకే స్పష్టత లేదు. మీ ప్రభుత్వానికి అంటూ ఒక పాలసీ ఉండాలికదా” జడ్డి సూటిప్రశ్నకు జనంలోని రైతులు కొందరు గట్టిగా చప్పుట్లు కొట్టారు.

నాయకుడు చెయ్యిత్తి నిలబడ్డాడు. జడ్డి మాట్లాడమన్నట్టు సైగ చేశాడు. కోర్టులో చేసినట్టు

“మిలాద్!” అంటూ వంగి నమస్కరించాడు.

“ప్రాచీన కాలం నుంచే మన దేశంలో ఏనుగుల మచ్చిక వుంది. ఏనుగులు కష్టపడి పనిచేసే జంతువులు. అడవులలో భారీ వృక్షాలను పడగొట్టడానికి, తరలించడానికి ఉపయోగించే వారు. ఇలాంటి పనులకు ముఖ్యంగా అడవినుగులను వుపయోగించేవారు. దీని కోసమే రాజులు ఏనుగులను వేటాడే వారు కూడా. 1652 లో ఫ్రెంచ్ నగల వ్యాపారి, పర్యాటకుడు టావేర్నియర్ పర్యటనలో ఇక్కడ ఏనుగుల వేట జరిగినట్టు తన యాత్రా చరిత్రలో రికార్డు చేసాడు. కుతుబ్ షా సేనాని

మీర్ జుమ్లా గండికోట మీద దాడి చేసి పెమ్మసాని తిమ్మానాయకుని ఓడించి సామంతరాజుగా మార్చుకున్నాక ఆ యుద్ధంలో గెలిచిన ఆనందంతో రామకుప్పం అడవిలో ఏనుగుల వేట ఏర్పాటు చేయమని ఈ ప్రాంత దండ నాయకుణ్ణి ఆదేశించినట్టు చరిత్ర”

సాధికారంగా మాట్లాడి ఆపాడు ఆయన.

“చూశారా?” అన్నట్టు ఎమ్మార్వో వైపు చూసి కళ్ళెగరసాడు జడ్డి..” నిజానికి ఈ ఏనుగులు కర్నాటక అటవీ ప్రాంతంలో బయలుదేరి తమిళనాడు హెహూసూరు అడవుల గుండా కుప్పం పెద్దూరు అడవుల్లోకి వచ్చాయి. 1984 లో మొదటిసారి మానవ అవాసాల దగ్గరకొచ్చాయి. అంతకు ముందు వచ్చినా ఎన్నడూ గ్రామాల్లోకి జొరబడలేదు. కాబట్టి సమస్య కాలేదు.”

ఆ వివరణతో సంతృప్తి చెందిన జడ్డి ప్రభుత్వ లాయర్ ను అడిగాడు “ఇప్పుడే ఎందుకు గ్రామాల మీద పడుతున్నాయి?” నల్లటి ఫుల్ షర్ట్ లోని లావుపాటి వ్యక్తి కష్టంగా లేచి నిలబడ్డాడు. “వీళ్ళు వొక ఏనుగు పిల్లను చంపేశారు. అందుకని అవి పగ బట్టాయి” ఆసక్తిగా ముందు వరుసలో కూర్చుని గమనిస్తున్న సాధువు బాధగా మళ్ళీ కళ్ళు ముసుకున్నాడు....” అవే మాటలు... ఏళ్ళు గడిచినా అవే మాటలు...” అన్నాడు. కోర్టులో ఆరునెలల పాటు విన్న మాటలు.....” మనసులో గొణుగుడు.

ఏపుగా ఎదిగిన వరిపైరు. పంట చూసి గర్వంగా నవ్వుతున్న కొడుకు.. గాలికి వెన్నులూపుతున్న పంట.. ఒక్క రోజులో ధ్వంసం... పంట తిని, వరిమడి నీళ్లలో విచ్చలవిడిగా పొర్లిన ఏనుగుల గుంపు. ఆ దుఃఖపు క్షణాన కొడుకు మొహం ఎంత ప్రయత్నించినా జ్ఞప్తికి రావటం లేదు. రూపం చెదిరి పోతున్నది... కళ్ళు తెరిచి గంభీరంగా “ఈ వృద్ధ జంబూకాన్ని నమ్మకండి సామీ....” అన్నాడు. ఈ వూహించని పాత్ర ఎక్కడో తమకు కనెక్ట్ అవుతున్నట్టు క్రమంగా నటులందరికీ అర్థమౌతున్నది. మునుపటి గాభరా ఇప్పుడు ఎవరికీ లేదు. మాటలకు తడుముకో పనిలేదు.

“మీరేమైనా మాట్లాడాలనుకుంటే ముందుకొచ్చి మాట్లాడాలి” జడ్డి తనముందు ఒక స్థలాన్ని చూపాడు. సాధువు నిలబడ్డాడు “మొదటి తూరి వచ్చిన ఇరవై ఏనుగుల గుంపులో ఒకటి ప్రసవించింది. రెండు రోజుల కునను ఆడివిలో వదిలి ఏనుగుల గుంపంతా తిండివేటకు పోయింది. చీకటి పడుతుండగా ఆ గున్న మేతకు ఆడివిలోకి పోయిన పశువు

వెంట ఎరికం బట్టు గ్రామం చేరింది. రైతులు కంగారు పడ్డారు. పసి గున్నకు పాలు పట్ట ప్రయత్నించారు. అది తాగలేదు. సమాచారాన్ని పేర్లంబట్టు పారెన్సోక్లకు చెప్పంపారు. వాళ్ళొచ్చి ఏనుగుపిల్లను పట్టపొయ్యారు. ఇప్పుడు ఏనుగు పిల్లను తెచ్చిందెవరు? చంపిందెవరు?” ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు సాధువు.

“ఏనుగు తన పిల్లను ఇరవైరెండునెలలు కడుపులో మోస్తుంది. తొమ్మిదెళ్లు మోసే మనకే ఇంత మమకారముంటే దానికెంత నెనరుండాలి?” సంధించి వదిలిన ప్రశ్నలు.. చూస్తున్న వాళ్ళకు ఇది రాసు రాసు ఆసక్తికరంగా మారుతున్నది. గుమిగూడిన గుంపు పెద్దదైంది. ఒకటి రెండు పల్లె ఆటోలు, ఒక కారు కూడా రోడ్డు పక్కన ఆగాయి. మళ్ళీ ఫారెస్టు ఆఫీసర్ వైపు తిరిగాడు జడ్జి

“మేము దాన్ని మద్రాస్ జూ కు పంపాము.” అసంకల్పితంగా జవాబు చెప్పాడు ఆఫీసరు.

“ఎందుకు?” జడ్జి
“ఈ దేశంలో ఎవరికీ చెందనిదేదైనా ప్రభుత్వ ఆస్తి అవుతుంది కదా?” ఇదే చట్టమన్నట్టు మాట్లాడిన ఆఫీసర్ మాటలకు జడ్జి తలపట్టుకొని

“అలా మీ చట్టాల్లో ఎక్కడైనా రాసుందా? అయినా దాని తల్లితో సహా ఏనుగుల మంద ఇక్కడుండగా కూనను మద్రాసెందుకు పంపారు?”

“ఇక్కడుంటే తిండి ఖర్చు ఎవరు భరించాలి? నా జేబు నుంచి నేను ఖర్చు పెట్టుకోవాలి. తాను దూరకంత లేదు మెడకో డోలు... నా జీతం నా కుటుంబానికే సరిపోదు నేను ఏనుగును ఎక్కడ సాకగలను ..స్వామీ...”

“ఈ విషయం మీపై అధికారులకు తెలుసా?” జడ్జి
“వాళ్ళకు చెప్పే చేశానయ్యా... మద్రాసు జూ లో ఆ గున్ను చచ్చిపోయిన సంగతి కూడా వాళ్ళకు తెలుసు.”

“ఏం మనుషులు మీరు! మీ పిచ్చి నిర్ణయాల వల్ల ఒక పసికూన చనిపోయింది.” జడ్జి మాటలతో అందరూ విచారంలో మునిగారు. ఏ ఒక్కరూ కదలేదు.

“నలభై మంది మనుషులుచచ్చి పోతే పట్టించుకోలేదు గానీ ఒక్క ఏనుగు చచ్చిందని నాకొడుకును జైలుకేశారు”

సాధువు మనసులో గొణుక్కున్నాడు. నాటకం ఆగిపోయేంత దిగులు కమ్ముకుంది అక్కడి వాతావరణంలో. చక్కదిద్దడం కోసం నాయకుడే లేచాడు.

“మిలార్డ్ ! ప్రభుత్వాలు అనుసరించే రాజకీయ ఆర్థిక

పద్ధతుల వల్ల కూడా ప్రజల హక్కులకు భంగం కలగవచ్చుననడానికి యిదే గొప్ప ఉదాహరణ. కొంచెం వివరాలు మీకు తెలియజేస్తాను.

ఒక్కో ఏనుగుకు రోజుకు 200 కిలోల అహారం కావాలి అంటే ఒక ఏడాదికి ఒక ఏనుగుకే కనీసం 25 ఎకరాల చిక్కని అడివి కావాలి. ఏనుగులు ప్రతి రోజూ 50, 60 చదరపు కిలోమీటర్ల ప్రాంతంలో విహరిస్తాయి. అంటే విస్తారమే కాదు అడివి అవిచ్చిన్నంగా కూడా ఉండాలి.

కలప కోసం అడివి. బాక్సైట్, యురేనియం, ఇనుము ఖనిజాలకోసం అడివి... ప్రాజెక్టుల కోసం అడివి... అయ్యా! ఆడవితో ముడిపెట్టకుండా ఏ అభివృద్ధి లేదా?

రోడ్లు వేసి అడవిని విచ్చిన్నం చేశారు. వాటికి తగినంతతిండి , తిరగ గలిగినంత స్థలమూ లేకుండా చేశారు. వాటి నివాసంలోకి మనం జొరబడినప్పుడు మన ఆవాసాల్లోకి వాటిని రాకుండా ఆపతరమా?

మొన్నటికి మొన్న హరిబాబు నాయుడుకు చంద్రబాబు ప్రభుత్వం వెంకటగిరి కోట అడవుల్లో ఏటా లక్ష యాభై వేల గ్రానైట్ రాాయి తవ్వకానికి అనుమతించిచ్చింది. ఇంత విధ్వంసానికి దారులు తెరిచి ఇప్పుడు బాధ్యతలనుంచి ప్రభుత్వం తప్పుకోవా.....”

నాయకుడి మాట ఇంకా పూర్తి కాలేదు. ఒకే గుంపుగా నలభై మంది అందులో కొందరు పోలీసులు వచ్చారు. నాటకంలో భాగమైన అందరినీ వాన్లోకి బలవంతంగా తోస్తున్నారు. వాళ్ళు తీవ్రంగా ప్రతిఘటిస్తున్నారు.

“వీళ్ళు నక్కలైట్లు వీళ్ళ మాటలు వినవద్దు.” పోలీసులు గట్టిగా అరుస్తూ అడ్డువస్తున్న జనాలను చెదరగొడుతున్నారు. హఠాత్తుగా నాయకుడు తన చేతిసంచీలోని కరపత్రాల్ని గాలిలోకి విసిరేశాడు. “ప్రజలారా! మేము పౌరహక్కుల సంఘం. నక్కలైట్లవ్ కాదు. ఏనుగుల సమస్యతో బాధపడుతున్న రైతుల తరపున హైకోర్టులో కేసు వేశాము. 600 మంది రైతులు ఇందులో పాల్గొన్నారు. పోలీసులను నమ్మకండి” గట్టిగా అరిచాడు. “దీని గురించి శుక్రవారం చిత్తూరు టౌన్ హాల్ లో మీటింగ్... అందరూ రండి! మన సమస్యను మనమే పరిష్కరించుకోవాలి.” అరుస్తున్న ఆ నోరుగట్టిగా నొక్కి వాన్లో కుదేశారు. వాన్ కదిలింది. ఐదు

నిముషాల్లో ఆప్రాంతం నిర్మానుష్యం అయ్యింది. చీకటి కమ్ముతున్న ఆ సమయంలో అక్కడ కాపలాగా ఇద్దరు పోలీసులు తప్ప ఎవరూ లేరు. వదిలిన చెప్పులతో, విసిరేసిన చేతి బ్యాగులతో, కింద తొక్కినలిగిన పాంప్లేట్లతో ఆ ప్రాంతం భీభత్సంగా కనిపించింది. ఆ యువకులు చేసిన తప్పేంటో ఇంటిదారి పట్టిన ప్రజలకు అర్థం కాలేదు. వాళ్ళు తమగురించే మాట్లాడుతున్నారన్న విషయం అర్థమైంది. దీనివెనక ఏనుగులు కాకుండా ఇంకా ఏవో ఉన్నట్టు వాళ్లకు మొదటిసారి తెలిసింది.

◆◆◆

వ్యాసు వేగంగా పోతూవుంది. “ఎందుకు మమ్మల్ని అరెస్టు చేశారు? మీ దగ్గర వారంటు వుందా?” బట్టనెత్తి పెద్దాయనా, బక్కపల్చుటి సారూ ఆపకుండా అడుగుతున్న ప్రశ్నలకు వాన్ లో ఏ ఒక్కరూ స్పందించడం లేదు. వాకి టాకీలో ఆదేశాలు మాత్రం అందుతున్నాయి. వి. కోట వైపు పోతున్నట్టు ఆ టీంలోని కొందరు గుర్తించారు.

చీకట్లో నెమ్మదిగా గమనించారు. వాన్లో వాళ్ళతో పాటు సాధువునూ, సంఘంతో సంబంధం లేని మరో ఇద్దరినీ కూడా ఎత్తుకొచ్చినట్టు ఎరుకైంది. సాధువు ఎప్పట్లాగే ధ్యానంలో వున్నాడు. మిగతా ఇద్దరూ భయంతో బితుకు బితుకుమని కూర్చున్నారు. “ఎమ్మెల్యే సుబ్బయ్య మనుషులు” వాళ్లలో వాళ్ళు గుసగుస.

నటులకు యిది కొత్తదీకాదు, మొదటిదీ కాదు. గంట ప్రయాణం తరువాత వ్యాన్ చిన్న పోలీస్ స్టేషన్ ముందు ఆగింది. నిర్జన ప్రదేశమే. పోలీసులు తప్ప జన సంచారం లేదు. అందరినీ దించి స్టేషన్ లోపలికి తరలించారు. పెద్దవాళ్లకు బెంచీలు చూపి మిగతావారిని నేలమీద కూర్చోబెట్టారు.

ఎప్పుడో మధ్యాహ్నం తిన్నతిండి. అందరూ నక నకలాడుతున్నారు. “మీరు ఏమీ చెప్పకుంటేమానె పిల్లలు ఆకలిగొన్నారు ఏమైనా తెప్పించండి.” బట్టనెత్తి పెద్దాయన రెండొందలు హెడ్డు చేతిలోపెట్టాడు. అరగంటలో ఎర్రటి నూనె కారం దోసెలు వచ్చాయి. స్టేషన్ వెనుక బావినుంచి నీళ్లు తెచ్చుకున్నారు. అవురావురుమంటూ తింటున్నారు. పొట్లం విప్పకుండా, తినకుండా అట్టే వొళ్ళో పెట్టుకొని

“ వెంకటేశుకు కారందోశ చానా ఇష్టం”

సాధువు గుడ్లలో నీళ్లు తిరిగాయి “ఎప్పుడు కుప్పం

కొచ్చినా మునెమ్మ అంగట్లో దోసె తినిపియ్యాలిందే” కొడుకు జ్ఞాపకాలను దేవుకున్నాడు. అత్రంగా తింటున్నవాళ్ళు ఒక్కక్షణం ఆగిపోయారు. కడుపు మెలిపెట్టినట్టు అయ్యింది. లోపల దగ్దమయ్యే ఆకలి ఆ వొక్క మాటతో చచ్చిపోయింది. తాను మాత్రం దోశ ముక్క నోట్లో పెట్టుకుంటూ” ప్రాస్తవ్యమస్తు లభతే మనుష్యహః” నిర్దిష్టంగా అన్నాడు. అందరి మనసులూ వికలమయ్యాయి.

చీకటి వడింది. పై నుంచి నూచనలు బాగానే వచ్చినట్టున్నాయి. లోపల ఒకరు, బైట ఇద్దరు పోలీసులకు సెంట్రీ డ్యూటీ వేశారు. ఆ ఆర్భాటం చూసి నాయకుడు హెడ్డుకు చెప్పాడు. “మేము దొంగలంకాదు. పారిపోము. రేపు మీ అధికారులు వచ్చాక వారితోనే మాట్లాడతాం. పాపం పోలీసుల్ని ఇబ్బంది పెట్టవద్దు”.

“మా వాళ్ళను కాకుండా మీరు ముగ్గురు వేరే వాళ్లనూ తెచ్చారు. వాళ్లతో మాకు ఏ సంబంధం లేదు. దయచేసి ముందు వాళ్ళను ఇంటికి పంపించండి. వాళ్ళ యింట్లో వాళ్ళ కంగారు పడతారు.”

నిజాయితీ నిండిన ఈ మాటలకు హెడ్డు కదిలి పోయాడు. “సార్ మీ కేసుతో మా స్టేషన్ కు ఏ సంబంధం లేదు. ఈ రాత్రికి ఉంచడానికి మాత్రమే ఇక్కడికి తీసుకొచ్చారు. రేపు డి.యన్. పి దొరవారు వచ్చేంత వరకు నేను ఏమీ చేయలేను. మా ఎస్పై సారు గూడ వూళ్ళో లేరు. నా మాట నమ్మండి” చేతి మీద చెయ్యి ఉంచుతూ అన్నాడు.

సాధువు మళ్ళీ మన ప్రపంచంలో కొచ్చాడు. అందరూ ఆయన చుట్టూ చేరారు. “తాతా ఇంతకూ మీదేవారూ? నువ్వెవరు?” గుంపులోని పొట్టిబుడంకాయ్ పార్థు గాడు ఆయనగడ్డంతో ఆడుతూ అడిగాడు.

“అండ పిండ బ్రహ్మాండాలలో...”

భూ..నభోఅంతరాలలో. పీపీలికా మాత్రమైన అత్యల్ప ప్రాణి యీ మానవుడు..” కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

పరమపిరికి... అత్యంత సాహసి, మహాలోభి...భూరి దానశీలి,

మహా జ్ఞాని.... అంతులేని మూర్ఖుడు..

పరమ క్రూరుడు నిలువెత్తు కరుణామయుడు..

ఒక నాణెం రెండు ముఖాలు.” చెప్పాపోతున్నాడు

“ఇవన్నీ వద్దు...నీవన్నీ కల్లబొల్లి మాటలు... నిజంగా

చెప్పు నువ్వెవరు?”

సొంత తాత అన్నంత గోముపడ్డారు పిల్లలు.

కోల్పోయినదేదో దొరికినంత సంబరం కన్పించింది ఆయనమొఖంలో...ఆశువుగా పాట అందుకున్నాడు

“వీరగుఱ్ఱమ్మ తోపు ఉన్నదొకటి

రెండు కనుమల నడమ లోయ వొగటి

వూరి పక్కన మడుగు ఉన్న దొకటి

మడుగులో తామరల తీరువొగటి

పల్లెలో పదిమంది పచ్చాని రైతులు

రైతులా కనిపెట్టు కలిమి పట్టు

పంటలా పవళించు పచ్చపరుపు

మేఘాలు చిలికేటి చెరుకు తీపి

బరువయ్యి మట్టిని ముద్దాడు కంకులు

వడ్లు రాగుల వెంట కనులపంట.

మేలి రైతూబిడ్డ మందారి కరియపు

పుట్టెనొక పువ్వంటి వెంకటేసు....”

ఆగిపోయాడు....మళ్ళీ కన్నీళ్లు...

గొంతు గద్గదమైంది

“మాది మారుమూల పల్లె. పై చదువుకు పంపను అవకాశం లేదు. వూళ్ళో ఐదో తరగతి అయినంత మానేసినాడు.

సదువుమీద వాడిమనసు నిలబడలేదు. వ్యవసాయం వానికి ప్రాణం. మాంచి సేద్యగాడు. మా వూరోళ్ళు ఎరువులు, మందులు కొట్టి పంట తీస్తే... అవేమీ లేకుండా అంత పంట తీసినోడు. ఏదైనా పంటతెగులొస్తే మావూళ్ళో వాళ్ళు సలహా కోసం ఎంకటేసూ... అని పిల్చుక పోయేంత...తెలివి వాడిది. మా బతుకుల్లోకి ఏమని సాములొచ్చినయో...

కుటుంబం నిట్టనిలువు ..కూలిపోయి...

వూరిపక్కనే మడుగుంది. సాములు అక్కడ నీళ్లు తాగేదానికొస్తాయి. మాటిమాటికి పంటలమీద పడతాయి. వరసగా రెండేండ్లు అంటే నాలుగు పంటలు. ఏవుగా పంట చేతికొచ్చే టైములో యిట్లా పొయ్యేటప్పుడో, ఎనక్క తిరిగి వచ్చేటప్పుడో.... ఏ దేవునికి మా మీద అంత కోపమొచ్చిందో ...పిలిచినట్టు వచ్చేవి. ఆ రెండేండ్లు గడ్డి కూడా ఇల్లు చేరింట్టే ఒట్టు.

వాటిమీద మాకేమీ కోపం రాలేదు సామీ..

తొలి తూరి వచ్చినప్పుడు ఆ కరియప్పనే మా వూరికొచ్చినట్టు పూజలు చేసి హారతులిచ్చినాం..

రెండేండ్లు నాలుగు పంటలు నాశనమైనా ప్రాప్తమింతే అనుకున్నాం నేనూ నా కొడుకూ. వాటిని చంపాలని అనుకునేంత దుష్టులమ్ కాదు సామీ...

ఈ సారి పంట అనువుగా ఉంది. ఒక్కవారం ఆగితే కోతలు. సాముల సంచారం సమాచారం వచ్చింది మాకు.

నా కొడుకు నాకు తెలీకుండా వాటిని బెదిరించడానికి కరెంటు తీగలు పెట్టినాడు. షాకు తగిలి బెదిరిపోతాయని అంతే. అది పెద్దవైరు.. కరెంటు ఎక్కువ తగిలి ఒక ఏనుగు చచ్చిపోయింది.

అది 1989 స్వతంత్ర దినం మరుసటిరోజు.

వూరు ఊరంతా కదిలింది. దానికి పూజలుచేసి భక్తితో సాగనంపినారు.

విషయం తెలిసి పోలీసులొచ్చి మావాన్ని పట్టుపొయినారు. ఆరు నెలలు కేసు నడిచింది. తెలిసిచేసింది కాదు. చంపాలనీ మనసులో లేదు...జరిగిపోయిందంతే... కర్మ పలితం ఐదేళ్ల నుంచీ జైల్లో అనుభవిస్తున్నాడు. చేతికొచ్చిన పిల్లోడు పెండ్లి కావలసినోడు..అగుడుబట్టిపాయ.. బతుకు బుగ్గి అయిపోయి.

వాడు లేకుండా నేను వూళ్ళో ఉండలేకపోతిని. వూర్లో ఎక్కడ తిరిగినా వాడే గుర్తొస్తాడు. మానవుడికి మమకారాన్ని మించిన శిక్ష ఏమీలేదు.” మహాదేవుడికి నేరుగా ఆత్మనివేదన చేసుకుంటున్నట్టు ఆ మాటలు

“వూరిడిచినా.... దేశాలు పట్టుకోని తిరిగినా.

నన్యానులతో కలిసినా... ఎర్రస్వామి, తిక్కతాత, కాసిరెడ్డినాయన, వెంకన్న స్వామి.నేను తిరగని ఆశ్రమం లేదు.మొక్కని దేవుడులేదు.... ఏ ఆశ్రమంలో వున్నా పోతన భాగవతం రోజూ చదివి చెప్పించుకునే వాణ్ణి. అది రెండేళ్లు నా మనసుకు మందుపూసింది..”...కళ్ళు మూసే ఉన్నాయి.

“ఇన్నేళ్లకు మనసు పడి కాడి ఇంటిదారి పట్టింది”

చెంపలమీద నీరు ఎండి చారికలు కన్నీస్తున్నాయి....

తొలిరూము దాటింది..... కువకువలు

వినిపిస్తున్నాయి...

ఉరుముల నృత్యం

- డా॥ అప్పిరెడ్డి హరినాథరెడ్డి
99639 17187

ఉరుముల నృత్యం అనంతపురము జిల్లాలో ప్రసిద్ధమైంది. జిల్లా సరిహద్దులలోని కర్ణాటక ప్రాంతాలకు విస్తరించింది. మాలల లోని ఒక తెగవారు ఈ కళారూపాన్ని సంప్రదాయంగా అనుసరిస్తారు. ఉరుములకు వీరణము అనే పేరు కూడా ఉంది. జానపద ప్రదర్శన కళారూపాలలో బృంద నృత్యానికి ఇది చెందుతుంది. ఉరుము వాయిద్యాన్ని వాయిస్తూ, పాడుతూ నృత్యం చేస్తారు.

మేఘగర్జనలకు నెమలి పురివిప్పి నాట్యం చేస్తుంది. ప్రకృతిలో ఇలాంటి దృశ్యాలను చూసి జానపదులు ఉరుములు తయారు చేసి ఉంటారు. ఉరుములు వాయించే సందర్భంలో కుంచెల నృత్యం ఇప్పటికీ చేస్తారు. కుంకాలాట అని కూడా అంటారు. కుంచెలను నెమలికలతో తయారు చేస్తారు. కుంచెలను రెండు చేతులతో తలమీద ఉంచుకొని నలుగురు వరుసగా నిలబడతారు. ఉరుములతో వారికి పూనకం తెప్పిస్తారు. ఉరుములు ఇలా ప్రకృతి నేపథ్యంగా పుట్టి కళారూపంగా విస్తరించింది. ఇదే అనంతర కాలంలో వైష్ణవ సంప్రదాయంలో భాగమైంది. విజయనగర కాలంలో మాలదాసరుల వలె, ఉరుముల వారికి ప్రత్యేక గౌరవం, మాన్యాలుండేవి.

ఉరుముల వాయిద్యం పుట్టుక వెనుక ఉన్న ఒక జానపద కథను 'తెలుగు జానపద వాద్యాలు' వ్యాసంలో డా. చిగిచర్ల కృష్ణారెడ్డి గారు వివరించారు. పదమూడోవ శతాబ్దం ఆరంభంలోని మొఘలుల కాలంలో అక్కమ్మ గార్లు అనే

నాగదేవతలు నరులకు మహిమలు చూపి దేవారుల కొండలో (కళ్యాణదుర్గం కొండ) ఉండాలని నిర్ణయించుకొంటారు. ఆ కొండ అనువైనదో కాదో అని పాలకొండలలోని బ్రహ్మముని వద్దకు వెళ్ళి తెలుసుకోవాలనుకొంటారు. అక్కమ్మ గార్ల రాకను తెలుసుకొని బ్రహ్మముని పాలకొండ గుహలో దాక్కుంటాడు. అక్కమ్మ గార్లు ఆ గుహ వద్దకు వెళ్ళి పిలిచినా బ్రహ్మముని బయటకు రాడు. ఆకాశంలో ఉరిమే ఉరుములను వాయిద్యాలతో ధ్వనింపచేసి కొండంతా ప్రతిధ్వనించేలా చేయాలని పూనుకొంటారు. వీటిని వాయించడానికి రెండు మట్టి బొమ్మలుగా సినన్ని సింగరయ్య, కావిరేవు సాయన్నలను అక్కమ్మ గార్లు సృష్టించి జీవం పోసారు. కంచు, మేక చర్మంతో తయారు చేసిన ఉరుము వాయిద్యాన్ని వాయించమన్నారు. మేము అర్హులము కాదని ఆ మట్టి బొమ్మలనుండి తయారైన వారు అనగా నారాయణ మహిమతో జనించిన మీరు ఉరుములను వాయించాలని అక్కమ్మగార్లు అన్నారు. మాలలైన మిమ్మల్ని నా భక్తులు ఆదరిస్తారని అక్కమ్మ గార్లు అభయమిచ్చారు. వారి ఉరుముల వాయిద్యానికి పాలకొండలు ఊయలలా ఊగాయి. ఉరుముల శబ్దాలతో ప్రతిధ్వనించాయి. ఆ ఓంకార నాద శబ్దానికి బ్రహ్మముని బయటకు వచ్చి పంచాంగం చూసి స్థల విషయం తెలిపి, ఉరుముల కళాకారులను ఆశీర్వాదం చేసాడు. మాలలైన ఉరుము వాయిద్యకారులు అనంతరకాలంలో అక్కమ్మగార్ల మహిమలు చెబుతూ, వృత్తి సంప్రదాయం పాటిస్తూ వస్తున్నారు.

ఈ కథ ఆధారంగా చూస్తే వైష్ణవ సంప్రదాయంలో భాగంగా ఉరుము వాయిద్యకారులు ప్రారంభమైనట్టు కనిపిస్తుంది. ఈ వాయిద్య కారుల పేర్లు, సంప్రదాయాలు వైష్ణవంతో ముడిపడి ఉన్నాయి.

బుక్కపట్నం మండలం, సిద్ధరామపురం గ్రామంలోని ఉరుముల కళా సంప్రదాయం వారసత్వంగా కొనసాగిస్తున్న సత్యం అనే కళాకారుడు తెలిపిన మరో ఇతివృత్తం కూడా ఉరుముల వారికి ఉన్న వైష్ణవ సంబంధం తెలుపుతుంది. విజయనగరంలో శైవుల దాడులలో అనేకమంది దాస భక్తులు, ఉరుముల వారు చనిపోయారు. బైకూరి కంటకరాజు ఈ మారణహోమం కొనసాగించాడు. ఒక రోజున రాచవీధిలో ఉరుము కొట్టుకొంటూ నారాయణ భక్తుడు రాగా అతని మెడ నరికివేసారు. తల ఎగిరి ఆదిశేషునిపై పవళించిన విష్ణుమూర్తి పాదల చెంత పడింది. విష్ణుమూర్తి తిరిగి దాసునికి ప్రాణం పోసి నిలిపాడు. ఆ దాసరి వారసులమే ఈ వృత్తిలో ఉన్నామని ఉరుముల కాళాకారుడు సత్యం తెలిపాడు. వీటిని బట్టి వైష్ణవ సంప్రదాయంలో ఈ ఉరుములకు సంబంధం ఉందని తెలుస్తుంది. తరువాత కాలంలో జీవనోపాధికై ఇతర ఆలయాలకు, కార్యాలకు కూడా వీరు కొనసాగుతూ వస్తున్నారు.

ఉరుము వాయిద్యం కంచుతో గుండ్రంగా డ్రమ్ములా నిర్మాణం చేసి, ఇరువైపులా మేకచర్మంతో బిగిస్తారు. అందంగా అలంకరిస్తారు. కుడి భుజం మీదుగా తాడుతో వేలాడుతూ, పొట్టపై ఎడమవైపుగా ఉరుమును వాలుకొని ఉంటారు. ఎడమచేతితో కదురు పుల్లతో బూర్.. బూర్.. బూర్ అని పైకి, కిందికి లయాత్మకంగా గీస్తూ ఉరుములా శబ్దం ధ్వనింప చేస్తారు. కుడిచేతిలోని పుల్లతో డబు, డబు, డబు అని కొడుతుంటారు. ఉరుమువలే గుండెజలదరించేలా శబ్దం వెలువడుతుంది.

తలకు రుమాలు చుట్టుకొని, బండారు, కుంకుమ నామం పెట్టుకొని, ఎర్రని,పచ్చని శాలువలు భుజాలపై వేసుకొని, మెడలో కాసులదండ, కాళ్ళకు పట్టీలతో ఇద్దరు మొదలు లేదా ఐదారు మంది గుంపుగా వాయిస్తారు.

గంగమ్మ దేవతల వద్ద ప్రతి మంగళవారం మేలుకొలుపు పాటలు, అమ్మవారి కథాగేయాలు పాడతారు.

ఒక గంగ మేలుకొలుపు పాట ఈ విధంగా ఉంది.

మేలుకొనవే వో మేలుకొనవే

అమ్మనీవు పుట్టక ముందేనాడుగా

యిగమూ లేదూ జగమూ లేదు ||మే||

అమ్మ మచ్చు మాయల వో గంగినీపూ

పీనిగీలు తినే పిశాచివో ||మే||

సామి గంగ లేని వో తానమేలేదు

గంగలేని వో జలకమ్మే లేదు ||మే||

సామీ నీవు పుట్టకముందే నాడూ

నరుడు లేడు నారాయనుడే లేడు ||మే||

యిప్పుడు వో యీసురుడు లేడు

ముప్పది కోట్ల వో మునులే లేరూ ||మే||

డెబ్బది కోట్ల వో దేవతలే లేరు

అమ్మపాప జాతి నలవీర గంగపూ ||మే||...

దావలిడ నేవో ఆదిశక్తి దావలిడలే.

(జానపద నృత్య కళ - డా. చిగిచర్ల కృష్ణారెడ్డి, పుట-77) ...

ఇలా లయ బద్ధంగా గేయం సాగుతుంది.

అక్కమ్మ గార్లు, శ్రీ రాజుల గుళ్ళు, వీర తిమ్మయ్య, వీర నారాయణ స్వామి, పోతలయ్య, కాటమయ్య, బొమ్మయ్య, కాటమయ్య, చల్లా పరమ్మ గుళ్ళలో పూజా, ఉత్సవ కార్యక్రమాలలో ఉరుములు వాయిస్తారు. పై ఆలయాలలో పూజారులకు పూనకం తీసుకరావడానికి ఉరుములను ప్రధానంగా వినియోగిస్తారు.

మేలుకొలుపు పాటలలో కుడిచేతిపుల్ల వాయిస్తారు. నృత్యంలో రెండు వైపులా వాయిస్తారు. గుండ్రాకారంగా ఉంటూ రెండుకాళ్ళను పెనవేసుకొని, శరీరంమంతా ఊపుతూ ఎగురుతూ నృత్యం చేస్తారు. సరిసంఖ్యలో ఎదురెదురుగా అటు ఇటు తిరుగుతూ, తల అటు ఇటు తిప్పుతూ నృత్యం చేస్తారు. మొదట తెలిపిన కుంచెల నృత్యం వీరావేశంతో సాగుతుంది.

వీరి మంగళహారతి గేయంలో సుబ్బారావు పేట గంగమ్మ, పెదకోట్ల చౌడమ్మ, ముష్టూరి నలకాటమయ్య, చిల్లారి నలకాటమయ్య, దాదులూరి పోతలయ్య, వైసూరి మిడిమాలదేవత, నననకోట ముత్యాలమ్మ, బుక్కచర్ల నల్లాలమ్మ, కదిరి నరసింహా, ఏడుకొండల వెంకటేశుడు, దిగువ తిరుపతి గోవిందరాజులు, అలివేలుమంగ, బీబి నామనాంచారి, వీర నారాయణస్వామి, పసిబాలనారన్న, మగుడుపల్లి బయన్న, తాటిచెర్ల పెద్దయ్య, చంద్రగుత్తాలమ్మ, మేటకోర్ల పెద్దమ్మ, పోతలయ్య, ఆది శక్తి గంగ తదితర దేవతలను స్తుతించడం ఉంది.

అనంతపురము జిల్లాలో సనప, తోపుదుర్తి, గుంజేపల్లి,

ముష్టారు, సిద్ధరామపురం, గూగుడు,మాదాపురం తదితర అనేక గ్రామాలలో వీరికి కేటాయించిన గుడికట్టు ప్రకారం ఆయా ఆలయాలకు అనుబంధంగా ఉంటారు. కేవలం గుళ్ళకు అనుబంధంగానే కాకుండా ఆయా గ్రామాలలో ఇంటి కాపులున్న గ్రామాలలో కథలను కూడా గానం చేస్తారు. ఒక కథ రెండు మూడు రాత్రులు సాగుతుంది.

అక్కమ్మగార్ల కథ, చెన్నకేశవుని కథ, ఎరికలమ్మ కథ, రాజుల స్వామి కథ, పడుగు నాగులమ్మ కథ ఇలా పన్నెండు కథలను ఉరుముల వారు కథాగేయాలుగా గానం చేస్తారు. ఇందులో సిద్ధరామపురం ఉరుము కళాకారుడు సత్యం చెప్పిన పడుగు నాగులమ్మ అనే వీరకథను పరిశీలిద్దాం.

“పందలకుంట సిద్ధయ్యనాయుడు ఒక పాలేగారు. అంతకు మించి గొప్ప మాంత్రికుడు. తన మాయలు, మంత్రాలతో ప్రజలను బయపెట్టేవాడు. చివరకు ఆ దుర్మార్గుడి వల్ల స్త్రీల మాన ప్రాణాలకు కూడా భద్రత లేకుండా పోయింది.

నల్లజోడుపల్లెలో నల్లజోడు శిరస్సు కామలాదేవికి చాలా కాలంగా సంతానంలేదు. ఒక్కగానొక్క సంతానం కోసం వారు ఎన్నో ప్రయాసలు పడ్డారు. నల్లజోడుపల్లి కనికలి కొండ అక్కమ్మగార్ల పుణ్యాన వారికి జోడు సంతానం కలిగారు. వారే పడిగు నాగులమ్మ, గొడుగు నాగులమ్మలు. తమ పిల్లలను ఎంతో అల్లారు ముద్దుగా పోషించుకొన్నారు. కనికలి కొండ అక్కమ్మ గార్ల మహాత్ము ఆనోట ఈనోట విని అక్కమ్మ గార్ల అంతు చూడాలని సిద్ధయ్య వెళ్తాడు. పెళ్లీడు వచ్చిన పడిగు నాగులమ్మ అక్కమ్మ గార్లకు సేవచేస్తుంటుంది. నాగులమ్మ సిద్ధయ్య కంటబడింది. ఎలాగైనా అమెను వశపరచుకోవడానికి సిద్ధయ్య పన్నాగం పన్నుతాడు. చివరకు తన మంత్రశక్తితో స్వాధీనం చేసుకొని తన పందలకుంట పాళేనికి నాగులమ్మను తీసుకెళ్తాడు. నాగులమ్మ లొంగలేదని చిత్రహింసలు పెడతాడు. నాగులమ్మను మంత్రాల మరిగట్టు పై కూర్చో పెట్టి మంత్ర, తంత్రాలతో వశపరచుకోవాలని చూస్తాడు.

అక్కమ్మ గార్లు పార్వతీ పరమేశ్వరుల రూపంలో నాగులమ్మను కాపాడాలని వస్తారు. పార్వతీదేవి సిద్ధయ్య కూతురు లింగేశ్వరి రూపంలో మంత్రాల మరిగట్టుకు చేరుతుంది. నాగులమ్మ సోదరుడు నాగులమ్మ నన్ను చెర పట్టడానికి పగబట్టడానికి వస్తున్నాడని సిద్ధయ్యకు చెబుతుంది. సిద్ధయ్యకు మంత్రంపై నిలకడ తప్పుతుంది. అదే సమయంలో

మరోవైపు పరమేశ్వరుడు సిద్ధయ్య రూపంలో కోటలోని సిద్ధయ్య కూతురు లింగేశ్వరి వద్దకు వెళ్తాడు. ఇక అన్ని మంత్ర తంత్రాలు వదిలేస్తానని, నాగులమ్మ అనే రూపవంతునితో నీకు వివాహం చేస్తానని సిద్ధయ్య రూపంలోని పరమేశ్వరుడు చెబుతాడు. తండ్రి మాటకు లింగేశ్వరి సరే అన్నది. కోటలోని కాళీకామాత ఆలయంలోని రెండు గండదీపాలను ఆర్చేయమని మాయా రూపంలోని పరమేశ్వరుడు అంటాడు. లింగేశ్వరి సొరంగ మార్గంలో వెళ్ళి కాళీకామాత ఆలయంలో దీపాలు ఆర్చివేస్తుంది. దీంతో సిద్ధయ్య శక్తి పోతుంది. మంత్రాల మరికట్టు వద్ద సిద్ధయ్య శక్తిహీనుడైపోతాడు. పార్వతీ పరమేశ్వరులు మారువేషాలలో ఈ విధంగా సిద్ధయ్య నుండి నాగులమ్మను కాపాడుతారు. నాగులమ్మ వీర సింహరూపం దాల్చి కనికలి కొండ అక్కమ్మ గార్ల కొండలోని కలుబరిగెకి చేరుతుంది.

జరిగిన వ్యవహారమంతా సిద్ధయ్య తెలిసుకొని సరైన సమయం కోసం వేచి ఉంటాడు. సింహ రూపంలోని నాగులమ్మపై సిద్ధయ్య పగపడతాడు. నాగులమ్మ అన్న నాగులమ్మ తన చెల్లెలు కోసం దేశదేశాలు, అడవుల వెంబడి వెతుకుతుంటాడు. సిద్ధయ్య మనుషులు నాగులమ్మను గుర్తించి అడవిలో దాడి చేస్తారు. చనిపోయాడని వదిలేస్తారు. కానీ కొన ఊపిరితో నాగులమ్మ బతికే ఉంటాడు. వీరఓబనపల్లె దేవిరెడ్డి పెద్దిరెడ్డి అతని తలారులతో అడవికి వెళ్ళి ఉంటాడు. కొన ఊపిరితో ఉన్న నాగులమ్మను రెడ్డి తన ఇంటికి తీసుకొచ్చి కాపాడతాడు. నాగులమ్మకు యుద్ధవిద్యలు నేర్పిస్తాడు.

సింహ రూపంలోని నాగులమ్మను చంపాలని సిద్ధయ్య నిర్ణయించుకుంటాడు. తన శక్తి అందుకు చాలదని గుర్తిస్తాడు. చుట్టుపక్కల పాళే గాళ్ళకు కబురు పంపుతాడు. కనిగిని కొండలోని సింహాన్ని చంపిన వారికి తన పాళేలో సగం, తన కుమార్తె లింగేశ్వరినిచ్చి పెళ్ళి చేస్తానని సిద్ధయ్య ప్రకటిస్తాడు.

వీరఓబనపల్లె పెద్దిరెడ్డికి సిద్ధయ్య కబురు అందుతుంది. అక్కమ్మ గార్ల కొండల్లోని సింహమే నాగులమ్మను తినేసింటాడనే వీరు కూడా భావిస్తుంటారు. ఆ సింహాన్ని నాగులమ్మ సంహరిస్తాడని పెద్దిరెడ్డి ప్రకటిస్తాడు.

నాగులమ్మ వీర సింహాన్ని ఎదుర్కొంటాడు. ఆ వీరసింహం రూపంలో తన చెల్లెలు ఉందని తెలియదు.

కవిత

మీకో ప్రశ్న - డా. స్వర్ణలత గొట్టిముక్కల

ఆకాశంలో నగం 9951095636

అనంత కోటి నక్షత్రాలలో నగం మేమైతే
మరి మిగిలిన నగం-?
ఆకాశాన్ని కబళిస్తూ చుట్టుకుంటున్న రాహుకేతువులా?
నక్షత్రాల్ని చీకటినిద్రలో ముంచేస్తున్న వీడకలలా?
ఎవరు మీరు?

చిరునవ్వుల శైశవ గీతికలైనా
అరవిరిసే అపరంజి పాటలైనా
అలసి సొలసిన శిథిల గీతాలైనా
ఏవైనా మీ మృగత్వపు అంతిమ లక్ష్యం, ఆడతనమేగా!?

ఏ క్షణాన ఏ కళ్ళు ఆకలితో ఎరుపెక్కుతాయో
ఏ నిముషాన ఏ చేతులు కాల నాగులై కాటేస్తాయో
ఏ వంచన ఏ పరకాయ ప్రవేశం చేస్తుందో
ఏ ద్రోహం అనూహ్యంగా కొండచిలువై చుట్టుకుంటుందో
ఊహకు రాని ఈ అడవిలో-!
ఆడతనమేనా
మా మెడపై వేలాడే కత్తి?

తన అన్న చేతి కత్తిదెబ్బకు సింహ రూపంలో ఉన్న నాగులమ్మ
పడిపోతుంది. రక్తం మడుగుల్లో నుండి నాగులమ్మ నిజరూపం
పొంది సిద్ధయ్య చేసిన అన్యాయం గురించి తన అన్నకు
చెబుతుంది.

నాగులమ్మ, పెద్దిరెడ్డిలు పండులకుంట సిద్ధయ్య పాశెం
చుట్టుముట్టి బంధించి నాగులమ్మ వద్దకు తెస్తారు. ఆమె
చేతిలోనే సిద్ధయ్య ప్రాణాలు పోతాయి. తర్వాత నాగులమ్మ
కనిగిలి కొండలోని అక్కమ్మగార్ల వద్ద రాతి మడుగులో తెప్పలా
నిలిచిపోతుంది. ఒకరకమైన పచ్చని గడ్డితో ఇప్పటికీ ఆ తెప్ప
నీటిలో మునగకుండా తేలుకొనే ఉంది”.

ప్రతినంతపురం అనంతపురము జిల్లా, ఓ.డి.సి
మండలం, కనికెలి కొండ సమీపాన నల్లజోడుపల్లె,
దొన్నికోటవారిపల్లె, వీరవోబనవారిపల్లె తదితర గ్రామాల వారు
నాగులమ్మను వీరవనితగా గౌరవిస్తూ పూజలు చేస్తారు.
తరతరాలలుగా నాగులమ్మను నేటికీ స్మరించుకొంటారు.

నల్లజోడుపల్లె అక్కమ్మ గార్ల పూజ సందర్భంగా,

‘శూన్య ఫలితం..!’

- సుజాత.పి.వి.ఎల్.

7780153709

భూ మికి నిట్ట నిలువుగా వుండే మనిషికి
చూపు సమాంతరంగా ఎందుకుంటుంది ?
తారతమ్యాలు చూపకుండా
ప్రతి ప్రకృతి జనితాన్ని సమదృష్టిలో చూడాలని
అయితే, అభిజాత్య పోకడతో
కళ్ళు శిరస్సింహాసనం పైకెక్కి
అంతా అధమాధమం అన్నట్టు వీక్షిస్తాయి
ఇది చాలదూ! మేరువవ్యాల్సిన మనిషి పివీలికమవ్వడానికి
కూటికోసం కోటి విద్యలు అభిలషణీయమే కానీ
కుయుక్తులు కుటిల యత్నాలు ఎందుకు ?
అంతరంగం అమృత కలశమైతే
ఆలోచనలు బహుళార్థ సాధకాలవుతాయి
అలసిసొలసిన దేహం జీర్ణావస్థకు చేరినప్పుడు
గతం సుగంధ పరిమళాలు వెదజల్లుతూ
అందరూ ఆత్మీయులై హృదయభారంతో
కడపటి వీడ్కోలు చెప్పగలగాలి
అలాకాక మాటలు చుప్పు మూటలై
చేతలు యాంత్రికతకి ఆలవాలమైతే ఫలితం శూన్యం! ◆

సిద్ధరామపురం ఉరుముల కళాకారులు పాడే పద్యంగా ఈ
కథ సాగుతుంది. ఒక వీరగాధలా సాగే ఈ కథను గమనిస్తే
మంత్రాల సిద్ధయ్య చేతిలో బందియై పోరాడిన నాగులమ్మ
వీరవనితగా కనిపిస్తుంది. నాగులమ్మ వంశీకులు, ఆయా
కాపులు, భక్తులు తమకు సంబంధించిన కథలను ప్రత్యేకంగా
ఉరుముల కళాకారులతో చెప్పించుకొంటారు.

చెన్నకేశవస్వామి కథను అన్ని వర్గాలవారు ఉరుముల
కళాకారులతో చెప్పించుకొంటారు. అలనాటి వైష్ణవ మత
విస్తరణ, ప్రచారంలో భాగంగా దాసరుల వ్యవస్థ లాగా, ఉ
రుముల కళారూపం కూడా సాంస్కృతికంగా కొనసాగిందని
తెలుస్తుంది. ఈ విషయమై మరింత ఆధ్యయనం జరగాలి.

కొద్దిమంది మాత్రమే ఉరుముల కళాకారులు ఇప్పటికీ
అనంతపురము జిల్లాలోని వివిధ గ్రామాలలో ఉన్నారు. వారికి
సరైన ప్రోత్సాహం ఇవ్వవలసి ఉంది. వారి వద్ద నుండి
కథాగేయాలు, కథలు సేకరించి భద్రపరచవలసి ఉంది.
అలనాటి సాంఘిక, సాంస్కృతిక, భాషా చరిత్ర నిర్మాణానికి
ఇవి ఎంతగానో తోడ్పడతాయి. ◆

స్వీకారం

బహుజన బాంధవులు

Their lives and times

డా. బండి సత్యనారాయణ

వెల : 100/- పేజీలు: 100

ప్రతులకు : 8985651731

బహుజన బాంధవులు ఈ సమాజంలో సామాన్యుడిని కేంద్ర బిందువుగా నిలబెట్టారు. కూడు గూడు, గుడ్డకీ దూరమై బతుక్కి భారమై బడుగు జీవులకు బానటంగా నిలిచారు అధోలోకపు సమాజ నిర్మాతలయ్యారు. అజ్ఞానంతో, అవిద్యతో అలమటిస్తూ అంధకారంలో మగ్గిపోయే మామూలు మనుషుల జీవితాల్లో చిరు దీపాలు వెలిగించారు.

- రచయిత

సి.పి. బ్రౌన్ స్వీయ చలిత్ర

జీవిత విశేషాలు

సంకలనం: వల్లూరు శివప్రసాద్

వెల : 60/- పేజీలు: 48

ప్రతులకు: 9291530714

ఒకనాటి బ్రౌన్ కృషిని 135 ఏళ్ళ తర్వాత మారిన సామాజిక నందర్బంట్లో మాట్లాడుకోవడం వునర్మూల్యాంకనమే. గురజాడ విశ్వనాథ, శ్రీశ్రీ, చలం, జాషువలను వునర్మూల్యాంకనం చేసుకున్నట్లుగానే మనం ఇవాళ వాళ్లందరికీ చాలా ముందటివాడైన సిపిబ్రౌన్ ను కూడా తిరిగి అంచనా కట్టుకోవాలి.

- రాచపాళెం చంద్రశేఖర రెడ్డి

మువ్వల చేతికర్ర - తాత్వికత

జెన్నీ వరదరాజు

వెల : 100/- పేజీలు: 104

ప్రతులకు: 9493581196

తాడిత, పీడిత వర్గాల జీవితం పట్ల సానుభూతి, వారి బాధను తన బాధగా అనుభవించి కవిత్యీకరించిన అభివ్యక్తి శిఖామణి కవిత్యంలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తాయి. నిరంతరం ప్రవహించే కవితా సజీవనది 'శిఖామణి' అటువంటి శిఖామణి కవిత్య తత్వాన్ని విశ్లేషించి, విశదీకరించిన గ్రంథమిది.

- ఆచార్య డి.వి. ప్రవీణ్ కుమార్

ఒంటి నిట్టాడి గుడిసె

కవిత్వం కొవ్వెలు మోహనరావు

వెల : 100/- పేజీలు: 120

ప్రతులకు: 866899047

ఈ కవిత్యం అంతా ఒక స్వాప్నికుని ప్రయాణంలా అనిపిస్తుంది. తొలినాటి ప్రణయభావనలు, అటునుండి ప్రగతిశీలత చివరికి దళిత జీవితంలో నంగమించిన స్థానీయత ఇదీ మోహనరావు గారి కవితాయానం జీవితంలో కాస్త తమాయించుకున్నాక ఆ నివురును ఊడి చూస్తే ఎర్రగా కణకణలాడుతూ నిప్పు మెరుస్తూనే వుంది. అదిగో ఆ నిప్పు కణికలే ఈ కవితలు.

- డా. శిఖామణి

బాలకృష్ణ శతకం

జక్కేపల్లి జగ్గకవి

వెల : 40/- పేజీలు: 40

ప్రతులకు: 9291530714

వందకి పైగా చెప్పిన పద్యాలలో పిల్లలకు చదువుమీద ఇష్టం కలిగి బడికి వెళ్లేలా చేయటం, పాటల ద్వారా నీతులు తెలుసుకోవటం, క్రమశిక్షణతో పెరగటం, పరిపూర్ణ వ్యక్తిత్వంతో వికసించటం జరుగుతుంది. బాలురను భావి పౌరులుగా తీర్చిదిద్దటానికి ఇలాంటి శతక పద్యాలు చదివించాలి బాలర కరదీపిక బాలకృష్ణ శతకం.

- ప్రచురణ కర్తలు

మిస్టర్ బాలు

నవల అమ్మద్

వెల : 100/- పేజీలు: 120

ప్రతులకు: 9849787284

దాదాపు మూడు దశాబ్దాల కిందట సీరియల్ గా వచ్చిన నవల ఇప్పుడు పుస్తకరూపంలో మీ చేతుల్లో ఉంది. ఒకనాటి జీవితం సమాజం, మనుషుల తీరుతెన్నులు తెలుసుకోడానికి ఉపకరించేది సాహిత్యమే ముఖ్యంగా నవల జీవితాన్ని విరాట్ రూపంలో తె దర్శింపజేస్తుంది. ఈ కోవలో అడ్డద్ రాసిన 'మిస్టర్ బాలు' అలనాటి జీవితాన్ని చిత్రించే అరుదైన నవల.

- గుడిపాటి

వాసిరెడ్డి సీతాదేవి

15.12.1932 - 13.04.2007

అనేక నవలలు, కథలు రాసారు. 'మట్టిమనిషి' వీరి ప్రసిద్ధ నవల. 'మరీచిక' నవల ప్రభుత్వ నిషేధానికి గురయింది. అభ్యుదయ సాహిత్య వ్యాప్తికి తన వంతు కృషి చేసారు.

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ తాజా ప్రచురణలు

విప్లవం అంటే ఏమిటి?

భగత్ సింగ్ ను భారతదేశంలో తొలితరం మార్క్సిస్టుల్లో ఒకరుగా పేర్కొనవచ్చు. హిందూస్థాన్ సోషలిస్టు రివల్యూషన్ పార్టీ స్థాపకుల్లో ఆయన ఒకరు. భారత్, బ్రిటన్ రాజకీయ

పేజీలు 32
 రూ. 10/-

లైదీలకు సమాన హక్కులు కల్పించాలని జైలులో 64 రోజులపాటు నిరాహారదీక్ష చేపట్టి బ్రిటీషు పాలకులకు సింహస్వప్నంగా నిలిచాడు. ఆయన రాసిన రెండు ముఖ్యమైన వ్యాసాలను ఈ చిన్న పుస్తకరూపంలో అందిస్తున్నాం. ఇవి నేటి యువతరానికి ఎంతో స్ఫూర్తినిస్తాయి.

నాన్నా ఎందుకిలా చేశారు.

ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు లాలా లజపతిరాయ్ ను కాల్చి చంపిన పోలీసు అధికారిపై ప్రతీకారం తీర్చుకోవడం, పార్లమెంట్ భవనంలో బాంబు విసరడం చేసినందుకు 1931 మార్చి 23న భగత్ సింగ్, రాజగురు, సుఖదేవ్ లను

పేజీలు 32
 రూ. 10/-

ఉరితీశారు. భగత్ సింగ్ అమరుడై దాదాపు 90 ఏళ్లు కావస్తున్నా నేటికీ యువతరానికి వేగుచుక్కగా నిలిచాడు. ఆయన ఉరితీతకు ముందు తన కుటుంబీకులకు, విప్లవ సహచరులకు రాసిన లేఖలు నేటి యువతరానికి ఎంతో స్ఫూర్తినిస్తాయి. వాటన్నిటినీ ఈ చిన్న పుస్తకరూపంలో అందిస్తున్నాం.

భారతదేశ చరిత్రను మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో పరిశీలించిన గ్రంథమిది. భారతదేశ చరిత్ర చాలా సంగ్రహంగా ఇందులో చెప్పారు. మనదేశ చరిత్రలో జరిగిన విభిన్న సంఘటనలను మార్క్సిస్టు తత్వశాస్త్రమైన 'చారిత్రక భౌతికవాద సిద్ధాంత' దృక్పథంతో కామ్రేడ్ ఇ.ఎం.ఎస్. సంబూద్రిపాద్ ఈ పుస్తకంలో పరిశీలించారు. భారతదేశంలో ఇంత వరకు జరిగిన సామాజిక మార్పులు, యుద్ధాలు వాటి వర్ణ ధోరణి, సామాజిక మార్పుల్లో విభిన్న వర్గాల పాత్ర, భారతీయ సామాజిక వ్యవస్థ ప్రత్యేకతలు మొదలగువాటిని సంగ్రహంగాను, స్పష్టంగాను కామ్రేడ్ ఇ.ఎం.ఎస్. వివరించారు.

భారతదేశ చరిత్ర
 ఇ.ఎం.ఎస్. సంబూద్రిపాద్
 పేజీలు 128 రూ. 100/-

గతితార్కిక భౌతికవాదం
 పేజీలు 104 రూ. 85/-

మార్క్సిజాన్ని అధ్యయనం చేసేవారు గతితార్కిక భౌతికవాదాన్ని తెలుసుకొని తీరాలి. అందులోనూ కమ్యూనిస్టులైన వారికి ఇది విధి. గతితార్కిక చారిత్రక భౌతికవాదాన్ని అధ్యయనం చేయకుండా కమ్యూనిస్టులైనవారు సరైన రాజకీయ అవగాహనకు కూడా రాలేరు. సరైన విధానాలనూ అనుసరించలేరు. అందుకు జరిగే ప్రయత్నంలో ఒక భాగంగానే ఈ పుస్తక రచన. మార్క్సిస్టు తత్వశాస్త్రాన్ని ఇంకా ఎక్కువ లోతుగా ఎక్కువ వివరాలతో అభ్యసించడానికి ఇది ప్రాథమికంగా ఉపయోగపడుతుందనే ఆశతోనే దీని ప్రచురణ.

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

27-1-54, కారల్ మార్క్స్ రోడ్, గవర్నర్ పేట, విజయవాడ - 2, ఫోన్ : 0866 - 2577533

బ్రాంచీలు : విజయవాడ, విశాఖపట్నం, తిరుపతి, గుంటూరు, కాకినాడ, ఏలూరు,

విజయనగరం, ఒంగోలు, నెల్లూరు, కర్నూలు, అనంతపురం